

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

”Kaikille kaveri”

Tukioppilastoiminta kaverisuhteiden tukena Sinetän koulussa

Heini Hakola

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma 210 op

4/2012

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma 210 op.

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Heini Hakola	Sivumäärä 74 ja 24 liitesivua
Työn nimi ”Kaikille kaveri” - Tukioppilastoiminta kaverisuhteiden vahvistajana Sinetän koulussa	
Ohjaava(t) opettaja(t) Jaana Karjalainen, Regina Pesonen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Sinetän koulu, Marjaana Louhi-Jauhiainen	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Hyvät kaverisuhteet ovat erittäin tärkeä osa koulun arkea ja sen toimivuutta. Ne vähentävät yksinäisyyttä ja sitä kautta ehkäisevät myös lasten ja nuorten syrjäytymistä. Kaverisuhteet poistavat kiusaamista ja luovat luokille ja koko kouluun hyvän ja lämpimän ilmapiirin, jossa kaikkien, sekä opettajien että oppilaiden on mukava olla ja työskennellä.</p> <p>Mannerheimin Lastensuojeluliiton vuosina 2011-2014 toteutettava Kaikille kaveri –hanke, pyrkii vahvistamaan kaverisuhteita Suomen koulujen arjessa ja sitä kautta ehkäisemään lasten ja nuorten yksinäisyyttä ja kiusaamista tukioppilastoiminnan avulla. Opinnäytetyössäni tarkastelen Mannerheimin Lastensuojeluliiton tukioppilastoimintaa, sen historiaa sekä tutkin nuoruutta ja siihen sisältyviä elämänvaiheita.</p> <p>Opinnäytetyö on tehty työelämälähtöisenä yhteistyössä Rovaniemellä sijaitsevalle Sinetän koululle. Tutkimusmateriaali on kerätty kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen menetelmin. Haastattelun kohderyhmänä toimivat Sinetän koulun kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisia tukioppilaat. Haastattelut toteutettiin kahtena ryhmähaastatteluna, jonka lisäksi tehtiin kaverisuhteita koskeva kysely Sinetän koulun 7A ja 8A luokille. Haastateltavia tukioppilaita oli yhteensä 14 ja kyselyyn vastanneita oppilaita yhteensä 37. Haastatteluiden ja kyselyjen avulla saatiin kerättyä sekä tutkimusmateriaalia opinnäytetyöhön sekä Sinetän koululle tuotettuun tukioppilaille suunnattuun opasvihkoon, joka sisältää keinoja ja välineitä tukioppilaille kaverisuhteiden tukemiseen Sinetän koulussa.</p> <p>Tutkimustuloksista tuli ilmi monia keinoja kaverisuhteiden ylläpitämiseen, joita nuoret itse saivat kyselyjen ja haastattelujen avulla pohtia ja toteuttaa. Materiaalia tuli melko runsaasti myös tukioppilaille tarkoitettuun opasvihkoon. Myös tukioppilastoiminnan kehittämisideoita tuli tutkimusmenetelmien avulla paljon esille.</p> <p>Tutkimustyön lisäksi on ollut innostavaa saada tehdä konkreettinen opasvihko tukioppilaiden käyttöön ja vielä todelliseen koulun arkeen. Toivottavasti opasvihko antaa jatkossa paljon rohkeutta tukioppilaille tarttua kaverisuhteita koskeviin tilanteisiin koulussa. Tärkeintä olisikin olla kaikkien kaveri, mikä on myös koko opasvihkon tarkoitus ja sen pääsanoma. Koulukiusaaminen ja yksinäisyys ovat tärkeitä asioita, joihin juuri tänä päivänä täytyy puuttua. Koulumaailma kattaa melko suuren osan lapsen ja nuoren elämästä, jonka pohjalle elämämme peruspilarit yleensä rakentuvat. Sen vuoksi olisikin mahtavaa, jos koulu voisi olla kaikille oppilaille mukava ja turvallinen paikka. Kun peruspilarit ovat kunnossa, siitä on hyvä jatkaa oman identiteetin muodostamista ja elämää myös eteenpäin.</p>	
Asiasanat Koulusaaminen, nettikiusaaminen, yksinäisyys, tukioppilaat, nuoret, koululaiset, koulu.	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
The Degree Program of Civic Activity and Youth Work 210 credit

ABSTRACT

Author Heini Hakola	Number of Pages 74 and 24 attachments
Title "A Friend for All" – Student Peer Support at Supporting Schoolmates Relationships in Sinettä's School	
Supervisor(s) Jaana Karjalainen, Regina Pesonen	
Subscriber and/or Mentor Sinettä's school, Marjaana Louhi-Jauhiainen	
Abstract <p>Good relationships between schoolmates are a really important part of weekdays and functionality of school. They reduce loneliness and through that they prevent also the alienation of children and youngsters. Good relationships between schoolmates prevent bullying and create a good and warm atmosphere for classes and for the whole school, where all, including teachers and students feel comfortable to be and work.</p> <p>"A friend for all" is a project that will be accomplished during the years 2011-2014 by Mannerheim League for Children Welfare. It aims at strengthening the relationships of schoolmates in Finnish schools and through that to prevent the loneliness of children and youngsters and bullying with the help of prefect activity. Thesis examines the student peer support of Mannerheim League for Children Welfare and its history. It also includes child development and the stages of life that it consists.</p> <p>Thesis has made by working life oriented, in co-operation with Sinettä's school located in Rovaniemi. In thesis has used the method of qualitative research to collect the material. Interviewed student tutors in Sinettä's school were from 8th and 9th grades with two group interviews. It has also made a questionnaire about relationships between schoolmates for the classes 7A and 7B of the same school. Fourteen student tutors were interviewed and 37 students answered the questionnaire. Through the interviews and the questionnaire were collected the research material for thesis and for the brochure that made for student tutors. The brochure has resources and tools for student tutors to support good relationships between schoolmates in Sinettä's school.</p> <p>The research results reveal many possible ways to maintain good relationships between schoolmates; ways that youngsters got to think about and to put into practice. It came also quite a lot of material for the brochure which is meant for the prefects. A lot of developing ideas for the student peer support were also found through the research results.</p> <p>Besides research work, it has been nice to make the brochure for the student tutors to be put into practice in real school weekdays. Hopefully the brochure will encourage the student tutors to be active in situations that concern relationships between schoolmates in school. The most important thing would be for the students to be good schoolmates with everyone which is also the purpose and the main message of the brochure. Bullying at school and loneliness are important themes which especially nowadays have to be brought up. The school world covers quite a big part of the child's and youngster's life constituting the basis of the basic pillars of life. That's why it would be great that the school could be a pleasant and safe place for all students. If the basis is well established, the child is ready to continue building his/her identity and also continue life forward.</p>	
Keywords School bullying, net bullying, loneliness, student tutors, young, pupils, school.	

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

1 JOHDANTO	5
2 MANNERHEIMIN LASTENSUOJELULIITTO	7
2.1 Mannerheimin Lastensuojeluliiton historiaa	9
2.2 Tukioppilastoiminta	10
2.3 Kuka on tukioppilas?	11
2.4 Kaikille kaveri -hanke	11
2.5 Tukioppilastoiminta Sinetän koulussa	13
3 NUORUUS ELÄMÄNVAIHEENA	15
3.1 Mitä nuoruus on?	16
3.2 Mitä nuoren elämässä tapahtuu?	18
3.3 Perheen merkitys nuoren kasvulle	21
3.4 Nuori ja päihteet	24
4 KAVERISUHTEET JA KOULUMAAILMA	26
4.1 Nuori ja koulu	27
4.2 Koulusaaminen	29
4.3 Yksinäisyys ja syrjäytyminen	33
4.4 Kaverisuhteiden merkitys	36
4.5 Tukioppilastoiminta kaverisuhteiden tukena	38
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	39
5.1 Tutkimusote	39
5.2 Aineistonkeruu	40
5.2.1 Kyselyt	40
5.2.2 Ryhmähaastattelut	42
5.3 Analyysi ja luotettavuus	45
6 TUTKIMUSTULOKSET	47
6.1 Kyselyiden tutkimustulokset	47
6.2 Ryhmähaastatteluiden tutkimustulokset	57
7 YHTEENVETO JA POHDINTA	67
LÄHTEET	71
LIITTEET	75

1 JOHDANTO

Kaverisuhteilla on tärkeä merkitys nuorten elämässä ja myös koulun arjessa. Hyvät kaverisuhteet mahdollistavat nuoren tasapainoisen identiteetin muodostumisen ja estävät nuorta joutumasta masennuksen kierteeseen, jolloin kaverisuhteiden merkitys on paljon suurempi, mitä aluksi voisi luullakaan. Aina hyvät kaverisuhteet eivät kuitenkaan ole täysin selviä asioita. Kun kaverisuhteet ovat kunnossa, voi koulussa opiskeleminenkin olla hauskaa. Hyvät kaverisuhteet ennaltaehkäisevät kiusaamista, yksinäisyyttä sekä nostavat koulun ja luokkien yhteishenkeä, jolloin kaikki asiat yhdessä ehkäisevät nuorten syrjäytymistä ja luovat heille tasaisen alustan lähteä elämässään eteenpäin.

Mannerheimin Lastensuojeluliiton tukioppilastoiminnan avulla voidaan tukea oppilaiden kaverisuhteita koulussa. Monet aikuiset, kuten oppilaiden vanhemmat ja opettajat, eivät välttämättä huomaa kiusaamista ja yksinoloa yhtä helposti kuin nuoret itse. Siksi onkin hyvä, että tukioppilastoiminnan kautta nuoret saavat lähestyä oman ikäisiensä henkilöitä, tukioppilaita. Tukioppilas voi havaita paljon paremmin tulehtuneita kaverisuhteita koulun arjessa kuin opettajat ja vaikuttaa niiden parantamiseen, esimerkiksi juttelemalla yksinäiselle oppilaalle ja puuttumalla koulukiusaamiseen varhaisessa vaiheessa.

Nuoruus on arvokasta ja samalla kuitenkin erittäin herkkää aikaa. Tämän vuoksi nuoruutta täytyisi muistaa vaalia, sillä huonot muistot voivat jättää nuorelle ikuiset arvet, jotka voivat vaikuttaa nuoren koko elämään. Kun kohtelee toista, niin kuin itseään haluaisi kohdeltavan, ei ongelmia syntyisi. Toisen oppilaan kunnioittaminen ja arvon antaminen jokaiselle ei ole itsestään selvyyys tänä päivänä. Koulukiusaaminen tuntuu olevan eräänlainen muoti-ilmiö, joka ei näytä poistuvan yhteiskunnastamme. Monet nuoret tietäisivät, miten muun muassa kiusaamistilanteeseen täytyisi puuttua. Eri asia kuitenkin on, kuka uskaltaa puuttua kiusaamiseen.

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kaikille kaveri – hanke toteutetaan vuosina 2011-2014 ja sen tarkoituksena on tukea lasten ja nuorten kaverisuhteita ja ehkäistä yksinäisyyttä sekä kiusaamista. Tämän hankkeen innoittamana olen tehnyt yhteistyötä

Rovaniemen Sinetän koulun kanssa. Olen tutkinut Sinetän yläkoulun nuorten kokemuksia ja mielipiteitä kyselyiden ja ryhmähaastatteluiden avulla. Tutkimukseni lähtökohtana oli selvittää, millä keinoilla koulun kaverisuhteita voitaisiin tukea koulun oman tukioppilastoiminnan avulla. Tutkimukseeni osallistuneet nuoret saivat itse pohdita ja toteuttaa kyseisiä ratkaisumalleja tutkimusongelmaani.

Opinnäytetyöni on sekä tutkimuksellinen että toiminnallinen. Opinnäytetyön tutkimuksellisuus tulee opinnäytetyön tutkimusaineiston keruusta eli kyselyistä ja ryhmähaastatteluista. Opinnäytetyön teoreettisessa osuudessa käsittelen Mannerheimin Lastensuojeluliittoa, tukioppilastoimintaa, nuoruutta elämänvaiheena sekä kaverisuhteita ja koulumaailmaa. Tutkimusaineiston perusteella tein Sinetän koulun tukioppilaille opasvihkon, josta löytyy keinoja ja välineitä kaverisuhteiden tukemiseen koulussa. Kyseinen opasvihko on toiminnallinen osa opinnäytetyötäni.

Opinnoissani olen suuntautunut erityiskasvatuksen lisäksi sosiaaliseen vahvistamiseen. Mielestäni yksinäisyyden, kiusaamisen ja syrjäytymisen ennaltaehkäiseminen on sosiaalista vahvistamista parhaimmillaan, siksi koen opinnäytetyöaiheeni liittyvän vahvasti myös suuntaaviin opintoihini, niin kuin alun perin toivoin. Vaikka itselläni ei olekaan kokemusta tukioppilasta toimimisesta, koen opinnäytetyön aiheen sitäkin tärkeämmäksi ja ajankohtaisemmaksi.

Kiusaaminen ja yksinäisyys ovat aina vakavasti otettavia asioita ja siksi niihin täytyisi osata puuttua ajoissa ennen kuin seuraa jotain ikävää. Unelmani olisi nähdä jonain päivänä koulu, jossa kaikki olisivat toistensa kavereita, ketään ei kiusattaisi tai syrjitäisi, kaikki viihtyisivät eikä kenenkään tarvitsisi pelätä kouluun menoa. Koulussa saa, ja pitääkin olla mukavaa.

2 MANNERHEIMIN LASTENSUOJELULIIITTO

Mannerheimin Lastensuojeluliitto on Suomessa toimiva, mutta ulkomaillakin vaikuttava suomalainen kansalaisjärjestö, jonka päätehtävänä on lasten sekä lapsiperheiden hyvän ja onnellisen elämän edistäminen ja tukeminen. Mannerheimin Lastensuojeluliitto, lyhennettynä MLL, on kaikille avoin järjestö, jossa lasten ja lapsiperheiden lisäksi myös nuorten hyvinvointi on etusijalla. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2012.)

Mannerheimin Lastensuojeluliitto ajaa eteenpäin lapsuuden arvostusta, sen näkyvyyttä yhteiskunnassamme ja tuo lisää lasten näkökulmaa myös maamme päätöksentekoon. Mannerheimin Lastensuojeluliitto tukee ja edistää nuorten ja lasten kasvua ja kehitystä sekä lapsiperheiden hyvinvointia tarjoamalla eri elämäntilanteisiin vertaistukea sekä luomalla heille erilaisia osallistumismahdollisuuksia. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2012.)

Liiton päämääränä on jokaisen lapsen oikeus hyvään ja onnelliseen lapsuuteen, jonka toteuttamiseksi se toimii yhteistyössä erilaisten tahojen kanssa. MLL on Suomen suurin lastensuojelujärjestö; sillä on jopa yli 92 000 jäsentä ja 566 paikallisyhdistystä eri puolella Suomea, joiden toimintaa tukee 10 piirijärjestöä. Mannerheimin Lastensuojeluliiton kymmenen piirijärjestöä ovat Hämeen, Järvi-Suomen, Kainuun, Kymen, Lapin, Pohjanmaan, Pohjois-Pohjanmaan, Satakunnan, Uudenmaan sekä Varsinais-Suomen piiri. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2012.)

Mannerheimin Lastensuojeluliiton päämäärän tarkoituksena on taata lapselle turvallinen sekä onnellinen kasvuympäristö, edistää lapsen osallisuutta ja näkyvyyttä yhteiskunnan jäsenenä, tukea vanhemmuutta ja yhteistä kasvatustyötä sekä tuoda esille yhteiskunnan arvoja, kuten vapaaehtoistyötä, välittämisen ilmapiiriä ja yhteisen vastuun kantamista. Liiton paikallisyhdistysten tarjoamaan toimintaan nuorten, lasten ja lapsiperheiden kanssa voi osallistua kuka tahansa, sillä järjestön toiminta on avointa, kuten järjestö itsekin. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2012).

Mannerheimin Lastensuojeluliiton toiminnassa tärkeiksi arvoiksi nousevat lapsen ja lapsuuden arvostus, inhimillisyys, suvaitsevaisuus, ilo, yhteisvastuu ja yhdenvertai-

suus, jotka otetaan huomioon myös toimintaa toteuttaessa. Näihin edeltä mainittuihin arvoihin perustuvat myös MLL:n toimintaperiaatteet, joita ovat muun muassa ennen kaikkea lapsen näkökulman huomioiminen, avoimuus ja tekemisen riemu sekä vapaaehtoisten ja ammattilaisten yhteistyökyky. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2012.)

Mannerheimin Lastensuojeluliiton toiminta perustuu sen paikalliseen vapaaehtoistoimintaan, jolla pyritään vastaamaan lapsiperheiden tarpeisiin. Paikallisyhdistysten kautta lapsiperheiden hyvinvointia pyritään parantamaan sekä edistämään kansalaista aktiivisuutta paikallisten yhteistyökumppaneiden kanssa. Vaikuttaminen ja ennen kaikkea kohtaaminen ovat Mannerheimin lastensuojeluliiton toiminnan keskeisimmät toiminnanmuodot, siksi se pyrkii koko ajan vaikuttamaan ja kehittämään yhteiskuntamme kasvatuskulttuuria. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2012.)

Liiton toimintaan kuuluvat myös erilaiset projektit, hankkeet, auttavat puhelin- ja nettipalvelut, nuorisotyö yhteistyössä kouluyhteisöjen kanssa, esimerkiksi tukioppilastoiminnan avulla, lapsi- ja perhetoiminta, lastenhoitotoiminta sekä erilaiset kampanjat ja keräykset. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2012.)

Mannerheimin Lastensuojeluliitto tekee yhteistyötä kotimaisten järjestöjen lisäksi ulkomaisten järjestöjen kanssa sekä yhteisöjen ja muiden verkostojen kanssa. Lisäksi liiton keskustoimisto on yhteyksissä viranomaisiin, ministeriöihin, järjestöihin sekä piirit ja paikallisyhdistykset paikallisiin yhteistyötahoihin. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2012.)

Suurimmaksi osaksi Mannerheimin Lastensuojeluliiton toiminta rahoitetaan Raha-automaattiyhdistys RAY:n avustuksella sekä muilla avustuksilla, joita saadaan esimerkiksi EU:lta, Suomen valtiolta ja kunnilta. Lisäksi toimintaa rahoitetaan jäsenmaksuilla, lahjoituksilla, korvauksilla sekä muilla tuotoilla. Toimintaa tukevat muun muassa seuraavat yhteistyökumppanit: Suomen Nestlé Oy:n Piltti-tuotemerkki, Leaf Suomi Oy, Danone sekä S-ryhmä. Näiden kumppaneiden lisäksi MLL tekee kampanjayhteistyötä Pilkkoset Oy:n, Libricardin sekä Univision kanssa. Kumppanit sekä kampanjayhteistyötahot tukevat MLL:n toimintaa esimerkiksi omilla tuotelahjoituksillaan. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2012.)

2.1 Mannerheimin Lastensuojeluliiton historiaa

Nimensä Mannerheimin Lastensuojeluliitto on saanut Suomen Marsalkka Carl Gustaf Emil Mannerheimin mukaan, joka oli myös yksi säätiön perustajajäsenistä. Koko järjestön syvimmat juuret ovat kuitenkin lähtöisin Mannerheimin sisaresta, Sophie Mannerheimista. Sophie oli sairaanhoitajana huolestunut Suomen yksinäisten äitien huonosta tilanteesta. Näin ollen hänen ajatuksensa ovat koko järjestön perustuskivi ja ilman Sophieta Mannerheimin Lastensuojeluliittoa tuskin olisi edes olemassakaan.

Kaikki alkoi siitä, kun Sophie perusti vuonna 1917 yhdistyksen, joka auttoi Suomen äitejä ja heidän lapsiaan. Kun Sophie sai Ruotsista avustusrahaa, hän osti Kalliosta kiinteistön, jossa äitien turvakoti aloitti toimintansa vuonna 1918. Sophie Mannerheim kokosi pian työryhmän paikalle keskustelemaan ja pohtimaan Suomen lastensuojeluongelmaa. Hän teki paljon yhteistyötä Erik Mandelin kanssa, joka syksyllä vuonna 1919 ilmestyneessä lastensuojeluohjelmassaan painotti ennaltaehkäisevää työtä. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2012.)

Seuraavaksi Sophie Mannerheimin ja Erik Mandelin esittelivät työryhmänsä suunnitelman kenraali Carl Gustaf Emil Mannerheimille, Sophien veljelle. Kenraali Mannerheim epäili aluksi laajaa suunnitelmaa, joka sisälsi muun muassa neuvolaverkoston luomisen sekä erilaisten laitosten perustamisen. Lastentautiopin asiantuntijan Arvo Ylpön mukaantulo sai kuitenkin Mannerheimin muuttamaan mieltään ja niinpä keskustelujen jälkeen 4.10.1920 perustettiin kansalaisjärjestö Kenraali Mannerheimin Lastensuojeluliitto, jossa Carl Gustaf Mannerheim sai toimia keulakuvana. Myöhemmin kansalaisjärjestön nimi on muuttunut Mannerheimin Lastensuojeluliitoksi ja sen toiminta on levinnyt koko maahan eri paikallisosastojen ja -piirien avulla. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2012.)

Virallinen Mannerheimin Lastensuojeluliiton toiminta alkoi vuonna 1920, jolloin Mannerheim kutsui Suomen kansaa mukaan lasten olojen parantamiseen tarkoitettuun työhön. Työn alku ei ollut kovin helppoa, sillä töitä tehtiin ajalle tyypillisesti vaikeissa olosuhteissa. Kaiken kurjuuden keskellä uskottiin kuitenkin vahvasti kansalaisten yhteistyöhön, lisääntyvään tietoon ja valistukseen. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2012.)

Vahva luottamus ja usko järjestön toimivuuteen ovat varmaankin olleet konkreettiset avaintekijät järjestön perustamisaikoina. Verrattaessa Mannerheimin Lastensuojeluliiton alkuaikoja järjestön nykyiseen tilaan, on kehitystä tapahtunut huimasti. On myös hienoa nähdä, kuinka näinkin iäkäs ja mahtavan historian omaava järjestö on yhä tänäkin päivänä elinvoimainen ja toimiva kokonaisuus.

2.2 Tukioppilastoiminta

Tukioppilastoiminta on Mannerheimin Lastensuojeluliiton järjestämää Suomen kouluissa tapahtuvaa koulun arkea tukevaa ja helpottavaa toimintaa, jota ylläpitävät tukioppilaat oman koulunsa opettajien avustuksella. Tukioppilaat ovat yläkoulujen kahdeksas - ja yhdeksäsluokkalaisia oppilaita, jotka vapaaehtoisesti käyvät Mannerheimin Lastensuojeluliiton järjestämän tukioppilaskoulutuksen, joka oikeuttaa nuoren toimimaan tukioppilana. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2012.)

Tukioppilastoiminnan arvot pohjautuvat koko Mannerheimin Lastensuojeluliittoa koskeviin arvoihin. Tukioppilastoiminnan arvoja ovat nuoruus ja nuoruuden arvostus, luottamuksellisuus, ilo, yhdenvertaisuus, vapaaehtoisuus sekä osallisuus ja nuorten äänen kuuluminen. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2012.)

Tukioppilastoiminnan tavoitteena on nuorten osallisuuden lisääminen ja toiset huomioivan käyttäytymisen edistäminen koulussa, yksilönä kehittyminen sekä ongelmien ennaltaehkäiseminen. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2012.)

Tukioppilastoiminta aloitti Suomessa toimintansa Mannerheimin Lastensuojeluliiton kautta vuonna 1972, jota se jatkaa yhä edelleen. Nykyään tukioppilastoiminta on maassamme hyvällä ja laajalla pohjalla, sillä tukioppilastoiminta kattaa suuren määrän, jopa 90 prosenttia peruskoulun 7-9 – luokkalaisista ja vuosittain noin 14 000 valmistuu tukioppilaskoulutuksen kautta tukioppilaaksi. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2012.)

Yläkoululle sijoittuvan tukioppilastoiminnan lisäksi alakoulun 1-6 – luokilla järjestetään kummitoimintaa, joka jatkuu lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa tukioppi-

lastoiminnan tapaisena tutortoimintana. Tukioppilastoiminnalla on hyvät perustukset ja se kehittyy koko ajan, sillä Mannerheimin Lastensuojeluliitto kehittää ja tukee tukioppilastoimintaa. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2012.)

2.3 Kuka on tukioppilas?

Tukioppilas on tavallinen tukioppilastoimintaan vapaaehtoisesti osallistuva oppilas, joka haluaa auttaa muita oppilaita sekä parantaa koulun ilmapiiriä. Tukioppilas toimii yhdessä muiden koulunsa tukioppilaiden kanssa tukioppilastoiminnan avulla. Tukioppilastoiminta näkyy koulussa muun muassa tukioppilaiden järjestämien eri tapahtumien kautta, lisäksi tukioppilaat pitävät oppitunteja alakoulun kummiluokille ja ennen kaikkea he toimivat kaikkien kavereina, esimerkiksi olemalla keskustelukumppaneina muille oppilaille. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2012.)

Tukioppilaaksi voi tulla kuka tahansa kahdeksaluokkalainen. Tukioppilaaksi tulo edellyttää kuitenkin tukioppilaskoulutuksen, jonka lisäksi he saavat jatkuvaa ohjausta oman koulunsa tukioppilasohjaajalta. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2012.)

Tukioppilastoiminta on Suomessa jo melko kauan ollut toimintamuoto, sillä tukioppilastoiminta täyttää juuri tänä vuonna, 2012, hienot neljäkymmentä vuotta. Aluksi tukioppilastoiminta alkoi pienimuotoisena toimintana pääkaupunkiseudulla, josta se on sittemmin levinnyt ympäri Suomea. Tällä hetkellä tukioppilastoimintaa on melkein jokaisessa Suomen yläkoulussa. Tänäkin päivänä tukioppilastoiminnan kantavana voimana on vapaaehtoistoiminta ja sen tuoma ilo, joka lienee suurin syy siihen, että tukioppilastoiminta on yhä hyvin suosittua nuorten keskuudessa. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2012.)

2.4 Kaikille kaveri - hanke

Mannerheimin Lastensuojeluliitto toteuttaa vuosina 2011-2014 Kaikille kaveri – hankkeen, jonka toiminta on rahoitettu vuoden 2011 saaduilla Yhteisvastuukeräyksen varoilla. Hankkeen tarkoituksena on tukea lasten ja nuorten kaverisuhteita ja ehkäistä

yksinäisyyttä sekä kiusaamista. Lisäksi hankkeen avulla vahvistetaan Suomen yläkoulujen tukioppilastoimintaa sekä alakoulun kummitoimintaa lasten ja nuorten kaverisuhteiden tukemiseksi. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2012.)

Kaikille kaveri – hankkeen toimenpiteinä ovat koulutukset ja välituntitoiminnan kehittäminen, teemaillat oppilaille ja heidän vanhemmilleen sekä verkkoauttamisen mallien käyttöönotto. Lisäksi Mannerheimin Lastensuojeluliitto tuottaa Kaikille kaveri – aineiston, jonka tarkoituksena on hankkeen toimintojen ja käytäntöjen levittäminen. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2012.)

Hankkeen koulutuksilla ja välituntitoiminnoilla koulutetaan tukioppilaita ja kummioppilaita tukemaan kaverisuhteita koulun arjessa sekä kehittämään koulun välituntitoiminnan muotoja. Lisäksi tukioppilastoiminnan sekä kummitoiminnan ohjaajille ja pilottikoulujen henkilökunnalle järjestetään koulutusta, jonka tarkoituksena on vahvistaa koulutoimijoiden keinoja lasten ja nuorten yksinäisyyden ehkäisemiseen koulun arjessa. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2012.)

Hankkeen kautta järjestettävät teemaillat oppilaille ja heidän vanhemmilleen tapahtuvat hankkeen pilottikouluissa. Pilottikouluissa järjestetään oppilaiden ja vanhempien yhteisiä teemailtoja, joiden tavoitteena on osallistaa vanhempia lasten ja nuorten kaverisuhteiden tukemiseen. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2012.)

Verkkoauttamisen malleilla tarkoitetaan hankkeessa hyödynnettävien sosiaalisten medioiden kautta saatavia mahdollisuuksia yksinäisten oppilaiden tukemisessa. Koulut voivat ottaa käyttöönsä sähköisen kanavan, jonka kautta oppilas voi kertoa koulunsa oppilashuoltoryhmälle yksinäisyyteen liittyvistä asioista, kuten kaverittomuudesta, syrjinnästä tai jonkun toisen oppilaan huolestuttavasta tilanteesta, esimerkiksi jos oppilas on jäänyt yksin, häntä ei huolita kaveriporukkaan tai hän tarvitsee tukea. Lisäksi tarkoituksena on myös kokeilla ja kehittää tukioppilaiden toimintaa verkossa. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2012.)

Hanke vaikuttaa todella hyvältä ja sen tarkoitus hyvin ajankohtaiselta. Vaikka hanke vuosia on vielä jäljellä, olisi mahtavaa, jos sen tuomat tulokset vaikuttaisivat vielä pitkälti hankkeen jälkeenkin.

2.5 Tukioppilastoiminta Sinetän koulussa

Sinetän koulu on Ounasjoen varrella Rovaniemen Sinetän kylässä sijaitseva koulu, josta löytyy alakoulun 1-6 – luokat sekä yläkoulun 7-9 – luokat. Tällä hetkellä, vuonna 2012, alakoululla on 117 oppilasta ja yläkoulun puolella 191 oppilasta. Tarkkaan ottaen Sinetän koulu sijaitsee Rovaniemeltä noin 20 kilometrin päässä pohjoiseen eli Kittilään päin mentäessä, osoitteessa Koulurinteentie 13, 97220 Sinettä. (Rovaniemen kaupunki 2012.) Sinetän koulun nimi kokee ensi syksynä muutoksen, sillä 1.8.2012 koulun nimi vaihtuu Ounasjoen kouluksi (Louhi-Jauhiainen 2012).

Ala- ja yläkoulun lisäksi Sinetän koulussa toimii myös elokuussa 2011 käynnistynyt joustavan perusopetuksen eli JOPE:n ryhmä, jossa oppilas voi suorittaa perusopetuksen peruskoulun yhdeksännen luokan toiminnallisessa muodossa, samalla tutustuen työelämään. Joustavan perusopetuksen tavoitteena on nuoren opiskelumotivaation vahvistaminen ja koulutusjärjestelmästä syrjäytymisen ennaltaehkäiseminen. (Pedanet 2012.) Sinetän koulun toiminta-ajatuksena onkin olla tärkeänä lenkkinä yhteistyöketjussa oppilaan kasvun ja oppimisen kannalta (Rovaniemen kaupunki 2012).

Sinetän koulussa tukioppilastoimintaa on ollut syksystä 2009 lähtien. Nykyisenä tukioppilastoiminnan ohjaajana toimii äidinkielen ja kirjallisuuden lehtori Hanna-Mari Poikela. Hän on ollut tukioppilastoiminnan ohjaajana Sinetän koulussa nyt kaksi vuotta. Tukioppilaita on koulutettu kaksi vuotta yhden vuosiviikkotunnin valinnaisena kahdeksannella luokalla ja yhdeksännellä luokalla he ovat toimineet jo tukioppilaina. Tukioppilaaksi voi hakea seitsemännellä luokalla valinnaisainevalinnalla kahdeksatta luokkaa varten, jonka jälkeen oppilaat saavat lomakkeen avulla perustella, miksi juuri heidät täytyisi valita tukioppilaskoulutukseen. Lomakkeena Hanna-Mari on käyttänyt valmista Mannerheimin Lastensuojeluliiton nettisivuilta löytyvää lomaketta. (Poikela 2012.)

Sinetän koulun arjessa tukioppilastoiminta näkyy tukioppilaiden järjestämien tapahtumien ja seitsemäsluokkalaisten ryhmäyttämisen kautta, jonka lisäksi tukioppilaat käyvät keväällä koulukierroksella kertomassa tuleville seitsemäsluokkalaisille Sinetän koulusta. Tukioppilaat ovat myös tärkeänä osana koulukiusaamisen ehkäisemisessä. Lisäksi Sinetän koulussa on Kiva koulu –päivä, joka toteutetaan tänä vuonna

18.5.2012, jolloin oppilaat saavat kiertää eri rasteja, joista tukioppilaat pitävät yhden rastin. (Poikela 2012.) Sinetän koulun tukioppilastoiminta vaikuttaakin melko aktiiviselta ja monipuoliselta toiminnalta.

3 NUORUUS ELÄMÄNVAIHEENA

Nuoruutta pidetään elämänvaiheena melko nuorena ilmiönä, sillä Musgroven (1964) mukaan nuoruus keksittiin samaan aikaan höyrykoneen kanssa. Nuoruuden voidaan katsoa alkaneen, kun teollistuminen ja sen mukanaan tuoma palkkatyö alkoivat yleistyä. Myös koulu tuli myöhemmin mukaan määrittelemään lapsuutta ja nuoruutta. Lie-neekö teollistuminen vaikuttanut myös siihen, että nykyajan nuoriso on muodostunut maksukykyiseksi kuluttajaryhmäksi. (Antikainen 1998, 129.)

Nuoruutta sanotaan ajanjaksoksi, joka sijoittuu 12-18 ikävuoden tienoille, mutta nuoren itsenäistymisen kohdalla se voi jatkua aina 22 ikävuoteen asti. Ihmisen elämäkkaassa nuoruudella on tärkeä merkitys kehityksen kannalta, sillä nuoruuden aikana nuori vähitellen irrottautuu lapsuudestaan, tarkoituksena löytää oma ja persoonallinen aikuisuus. (Suomen Virtuaaliammattikorkeakoulu 2012.) Nuoruus voidaan myös luokitella kolmeksi eri vaiheeksi: varhaisnuoruuteen, joka ilmenee noin 11-14 –vuotiailla, keskinuoruuteen, ilmenee noin 15-18 –vuotiailla sekä myöhäisnuoruuteen, joka puolestaan ilmenee noin 19-25 –vuotiailla (Aaltonen, Ojanen, Vihunen & Vilén 2003, 18).

Nuoret kattavat Suomen koko väestöstä noin kahdenkymmenen prosentin osuuden. Vuonna 2010 15-29 -vuotiaita nuoria oli yhteensä 1 005 927 eli 19 prosenttia koko väestöstämme (Pietiläinen 2011, 9). Näiden lukemien perusteella voidaan päätellä nuorten osuuden olevan maassamme suhteellisen merkittävä. Nuorissa on tulevaisuutemme, sanotaan usein. Onkin jännittävää nähdä, minkälaisen tulevaisuuden nämä 19 prosenttia väestöstämme luovat meille. Mikäli haluamme nuorista kasvavan hyviä kansalaisia, on sen edellytyksenä tasapainoisesti eletty nuoruus. Hyvään elämään vaikuttavat monet tekijät, kuten nuori itse, hänen perheensä ja kaveripiirinsä.

Nuoruusiän kasvuprosessi on jokaiselle nuorelle omanlaisensa, yksilöllinen vaihe, joka myös ajoittuu sekä toteutuu yksilöllisesti. Nuoruutta luonnehditaan usein voimakkaaksi, sillä se aiheuttaa muutoksia paitsi nuoren kehossa myös nuoren mielessä, ajattelussa sekä vieteissä. Tämän kaiken lisäksi nuoruus vaikuttaa koko nuoren

perheeseen ja aiheuttaa muutoksia myös muissa nuoren elinpiireissä. (Suomen Virtuaaliammattikorkeakoulu 2012.)

3.1 Mitä nuoruus on?

”Nuoruus on seikkailu suunnaton”, laulaa Katri Helena laulussaan Nuoruus on seikkailu, ja sitä se kyllä onkin (Lyricsty 2012). Nuoruus on seikkailua oman itsensä, muiden ihmisten ja koko maailman kanssa. Se on seikkailua tunteiden, kysymysten ja muutosten, kuten kehon muutosten kanssa.

Nykypäivän nuoret elävät hyvinkin erilaisissa elinpiireissä ja maailmassa verrattuna heidän vanhempiansa nuoruusaikoihin. Nykynuorten elämään liittyvät vahvasti seuraavat käsitteet: urbanisoituminen ja kaupungistuminen, kulutus, kulttuuriteollisuus ja mediat, kansainvälistyminen ja globalisoituminen, perheen muutokset ja koulutus. Näistä sanoista voidaan käyttää myös nimitystä modernin nuoruuden kulttuuriset koordinaatit. (Laine 2000, 187-190.)

Urbanisoituminen ja kaupungistuminen kuuluvat ehdottomasti nykynuorten nuoruuteen, sillä suurin osa tämän päivän nuorista ei ole asunut maalla. Tätä myötä myös elinympäristö on muuttunut mukana. Elinympäristö on muuttunut yhä enemmän muistuttamaan urbanisoitunutta koodi- ja merkkijärjestelmää. (Laine 2000, 187.)

Nykypäivän yleisen elintason kohoamisen myötä myös nuorilla on enemmän varaa kuluttaa, ja senhän he useimmiten tekevätkin. Monesti mainokset ovat kohdennettu nuorille eli tärkeimmälle kuluttajaryhmälle. Nykynuoria ei turhaan sanota tärkeimmäksi kuluttajaryhmäksi, sillä shoppailusta on tullut monelle nuorelle suuri osa elämää, jopa elämäntapa. Nuorten kulutus ei keskity pelkästään vaatteisiin, vaan muun muassa myös musiikkiin, videoihin, elämyksiin, tapahtumiin, tietokonepeleihin, pikaruokaan, makeisiin, ehostukseen ja jalkineisiin sekä myös ajan kuluttamiseen. (Laine 2000, 187-188.)

Kulttuuriteollisuus ja media kuuluvat myös keskeisesti nykynuoren elämään. Nuoret kuluttavat suurimman osan median ja kulttuuriteollisuustuotteiden ääressä, kuten

katsomalla televisiota, kuuntelemalla radiota sekä muiden musiikkialan tuotteiden, elokuvien, videoiden, lehtien, konserttien ja tietokonepelien parissa. Suomalaisten nuorten suuresta teknologian käytöstä kertoo se, että suomalaiset nuoret ja lapset ovat yleisimpiä teknologisten sovellusten, kuten matkapuhelimien ja tietokoneiden käyttäjiä maailmassa. (Laine 2000, 188-189.)

Kansainvälistymisen ja globalisoitumisen kasvuun on keskeisesti vaikuttanut media. Media luo yhteyden paikallisuudelle ja globaalisuudelle. Esimerkiksi nuoret ovat kansainvälistymisen ja globalistumisen myötä matkustaneet ja saaneet uusia kokemuksia ja kontakteja eri maista ja kulttuureista. Voidaankin sanoa, että nykyajan lapset ja nuoret ovat maailmankansalaisia. (Laine 2000, 189.)

Kun sanotaan nuoruuden tarkoittavan psykososiaalista kehitystä lapsesta aikuiseksi, se tarkoittaa mielestäni ennen kaikkea fyysisten muutosten lisäksi myös psyykkisessä puolessa ja sosiaalisuudessa tapahtuvia muutoksia, kuten tunteiden myllerrystä ja sosiaalisten suhteiden vaihtumista. Esimerkiksi tyttöjen ja poikien välillä ei välttämättä enää ole pelkkiä kaverisuhteita, vaan entinen kaveruus voi roihahtaa rakkaudeksi. Jos keho muuttuu, muuttuvat myös tunteet ja tuntemukset, sosiaaliset suhteet ja kanssakäyminen. Seikkailu on mielestäni juuri sopiva sana kuvailemaan nuoruutta, sillä seikkailua nuoruus tosiaan on.

Kun nuorelta itseltä kysytään, minkälainen nuori on, voi vastaus olla seuraavanlainen: "...villimpi ja rajumpi kuin vanhemmat ihmiset" (Aaltonen ym. 2003, 11). Se kuvaa hyvin nuoruutta ja käsitystä nuorista; se on villiä ja rajua aikaa. Silloin koetellaan rajoja, varsinkin koulussa ja kotona. Jokainen nuoruus on myös erilaista ja jokaiselle nuorelle yksilöllistä. Aina nuoruus ei ole jokaisen nuoren kohdalla juuri samanlaista kuin se on jollakin toisella nuorella. Kuitenkin samat nuoruuden elementit toistuvat jokaisen nuoruudessa: nuoren keho muuttuu fyysisesti sekä yleensä uhmakkuus ja rajojen kokeilu lisääntyy.

Nuoruuden yksilöllisyyden huomaa myös siten, kuinka jokainen kokee ja muistaa nuoruuden myöhemmin erilaisena. Jokaisen nuoruus on omakohtainen ja siihen myös liittyy omakohtaisia kokemuksia. Nuoruutta voidaan muistella onnellisena ajan-

jaksona, seikkailuna, kun taas toinen henkilö voi muistaa nuoruuden vaikeana kriisinä tai joku ehkä niin sanotusti ujona aikana. (Aaltonen ym. 2003, 13.)

Yhtä kaikki, nuoruus on kuitenkin erityinen elämänvaihe; siirtymävaihe aikuisuuteen. Tämän siirtymävaiheen aikana nuori kasvaa fyysisesti, psyykkisesti kuin sosiaalisestikin. Puhutaan myös holistisesta ihmiskäsityksestä, jollaisena nuori nähdään eli nuori on fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen kokonaisuus. Nuoruus on elämänvaihe ja nuoriso tavallinen sukupolvi, joka elää tietyssä ajassa sekä yhteiskunnassa kyseistä elämänvaihetta. Nuoruusaikana nuori ikään kuin muokkaa itseään sekä ympäristöään aikuisuuteen sopivaksi. (Aaltonen ym. 2003, 13-14.)

Nuoruuden pituutta on hankala sanoa, sillä se vaihtelee yksilöittäin ja myös eri kulttuureissa nuoruuden pituudessa on nähtävissä paljon eroavaisuuksia. Kulttuuri muun muassa määrittelee sen, kuinka kauan on hyväksyttävää olla nuori ja viettää nuoruuttaan. Myös saman kulttuurin sisällä, jopa samassa perheessä, nuoruusikä voidaan elää, nähdä ja kokea eri tavoin. Esimerkiksi perheen toinen nuori voi etsiä itseään pitkään ja rauhallisesti ilman suurempia kriisejä, kun perheen toinen nuori voi puolestaan elää nuoruuden täysin eri tavoin; uhmakkaasti löytäen kuitenkin tasapainon itsensä ja elämän välillä melko nopeasti. (Aaltonen ym. 2003, 13.)

Nuoruus on myös eri aikoina erilaista. Nykypäivän nuoruus on täysin erilaista kuin muutama vuosikymmen sitten. Jos ennen ei nuoruutta ehtinyt oikeastaan edes olla, vaan lapsen kengistä hypättiin suoraan aikuisen saappaisiin, on nuoruus nykyisin entistä varhaisempaa ja pidempikestoisempaa kuin mitä ennen. Nykyään varhaisemmaksi nuoruuden tekee puberteetin alkaminen entistä aikaisemmin sekä pidentyneet kouluttautumisajat ja median luomat kuvat nuoruudesta, jotka vaikuttavat osaltaan nuoruuden myöhempään päättymiseen. Tärkeintä on kuitenkin, että nuoruus on elämänvaihe, jonka aikana nuori selkiyttää oman elämänsä merkitystä. (Aaltonen ym. 2003, 13.)

3.2 Mitä nuoren elämässä tapahtuu?

Nuoren elämässä tapahtuu paljon melko lyhyessä ajanjaksossa. Nuoren mielessä pyörii paljon kysymyksiä liittyen itseensä ja elämään yli päättään. Seuraavanlaiset

kysymykset, kuten kuka minä olen, mihin minä kuulun, mitä minä tunnen, mitä minun tulisi tuntea, miksi minusta tuntuu tällaiselta ja mikä minusta tulee, ovat erittäin yleisiä nuoren elämää askarruttavia kysymyksiä. Nuoren elämää voi hyvin kuvata seuraavanlaiseksi:

”Nuoruus on kuin tienristeys, josta haarautuu monia uusia teitä. Jollekin niistä on lähdettävä, jotta pääsisi eteenpäin, mutta mille? ” (Suomen Virtuaaliammattikorkeakoulu 2012.)

Yksi tärkeimmistä nuoruuden tehtävistä on nuoren identiteetin ja maalimankuvan muotoutuminen omanlaisekseen. Identiteetti voidaan yksinkertaisesti ilmaista sanoilla minä, minuus, henkilöllisyys ja persoonallisuus. Nuoren identiteetti rakentuu, kun nuori muodostaa käsityksiä omasta yksilöllisyydestään, arvoistaan ja niistä päämääristään, joihin hän elämässään pyrkii. Identiteetti antaa pohjan muun muassa parisuhteeseen, perherooliin, ammatilliseen valintaan sekä uskonnollisuuteen ja poliittiseen ideologiaan. Nuoren identiteetin vahvistuessa hänelle kasvaa varmuus siitä, että hän pyrkii ja kykenee saavuttamaan elämänsä järjestyksen ja tarkoituksen. (Lea Leminahon luentomuistiinpanot 9.12.2009.)

Nuoren identiteettiin liittyy vahvasti oman minän ja minäkuvan luominen. Oman minuuden ja minäkuvan luomiseen kuuluvat itsensä arvioiminen: millainen minä olen?, itsearvostus: miten hyvä tai arvokas olen? ja identiteetti: kuka minä olen? (Lea Leminahon luentomuistiinpanot 1.12.2009.)

Identiteetin muodostaminen tapahtuu neljän eri vaiheen kautta. Ensimmäisessä vaiheessa identiteetti on hahmottamaton. Silloin identiteettiä ei ole vielä etsitty eikä sidottu. Toisessa vaiheessa identiteettiä aletaan etsiä. Silloin sitä on etsitty, mutta ei vielä sidottu. Kolmannessa vaiheessa identiteetti on saavutettu ajautumalla. Se on sidottu, mutta ei vielä etsitty. Neljännessä ja viimeisessä vaiheessa identiteetti on lopulta muodostettu. Etsiminen on johtanut identiteetin löytymiseen ja sitä kautta myös sitoutumiseen. (Lea Leminahon luentomuistiinpanot 9.12.2009.)

Täytyy kuitenkin myös muistaa, että nuoren identiteetin rakentamiseen vaikuttavat yksilölliset ja yhteisölliset puolet. Identiteetti rakentuu muun muassa kodin, perheen,

kasvatuksen, ystävien, vapaa-ajan ja harrastusten ja koulun kautta. (Lea Leminahon luentomuistiinpanot 9.12.2009.)

Miksi oman identiteetin luominen on niinkin tärkeässä osassa nuoren elämää, johtuu siitä, että nuoruudessa identiteettiä rakennetaan voimakkaimmin. Vaikka nuoruus onkin niin sanottua identiteetin muodostamisen kulta-aikaa, ei kuitenkaan sovi unohdtaa lapsuutta, jossa myös identiteetin juuret piilevät. Lapsuuden tapahtumien pohjalta määräytyvät esimerkiksi minän synty, turvallisuus ja itsetunto. (Lea Leminahon luentomuistiinpanot 9.12.2009.)

Nykypäivään tultaessa yhteiskunnallisen murroksen myötä myös identiteetin muodostaminen on hieman muuttunut aikaisemmista vuosista. Esimerkiksi identiteettiä työstetään paljon vielä aikuisenakin. Identiteetin muokkautuvuuteen läpi elämän vaikuttavat muun muassa nykypäivän elämäntilanteet, kuten lyhytaikaiset ja jatkuvasti vaihtuvat työsuhteet, muutot ja jatkuva opiskelu. (Lea Leminahon luentomuistiinpanot 9.12.2009.)

Nuori kohtaa elämässään paljon uusia ja vaativiakin asioita, jolloin puhutaan kehitystehtävistä. Nuoren kehitystehtäviin kuuluvat muun muassa aikuistuvan ja muuttuvan ruumiinkuvan hyväksyminen, seksuaalisuus ja seksuaalisen identiteetin jäsentäminen, irrottautuminen vanhemmista, itsenäistyminen, oman paikkansa löytäminen sekä katseen suuntaaminen tulevaisuuteen, jolloin nuori osaa huolehtia itsestään ja vähitellen myös muista. (Suomen Virtuaaliammattikorkeakoulu 2012.)

Nuori, nuoruus ja nuoriso -sanojen rinnalle synonyymeiksi ovat tulleet sanat murrosikä ja murrosikäinen, joita puhekielessä sanotaan usein ”murkuiksi”. Murrosiästä voidaan käyttää myös nimitystä puberteetti. Yleensä murrosikään liitetään negatiivisia sävyjä, kuten nuoren kiukkuisuutta ja huutamista. Paljon neutraalimpaa olisikin käyttää sanoja nuori ja nuoriso. Murrosiän voidaan sanoa olevan sosiaalisesti tuotettu ilmiö jonkinlaiseksi nuoruuden alakäsitteeksi. (Aapola 1999, 26.)

3.3 Perheen merkitys nuoren kasvulle

Perhe on nuorelle tärkeä kasvuympäristö, jonka arvot ja asenteet näyttävät suuntaa myös nuorelle. Erittäin tärkeää olisi, jotta nuori saisi kasvaa rakastavassa ja tasapainoisessa perheessä, jossa nuori voisi tuntea itsensä tärkeäksi ja rakastetuksi. Nykypäivinä niin sanottu tavallinen perhe ei ole enää mikään itsestään selvyys, sillä avioerojen ja aviottomien lapsien myötä normaali perhe-elämä on katoamassa.

Nykyajan perhe on kohdannut niin paljon muutosta, jonka vuoksi se on tärkeänä osana nuoren elämää. Entiseksi käyvä perhemalli ei ole enää itsestään selvyys. Enää ei edes tiedetä, mistä tänä päivänä puhutaan, kun on kyse perheestä. Nykyään on yksinhuoltajaperheitä, uusperheitä sekä homo- ja lesbopareja, jotka monimuotoistavat normaalia perhekäsitystämme. Isän ja äidin asema, roolit ja merkitys ovat muuttuneet ja heidän sijaan mallia voidaan ottaakin kulttuuriteollisuuden tuottamista idoleista ja samaistumiskohteista. Voidaan sanoa, että vanhemmuus on ikään kuin tyhjenemässä. Nämä kaikki vaikuttavat myös nuoren identiteetin muodostumiseen. Esimerkiksi vanhemmat eivät halua olla enää kurinpitäjiä lapsilleen, vaan mieluummin heidän kavereitaan, ohjaajiaan. Tämä kertoo siitä, että suomalaisen perheen sisällä on tapahtunut kulttuurinen muutos. (Laine 2000, 189-190.)

Suomalainen perhe on ollut muutoksen tilassa aina 1970-luvulta lähtien. Tämä ilmenee muun muassa siten, että lapsia syntyy entistä vähemmän, avioero otetaan entiseen verrattuna herkemmin ja uusia elämisen malleja kokeillaan ja etsitään koko ajan. Kysyttäessä ”mitä on perhe?”, on vaikea löytää yksiselitteistä vastausta kysymykseen. (Jokinen & Saaristo 2002, 198-199.)

Se mitä perhe merkitsi ennen, on jo melko lailla historiaa verrattuna nykypäivän perhetilanteeseen, sillä nykyään perhe mielletään vain dynaamiseksi systeemiksi. Arki ajattelussa perheeseen kuuluu perinteisesti äiti, isä ja lapset, mutta totta puhuttaessa nyky-yhteiskunnassa perhe, jossa nuori elää, poikkeaa paljon arki ajattelun perhemallista. Kyseiseen muutokseen ovat vaikuttaneet muun muassa avio- ja avopuolisoiden erot sekä uusperheet, jossa äiti ja isä muodostavat uudet perheet uusien kumppaniensa kanssa. (Aaltonen ym. 2003, 193.) Perhe onkin uudessa tilanteessa olevan jatkuvan reflektoinnin ja muokkaamisen kohde (Jokinen ym. 2002, 201).

Nykypäivän epävarmuus on siirtynyt myös osaksi perhe-elämää, jolloin perhe-elämään on tullut uusia perhemuotoja. Isän ja äidin roolit eivät ole enää yhtä kiinteitä kuin ennen, vanhempien suhde lapsiinsa on muuttunut eikä se ole enää yhtä hierarkista kuin ennen. Myös vanhemmuuden muodot, kuten lapsettomuus ja adoptiot ovat muuttaneet perheen käsitystä ja merkitystä. Nykynuorten pahoinvointi voi olla yksi seuraus perheissä tapahtuvista muutoksista, kuten vanhempien eroista. (Lean Leminahon luentomuistiinpanot 15.12.2009.)

Yleisin perhetyyppi on avioparin muodostama perhe, joka on edelleen suurin perheryhmä, sen määrä ja suhteellinen osuus on kuitenkin jatkuvasti laskussa. Eniten kasvanut ryhmä on avoparien lapsiperheiden määrä, joihin lukeutuvat etenkin nuoret perheet. Toinen kasvava ryhmä on yksinhuoltajaperheet, joiden määrä etenkin kaupunkiseudulla on suuri. (Aaltonen ym. 2003, 190.) Perinteisen ydinperheen määrä on ollut puolestaan laskussa. Ydinperheeksi kutsutaan perhettä, johon kuuluvat äiti, isä ja pari lasta. Samanaikaisesti esimerkiksi uusperheiden määrä on kasvanut. (Aaltonen ym. 2003, 190.)

Perheellä on monia tehtäviä, joista ehkä tärkein on perheen sosiokulttuurinen tehtävä, mikä tarkoittaa perheen kasvatustehtävää. Perheen olisikin tärkeää kasvattaa nuorensa hyvin, jotta nuori saisi hyvät mahdollisuudet kasvaa tasapainoiseksi aikuiseksi kansalaiseksi. (Aaltonen ym. 2003, 193.) Äiti ja isä toimivat nuorelle usein esikuvina ja etenkin roolimalleina vanhemmuudesta sekä siitä, kuinka tärkeänä nuori näkee äidin ja isän roolin perheessä.

Sosiaalinen vuorovaikutus on tärkeää ja sitä tarvitaan, jotta nuoresta kasvaisi ”ihminen”. Nuori ja aikuinen sekä nuoren kaveripiiri muodostavat yhdessä nuoren kehityksen ja luovat tällä tavoin myös yhteisiä merkityksiä. Sisarusten merkitystä perheessä ei myöskään saa unohtaa tai väheksyä, sillä sisarussuhteiden kautta nuori oppii toimimaan erilaisissa konfliktitilanteissa. Kehityksen ja tulevan elämän kannalta on tärkeää, että nuori joutuu kokemaan kotonaan tervettä kilpailua sekä sisarusten keskinäistä kateutta. Sisarussuhteiden kautta nuori oppii ottamaan myös toiset ihmiset huomioon sekä sietämään kritiikkiä ja ihailua. (Aaltonen ym. 2003, 194.)

Nuoren ja vanhempien keskinäinen vuorovaikutus on tärkeää. Parhaimpana kasvatustyylinä pidetään kontrollin ja lämmön yhdistelemää vuorovaikutusta. Tällöin molemmat vanhemmat osoittavat välittävänsä nuoresta, mutta asettavat nuorelle myös rajat, joita pidetään erittäin tärkeinä nuoren elämän kannalta. (Aaltonen ym. 2003, 195.) Rajat ovat rakkautta, sanotaan ja niinhän se onkin.

Avioero vaikuttaa nuoren kasvuun ja siihen, millaisena elämänvaiheena ja miten nuori kokee oman nuoruutensa. Avioeron yhteydessä nuori usein kokee hämmennystä ja epävarmuutta tulevaisuudesta ja koko elämäntilanteesta. Vanhempien väliset kiistat huoltajuudesta, elatusmaksuista ja tapaamisoikeuksista vain pahentavat nuoren asemaa ja oloa. Nuori kokee avioerosta johtuvat henkiset paineet usein hylkäämisen pelkoina. Nuoret tunnistavat yleensä vihan tunteen ja osaavat myös ilmaista sen suoraan kritisoiden sitä vanhempaa, jonka nuori kokee syylliseksi eroon. (Aaltonen ym. 2003, 197.)

Yleensä eron jäljet heijastuvat myös nuoren koulunkäyntiin. Tosin tytöillä ja pojilla ne ilmenevät eri tavoin. Pojat purkavat vanhempiensa eroahdistuksen usein yhteenotoilla opettajien tai kavereiden kanssa, kun tytöt taas saattavat purkaa pahaa oloaan panostamalla koulun käyntiin. Tällöin hyvä koulumenestys voi myös toimia eroahdistuksen peittäjänä. Vanhempiensa erosta kärsivillä nuorilla on useasti oppimis- ja keskittymisvaikeuksia koulussa. Lisäksi nuoret ovat kiusaantuneita ja mustasukkaisia vanhempiensa uusista kumppaneista tai ystäivistä, mikä on hyvin normaalia käytöstä vanhempien erotilanteessa oleville nuorille. (Aaltonen ym. 2003, 198.)

Uusperhe nuoren kasvuympäristönä ei ole kovinkaan mielekäs vaihtoehto, sillä uusperheen tilanteessa roolikuviot joudutaan ikään kuin miettimään uudelleen, koska perinteiset perheen roolikuviot ovat hämärtyneet. Mikäli perheessä on äiti-, isä- ja sisarpuolia, aiheutuu nuorelle hyvin ristiriitaisia tunteita. Uusperheen hankalaa asemaa kuvaa myös se, että uusperheelle ei ole yhtä ainoaa määritelmää. Erilaiset uusperheet voivat olla sisällöltään ja rakenteeltaan hyvinkin erilaisia. Vaikka uusperheet ovatkin yleistyneet, pidetään näitä uusia perhemuotoja yhä erilaisina ja hämmentävinä. Uusperheet ovat hyvä esimerkki yhteiskunnan ja perhemuotojen muutoksesta ja siitä, kuinka nuoret joutuvat elämään erilaista nuoruutta kuin aiemmat sukupolvet. (Aaltonen ym. 2003, 198-199.)

3.4 Nuori ja päihteet

Yhtenä olennaisena vaiheena nuoren elämään kuuluvat usein päihteet. Nuori etsii ja koettelee rajoja muun muassa päihteiden kautta. Päihteiden käytön aloittamisessa voi olla kysymys myös halusta kokeilla kaikkea uutta ja usein jännäksi koettua. Nuorena halutaan kokeilla kaikkea mahdollista ja usein juuri kielletyt asiat kiinnostavat nuoria eniten.

Moni nuori kokeilee omasta vapaasta tahdostaan, kiinnostuksestaan tai kuten monesti, kaveriporukan yllyttämänä, päihteitä. Useimmat nuoret kokeilevat päihteitä alaikäisinä, jotkut jopa vielä lapsina eli alakouluikäisinä. Useimmiten nuorten käyttämät päihteet ovat niin sanotusti mietoja päihteitä, kuten tupakkaa tai alkoholia. Esimerkiksi alkoholi aiheuttaa selvästi eniten terveys- sekä muita haittoja Suomessa. (Tigerstedt 2007, 126.)

Tupakkaa poltetaan usein salaa kaveriporukalla koulun välitunneilla opettajilta piilossa. Tutkimusten mukaan, mitä aikaisemmin tupakoinnin aloittaa, sitä vaikeampaa sen lopettaminen myös tulee olemaan, koska tupakkaan jäämisen riippuvuus on silloin paljon todennäköisempää. Pojat aloittavat keskimäärin tyttöjä aikaisemmin tupakoinnin, mutta puolestaan tyttö tupakoitsijoiden määrä on koko ajan kasvanut. (Pietiläinen 2011, 123.) Harmillista kuitenkin on, että vahvempien päihteiden, kuten huumeiden käyttö on yleistynyt hyvin suuresti nykynuorten keskuudessa. Yleensä nuoret aloittavat huumeiden käytön miedoilla huumeilla. Usein kuitenkin lievemmistä huumausaineista siirrytään yhä vahvempiin ja kovempiin huumeisiin, jolloin huumekuilussa ollaan jo valitettavan syvällä.

Päihteiden käyttö ei ole koskaan suotavaa, sillä siitä voi seurata huonoja ja vakavia seurauksia. Esimerkiksi humalassa oleva nuori kadottaa yksilöllisyytensä ja hänestä tulee ikään kuin laumaeläin tehden asioita, joita hän ei selvin päin tekisi. Nuorten arjessa humala nähdään usein hyvässä valossa, sillä se lisää kommunikaatiota, ja lähentää ihmisiä. Humalaa voidaankin pitää synonyyminä hauskanpidolle, johon se yleensä yhdistetään. Tämä voikin olla yksi syy, jonka vuoksi humalatilaan halutaan yhä uudelleen. (Tigerstedt 2007, 59.)

Nuoren alkoholin käytön syinä ovat usein sosiaalisen paineen lisäksi nuorten keskinäisten yhteyksien mukanaan tuomat paineet. Useaa nuorta kohtaa joukkoharhaksi kutsuttu ilmiö, jolloin suurin osa nuorista luulee toisten nuorten alkoholin käytön olevan suurempaa kuin heidän itsensä. Nuorten käsitykset muiden samanikäisten juomistavoista ovat näin harhaan johtavia, mikä vain lisää nuoren alkoholin käyttöä. (Tigerstedt 2007, 150.)

Alkoholin myyminen, ostaminen ja välittäminen alaikäiselle eli alle 18-vuotiaalle on lain mukaan kiellettyä. Silti nuoret saavat omasta mielestään helposti hankittua alkoholijuomia. Nuoret hankkivat alkoholijuomia yleensä kavereiltaan, sisaruksiltaan, tuntemattomilta henkilöiltä tai jopa vanhemmiltaan. (Tigerstedt 2007, 156-157.)

Kun tutkimuksia katsotaan pidemmällä tähtäimellä eteenpäin, voidaan nuorten raittiuden huomata lisääntyneen ja humalahakuisen juomisen vähentyneen viimeisen kymmenen vuoden aikana. Sukupuoliset erot päihteiden käytön suhteen ovat puolestaan heikkenemässä, sillä tytöt tupakoivat ja juovat itsensä humalaan jo lähes poikien tason verran. (Pietiläinen 2011, 122.)

Niin sanotussa nuoruuden hulluudessa ja huumassa halutaan kokeilla kaikkea, mitä moni katu myöhemmällä iällään. Nuoria valistetaan päihteistä paljon, mutta suhtautuminen päihteisiin ei näytä valistuksesta huolimatta tehoavan. Minkäänlaisten päihteiden käyttö ei ole hyväksi nuorelle. Ei nuoren terveyden, kehityksen, yleisen hyvinvoinnin, kasvun eikä nuoren elämän kannalta. Moni on pilannut elämänsä päihteillä ja mitä nuorempana päihteiden käytön aloittaa, sitä hankalampaa käytön lopettaminen tulee olemaan. Esimerkiksi vanhempien olisi syytä tarkkailla nuoriansa enemmän, sillä vanhemmat luulevat nuorten alkoholin hankkimisen olevan vaikeampaa, mitä se todellisuudessa onkaan. Lisäksi vanhemmat ovat liian hyväuskoisia luullessaan, etteivät heidän nuorensa juo. (Tigerstedt 2007, 157.)

4 KAVERISUHTEET JA KOULUMAAILMA

Tämän hetkinen koulumaaailma ottaa selvästikin mallia nykyajan kilpahenkisyydestä ja materialismista. Nykypäivän koulumaaailmassa tärkeänä pidetään koulumenestystä. (Lea Leminahon luentomuistiinpanot 7.12.2009.) Vaikka Pisan tutkimusten mukaan me suomalaiset olemme koulumenestyksessä maailman kärkiluokkaa ja tilastojen perusteella suomalaisilla nuorilla näyttäisi menevän hyvin koulussa, on tilanne täysin toinen. Kun katsotaan tutkimuksia esimerkiksi koulussa viihtymisestä, edustaa Suomi valitettavasti koulussa viihtymisen häntäpäätä. Tästä voimmekin päätellä, että koulun ilmapiirissä, yhteisöllisyydessä ja viihtyvyydessä olisi vielä paljon toivomisen varaa.

Nykyään koulutus on itsestään selvyys ja myös koulutuksen pidentyminen on lisääntynyt. Koulutuksen avulla nuoresta esimerkiksi yritetään tehdä kelpoista yhteiskunnan jäsentä (Laine 2000, 190). Koulutuksen itsestään selvyys tämän päivän nuorille merkitsee koulun kokemisen mieluummin pakkona ja velvollisuutena kuin oikeutena. Koulu onkin nuorille hyvä paikka purkaa tuntemuksiaan ja näyttää mielipiteitään, mikä ei ole kovin yllättävää, sillä viettäväthän nuoret koulussa suurimman osan ajastaan.

Koulun päivittäiset ongelmat liittyvät usein oppilaiden epäterveellisiin elämäntapoihin ja tottumuksiin. Esimerkiksi nykynuorison liian vähäisiksi jäävät yöunet vaikuttavat koulussa jaksamiseen, oppimiseen, käyttäytymiseen ja vireystilaan. Nuorten koulussa tapahtuvaan häiriökäyttäytymiseen vaikuttavat tunne-elämän ristiriidat sekä kyvyttömyys käsitellä niitä. Yleensä ongelmat kytketään nuoren kodin sisällä tapahtuviin tunnelmiin, mutta myös opettajan kasvatuksellisessa tyylillä voi olla yhteys häiriökäyttäytymiseen. (Lea Leminahon luentomuistiinpanot 7.12.2009.) Tosiasia kuitenkin on, että nykypäivän nuorille, kuten suurimmalle osalle nuorista aiemminkin, ei koulunkäynti maistu, varsinkaan yläkouluikäisille. Koulunkäynti koetaan vastenmielisenä ja inhottavana yhteiskunnan asettamana pakkona.

Koulunkäynnin kiinnostavuudesta nuorten keskuudessa kertoo esimerkiksi se, että lähes kymmenen prosenttia nuorista ei välittömästi jatka peruskoulun jälkeen toisen

asteen koulutukseen. Tämän hetkistä tilannetta ja tulevaisuutta silmällä pitäen meidän täytyisi miettiä seuraavia kysymyksiä ja etsiä niihin ratkaisuja: mikä vieraannuttaa nuoren koulunkäynnistä? Entä kuinka paljon siihen ovat vaikuttaneet koti, kaverit ja muu kasvuympäristö? Mikä yhteys koulun omilla toimintavoilla on koulukielteiseen asenteeseen? (Lean Leminahon luentomuistiinpanot 7.12.2009.)

4.1 Nuori ja koulu

Koulu on perheen lisäksi yksi tärkeä osa yhteiskuntaamme. Nykyajan koululaisten elämään sisältyy useita oppilaitosten valintoja, omaan minään keskittymistä ja itsensä etsimistä sekä monia vapaa-ajan harrastuksia. Voidaan sanoa, että nykynuorten sukupolven korkeintaan koulutus ei takaa suoraan työpaikkaa. (Jokinen ym. 2002, 222-223.)

Koulujärjestelmällä on erittäin laaja ja tärkeä merkitys suomalaisessa yhteiskunnassa. Koulun tehtäviin kuuluvat muun muassa sosialisatio eli nuorten sosiaalistaminen, jonka kautta turvataan yhteiskuntamme kulttuurin kehittyminen sekä säilyminen. Lisäksi koulu toimii ideologisten arvojen välittäjänä ja tarpeellisten tietojen siirtäjänä uusille sukupolville. (Kuula 2000, 6 & 11.)

Koulu on aikojen saatossa ehtinyt muuttua melko paljon. Kun vielä 1960-luvulla koulu, oppilas ja opettaja olivat vielä kunnioitettavia ja kyseenalaistamattomia asioita, ovat ne tänä päivänä eri arvossaan. Suhtautuminen kouluun on alkanut muuttua. Uudelle vuosituhannelle, 2000-luvulle tultaessa koulu sekä suhtautuminen koulu-maailmaan, on muuttunut rajusti. Nuorten oppimiskokemukset eivät enää näytä sijoittuvan kouluun vaan enemmänkin koulun ulkopuolelle, kuten medioihin, tietokoneisiin, Internetiin, shoppailuun, harrastuksiin sekä kaveripiiriin ja ihmissuhteisiin. Lisäksi nuorten suhde kouluun on muuttunut. Enää nuoret eivät tarkastele maailmaa koulusta saamiensa välineiden kautta, vaan pikemminkin he arvioivat koulua maailmasta käsin ja niiden mallien avulla, joita he saavat maailmalta. (Laine 2000, 16.)

Tänä päivänä ennen toimineet koulun, työn ja perhe-elämän ihmissuhdemallit eivät enää ole yhtä arvokkaassa ja toimivassa asemassa. Nuorten koulun ulkopuolisten

elämäntapojen moninaisuus tuo haasteita perinteisten oppimis- ja tiedonjäsentämistapojen lisäksi myös perinteisiin auktoriteetti- ja roolimalleihin. Tiedon merkitys, yhteisölliset suhteet sekä nuorten identiteetit ovat muuttuneet ja muuttuvat edelleen. Esimerkiksi oppiminen on irtautumassa institutionaalisesta merkityksestään ja myös oppimisen käsitteelle täytyy luoda uusia määrittelyjä, jotta ne vastaisivat tämän päivän todellisuutta. (Laine 2000, 16-17.)

Oppitunnit eivät merkitse oppilaille enää vain oppimista, vaan he haluavat kokea koulussa myös elämyksellisyyttä ja kommunikatiivisuutta kaiken muun lisäksi. Opettajien ja oppilaiden välillä käydään neuvotteluita, joiden avulla pyritään yhteisymmärrykseen työskentelytavoista ja niiden päämääristä. Tällä tavoin luokkaan pyritään luomaan oppimista edistävä suotuista tunneilmasto ja luokkayhteisö. (Jokinen ym. 2002, 224.)

Nykynuorten keskuudessa kasvatuksesta ja oppimisesta on tullut ikään kuin pientä peliä, jossa säännöt kyseenalaistetaan ja uusista järjestelyistä yritetään sopia opettajien kanssa. Esimerkiksi oppilaiden on vaikea mieltää koulussa työskentelyä todelliseksi, koska siitä ei saa palkkaa, eli rahallista korvausta onnistumisen kokemusten tai tutkintojen sijaan. Rationaalisuus ja pitkäjänteisyys näyttävät puuttuvan nykypäivän koulutyöstä. (Jokinen ym. 2002, 225.)

Nuoruus on merkittävä elämänvaihe, jolloin esimerkiksi koulun pedagogiikan keskeiseksi osaksi täytyisi nousta nuorten sosiaalistaminen ja elämänhallintataitojen opettaminen (Kuula 2000, 1). Opetettavien aineiden lisäksi nuoret oppivat koulussa myös sosiaalisia taitoja. Sosiaalisia taitojaan nuori joutuu ikään kuin kehittämään niin sanotusti pakkoyhteisöllisyyden pohjalta. (Laine 2000, 75.)

Nuoret kokevat yleensä koulunkäynnin tylsäksi ja merkityksettömäksi (Laine 2000, 75). Koulu on nuorille pakollinen velvollisuus, mutta monet nuoret näkevät koulussa hyviäkin puolia. Nuorten mielestä koulu on muuttunut paljon, esimerkiksi nuoret voivat nyt itsekin vaikuttaa asioihin esittämällä omia mielipiteitään eikä opettajaa pidetä enää ehdottomana pomona. (Laine 2000, 81.) Yläkouluun lähteminen ei välttämättä ole nuorelle kovinkaan kamalaa, sillä siirtyminen yläkouluun voi olla joillekin jopa helpotus. Helpotuksen tunnetta voi tuoda se, että yläkoulussa nuori kokee olevansa jo

”iso”. Yläkouluun siirtymisessä on kuitenkin myös eroja, sillä monet nuoret voivat kokea yläkouluajan hieman pelottavaksikin ajankohdaksi elämässään. (Kuula 2000, 76.)

Koulu on erilaisten yksilöiden tila (Laine 2000, 150). Kouluun ja sen luokkahuoneisiin mahtuu niin monta eri persoonaa kuin on yksilöitäkin, sekä opettajia että oppilaita. Kokemukset koulusta ja omasta luokasta sekä opettajista ovat paljolti kiinni meistä itsestämme. Siitä, minkälaisia persoonia olemme, mitä itse arvostamme, millä silmällä katsomme koulumaailmaa ja miten suhtaudumme siihen, riippuvat pitkälti omista ajatuksistamme.

4.2 Koulukiusaaminen

Nykypäivänä puhutaan julkisesti paljon avoimemmin koulukiusaamisesta, eikä syyttä, sillä koulukiusaaminen on yleistynyt ja samalla myös käynyt entistä raaemmaksi. Hankalaa onkin määritellä, mitkä ovat koulukiusaamiseen johtavat syyt. Mikä loppujen lopuksi on kiusaamista ja mikä taas lasten ja nuorten normaaliin kanssakäymiseen kuuluvaa toimintaa. (Aaltonen ym. 2003, 326.) Kiusattujen osuus peruskouluikäisistä on liian suuri, jopa 5-15 prosenttia. Tämä on todella suuri luku ja herättää huolta sekä nuorten henkisestä että psyykkisestä hyvinvoinnista. (Lea Leminahon luentomuistiinpanot, 7.12.2009.)

Lasten ja nuorten kiusaamisen määritteleminen on vaikeaa. Tärkeää on erottaa leikinomainen kiusoittelu ja hännääminen sekä myös voimien mittely varsinaisesta kiusaamisesta. Kun puhutaan koulukiusaamisesta, on siinä pitkälti kysymys kiusatuksi tulleen nuoren subjektiivisista eli omakohtaisista kokemuksista. Jokainen nuori osaa kyllä itse tiedostaa, milloin on kyseessä leikinomainen kiusoittelu ja koska todellinen kiusaaminen. Tämä on yksi syy siihen, miksi kiusaamista on niin vaikea määritellä, sillä jokainen tuntee sen omakohtaisella tavallaan. (Aaltonen ym. 2003, 326.)

Kiusaaminen tarkoittaa tietoista ja tahallista halua loukata, pakottaa, vahingoittaa ja uhata jotakuta henkilöä. Kiusaaminen voi olla psyykkistä tai fyysistä kiusaamista,

suoraa tai epäsuoraa, toistuvaa, tahallista ja tietoisista, jonka tarkoituksena on alistaa ja loukata kiusattua henkilöä. (Aho & Laine 1997, 227.)

Koulukiusaamista on yritetty määritellä yksinkertaisella tavalla. Harjunkoski (Harjunkoski 1994) on määritellyt koulukiusaamisen seuraavin sanoin kirjassa Nuoren aika:

”Koulukiusaaminen on tapahtumasarja, jossa yksi tai useampi henkilö alistaa, psyykkisesti tai fyysisesti, suoraan tai epäsuoraan, toista henkilöä toistuvasti tai jatkuvasti” (Aaltonen ym. 2003, 326-327).

Tässä Harjunkosken määritelmässä koulukiusaamisesta on kyse, kun kiusattuun kohdistuvat teot ovat toistuvia ja negatiivisia tekoja. Tosin yhden kerran tapahtunutta vakavaa ahdisteluakin voidaan pitää jo kiusaamisena. (Aaltonen ym. 2003, 326-327.)

Kiusaamisen yhteydessä puhutaan suorasta ja epäsuorasta kiusaamisesta. Suora kiusaaminen tarkoittaa sitä, että kiusattuun kohdistuvat hyökkäykset ovat suhteellisen avoimia, kun taas epäsuorassa kiusaamisessa kiusattu suljetaan pois jostain ryhmästä tai häntä eristetään sosiaalisesti tapahtuvin keinoin. Epäsuorasta kiusaamisesta voidaan myös puhua näkymättömänä kiusaamisena, jota etenkin aikuisten on vaikea havaita. (Aaltonen ym. 2003, 327.) Mielestäni varsinkin tyttöjen keskuudessa epäsuora kiusaaminen on paljon yleisempää kuin pojilla.

Selvitysten mukaan Suomen kouluissa tapahtuva koulukiusaaminen ja jopa kouluväkivalta eivät ole riippuvaisia koulun muodosta, sijainnista tai sen koosta, vaan koulukiusaamista ilmenee kaikissa Suomen kouluissa. On harmillista, että jopa 15 prosenttia oppilaista joutuu koulukiusaamiseen piiriin olemalla joko kiusaamisen uhri tai sen tekijä. (Aaltonen ym. 2003, 327.)

Yleensä koulukiusaaminen tapahtuu pitkin koulupäivää tapahtuvina hetkinä. Erityisesti kiusaamista tapahtuu välitunneilla ja luokissakin silloin, kun opettaja ei satu olemaan paikan päällä. Myös koulumatkoilla tapahtuu kiusaamista, mutta tutkimusten mukaan se on oletettua vähäisempää. (Aaltonen ym. 2003, 327.)

Osa oppilaista saattaa joutua kiusaamiskokeilujen kohteeksi, mutta on olemassa tietynlainen joukko oppilaita, jotka todella tulevat kiusatuksi kiusaamiskokeilujen jälkeen. Koulukiusaamisen kohteeksi joutuva uhri on yleensä turvaton, hiljainen, pelokas, vetäytyvä ja herkkä. Lisäksi ulkonäkö tai tietynlainen käyttäytyminen sekä uuteen joukkoon tuleminen, voivat aiheuttaa kiusaamisen. Kun nuori tai lapsi joutuu kiusaamisen kohteeksi, hän menettää itseluottamustaan eikä hän usko selviytyvänsä kaverisuhteistaan. (Aaltonen ym. 2003, 328.)

Koulukiusaamisen kohteeksi joutuvia uhreja voidaan luokitella kolmeen eri kategoriaan. Uhri voi olla passiivinen uhri, masentunut henkilö, joka on joutunut kiusankohdeksi, niin sanottu äidin poika tai provosoiva uhri. Passiivinen uhri viestittävät käyttäytymisellään omaa arvottomuuttaan ja turvattomuuttaan. Nämä uhrit eivät yleensä ole aggressiivisia, sillä he eivät kosta kiusaamistaan kiusaajille eivätkä myöskään reagoi heihin kohdistuviin solvauksiin. Yleensä he reagoivat kiusaamiseen ahdistuneesti ja vetäytyvät kiusaamistilanteesta. Näiden kiusatuksi tulevien passiivisten uhrien ongelmasta eivät yleensä aikuiset, kuten opettajat ja vanhemmat tiedä mitään, mikä lisää kiusatun tuskaa. Myöskään passiivisen uhrin mahdollisista kavereista löytyy harvoin taustatukea kiusatulle. (Aaltonen ym. 2003, 328.)

Jos masentunut henkilö joutuu kiusaamisen uhriksi, hänellä on yleensä ongelmia sosiaalisissa toiminnoissa ja usein myös opillisessa kehityksessä. Nämä masentuneet uhrit ovat olemukseltaan yleensä melko apaattisia ja surullisia. Koulussa he ovat vetäyttömiä, keskittymiskyvyttömiä ja saamattomia. Kun masentuneet henkilöt eivät yleensä ole opettajienkaan suuressa suosiossa, he jäävät helposti muiden kiusankohdeiksi. (Aaltonen ym. 2003, 328.)

Niin sanotuiksi äidin pojiksi luokitellut koulukiusaamisen uhreiksi joutuvat pojat ovat yleensä jo pienestä pitäen olleet muita herkempiä ja varovaisempia. Tämän uhrin suhde äitiinsä on yleensä hyvin läheinen, joskus jopa liiankin läheinen, sillä heidän äitinsä saattavat huolehtia pojistaan liikaa, mikä ei ole pojalle pidemmän päälle hyvä asia. Äidin ylihuolehtiminen voi olla pojan kiusaamisen syy sekä seuraus. (Aaltonen ym. 2003, 328-329.)

Viimeinen koulukiusaamisen uhrin kuvaus on provosoiva uhri. Tähän luokitukseen ei kuulu kovin montaa kiusattua, sillä provosoivien uhrien määrä on hyvin pieni. Provo-soivat uhrit ovat yleensä aggressiivisia ja ahdistuneita. Heille on ominaista lyhytjän-teisyys ja esimerkiksi keskittymisongelmat koulussa ovat hyvin yleisiä provosoivalle uhrille. Provosoivan uhrin käytös saa luokkatoverin monesti ärsytyksen sekä hermostuksen valtaan. (Aaltonen ym. 2003, 329.) Tämä voikin olla yksi syy provosoivan uhrin kiusaamiselle.

Aikuisten olisi tärkeää muistaa tukea kiusaamisen uhria ja pitää silmät auki ongelmia tarkasteltaessa. Kiusaamisen uhri voi olla kuka tahansa, vaikka järkevää syytä kiusaamiselle ei löytyisikään. Kiusaamisen uhreja yhdistää kuitenkin se piirre, että he eivät pysty pitämään puoliaan. (Aaltonen ym. 2003, 329.)

Myös netissä tapahtuva nettikiusaaminen on yleistynyt nuorten keskuudessa. Netti-kiusaaminen voi johtaa suuriinkin mittoihin, sillä netissä kiusaaja saa ympärilleen ison yleisön, jolloin pahimmassa tapauksessa moni lähtee mukaan kiusaamiseen. Ei myöskään sovi unohtaa, että kiusaamista on myös siihen puuttumattomuus. Netti-kiusaaminen on vakava asia ja pahimmillaan kiusaaja voi saada oman tyhmyytensä seurauksena jopa rikossyytteeseen. (Kemi-Tornion kaupunkilehti 23.2.2012.)

Tarkasteltaessa Sinetän yläkoululaisille tehtyjä kyselyitä ja ryhmähaastatteluita, voin todeta, että tutkimuksen nuorilla on selkeä mielipide koulukiusaamisesta:

”Kiusaamiseen pitää puuttua HETI ja VAKAVASTI!”

(Kyselyyn vastannut 7. luokkalainen tyttö)

Edellä mainittu mielipide tiivistää hyvin tutkimusten nuorten mielipiteet. Herää kysymys: jos nuoret eivät hyväksy koulukiusaamista, miksi sitten koulukiusaaminen on niin yleistä? Luulen, että kaikilla oppilailla on moraalisesti oikeaoppinen käsitys koulukiusaamista vastaan, mutta silti monet eivät välttämättä huomaa itse toimivansa koulukiusaamisen puolesta. Kiusaaminen on joko tahallista tai tiedostamatonta. Yleensä koulukiusaaminen voi tapahtua myös tiedostamatta. Esimerkiksi silloin, kun toiset oppilaat näkevät koulukiusaamista, mutta eivät puutu siihen. Tällöin he toimivat

kiusaamistilanteissa sivustakatsojina, mikä tarkoittaa toisaalta sitä, että he hyväksyvät kiusaamisen.

Monet maamme järjestöt, kuten Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Opetushallitus ja nuoriso- ja urheilujärjestöt kampanjoivat taukoamatta koulukiusaamisen lopettamiseksi. Koulusta pyritään tekemään paikka, jossa nuorten ja opettajien lisäksi myös nuorten vanhemmat kokisivat koulun paikkana, jossa on turvallista olla niin henkisesti kuin fyysisestikin. (Aaltonen ym. 2003, 331.) Onneksi on tahoja, jotka jaksavat tehdä töitä koulukiusaamisen lopettamisen eteen, sillä monesti koulukiusaaminen on huomattavissa oleva, mutta vaiettu ilmiö.

4.3 Yksinäisyys ja syrjäytyminen

Kun puhutaan nuorten yksinäisyydestä, sillä tarkoitetaan ystävien ja tovereiden puutetta. Ystävät muodostavat nuoren sosiaalisen verkoston. He ovat tärkeä osa nuoren elämää ja samankaltaista merkitystä ystävät edustavat myös muillekin ikäryhmille. Jos nuorella ei ole ystävyysverkostoa, silloin hän tuntee itsensä yksinäiseksi, mikä johtaa yleensä myös nuoren syrjäytymiseen. Ystävät tarjoavat nuorelle hyväksytyksi tulemisen tunteen, tunteen yhteenkuuluvuudesta ja toveruudesta sekä yleisesti turvallisuuden tunnetta kaikilla tasoilla. Jos nuorella ei ole ystäviä, hän kärsii usein negatiivisesta minäkäsityksestä. Lisäksi hän saattaa kärsiä muun muassa oppimisvaikeuksista. Nuorella voi olla heikko koulumenestys sekä emotionaalisia ongelmia, jolloin hän voi ajautua rikollisuuden polulle. Yksinäisyys täytyy aina ottaa vakavasti, sillä se on monelle mielenterveyttä uhkaava asia. (Aaltonen ym. 2003, 338-339.)

Yksinäisyyden piirteitä on erilaisia. Yksinäisyys on kuitenkin aina subjektiivinen eli omakohtainen kokemus. Jotkut ihmiset voivat tuntea itsensä muiden ihmisten seurassa yksinäisiksi, kun taas toiset voivat olla yksin, olematta kuitenkaan yksinäisiä. Yksin oleminen ja yksinäisyys ovat siis kaksi eri asiaa. Esimerkiksi ihminen voi olla fyysisesti yksin, kokematta kuitenkaan itseään psyykkisesti yksinäiseksi. Varsinkin usein nuoret kaipaavat tällaista omaa aikaa, jolloin he saavat rauhoittua; miettiä ja pohdiskella asioitaan. Yksinäisyyttä sekä sitä, miten jokainen sen kokee, voidaan tarkastella emotionaalisen tai sosiaalisen yksinäisyyden kannalta. Sosiaalinen yksi-

näisyys tarkoittaa sosiaalisen verkoston, kuten kaveriverkoston puuttumista tai tyytymättömyyttä siihen. Tärkeää on myös huomata se, milloin yksinäisyys on tilapäistä ja milloin se on kroonista yksinäisyyttä. (Aaltonen ym. 2003, 339.)

Yksinkertaisesti sanottuna yksinäisyydessä on kyse hyvien ystävien ja toverisuhteiden puuttumisesta, joka ilmenee epämiellyttävänä ja ahdistavana psyykkisenä kokemuksena. Useasti yksinäisillä nuorilla on negatiivinen minäkäsitys, mahdollisia oppimisvaikeuksia, heikko koulumenestys, koulunkäynnin keskeytyminen, käytöshäiriöitä, jopa nuorisorikollisuutta tai emotionaalisia ja mielenterveysongelmia, jotka saattavat pahimmassa tapauksessa johtaa itsemurhaan. Näiden havaintojen perusteella ei voida kuitenkaan päätellä varmuudella, ovatko yksinäisyys ja ystävien puute syyt edeltä mainittuihin ongelmiin. (Aho ym. 1997, 181-182.)

Nuorilla yksinäisyys ilmenee yleensä ajatusten, tunteiden ja käyttäytymisen tasoilla. Nuori esimerkiksi vertailee omia sosiaalisia suhteitaan muiden nuorten sosiaalisiin suhteisiin tai omiin edellisiin suhteisiinsa. (Aaltonen ym. 2003, 339.)

Nuorten yleisin yksinäisyyden syy on tärkeän sosiaalisen suhteen, kuten läheisen ystävyysyden katkeaminen. Koulu voi myös olla yksinäisyyden aiheuttaja pitämällä yllä vahvaa kilpailun kulttuuria, jolloin nuori voi tuntea itsensä epäonnistuneeksi ja torjutuksi, josta seuraa yksinäisyyden tunnetta. Lisäksi media voi olla yksinäisyyden laukeava tekijä nuoren elämässä. Median, kuten television kautta nuori voi nähdä esimerkiksi saippuasarjojen kautta epärealistisia mielikuvia ja odotuksia sosiaalisista suhteista, kuten niiden määrästä ja luonteesta. Jo pelkät asuinolosuhteet voivat myös aiheuttaa nuorelle yksinäisyyttä. Esimerkiksi, jos nuori asuu kaukana muista samanikäisistään nuorista, voi hän tuntea itsensä yksinäiseksi. (Aaltonen ym. 2003, 340.)

Edeltä mainittujen yksinäisyyteen johtavien syiden lisäksi yksinäisyys voi johtua myös nuorten kehityksen mukanaan tuomista muutoksista. Fyysisten ja fysiologisten muutosten lisäksi myös emotionaaliset, älylliset sekä moraaliset kyvyt voivat synnyttää nuorelle yksinäisyyden tunnetta. Yksinäisyyteen johtavia syitä voidaan tarkastella myös persoonallisuuspiirteiden näkökulmasta. Esimerkiksi yksinäiset nuoret arvioivat itsensä aroiksi, syrjäänvetäytyviksi, ujoiksi, masentuneiksi, onnettomiksi ja jopa epäseurallisiksi. (Aaltonen ym. 2003, 340.)

Kun yksinäisellä nuorella ei ole tarvittavaa ystävöverkostoa, eivät hänen sosiaaliset taitonsa myöskään kehity normaalilla tavalla. Sosiaalisten taitojen puute aiheuttaa sosiaalisten suhteiden luomisen ja ylläpitämisen erittäin vaikeaksi ja haastavaksi. Puhutaan myös yksinäisyyden kehästä, johon nuori ajautuu ja josta on vaikea päästä pois. Yksinäisyys on kuitenkin aina epämiellyttävä ja ahdistava asia. Se ehkäisee sosiaalisten kokemusten saamisen, normaalin sosiaalisen vuorovaikutuksen ja sosiaalisten taitojen kehittymisen. (Aaltonen ym. 2003, 341.)

Syrjäytyminen on käsitteenä melko ongelmallinen ja jopa vaikeakin selittää (Lea Leminahon luentomuistiinpanot 1.11.2010). Syrjäytymistermiä voidaan vieraskielisten käännösten perusteella kuvata esimerkiksi synonyymeilla ”sulkeminen”, ”poispudonneet” tai ”poissuljettavissa olevat” (Kuula 2000, 2). Syrjäytyminen ei tapahdu ilman syytä, sillä ennen nuoren syrjäytymistä siihen ennalta vaikuttaa monia erilaisia asioita, joita nuori on elämässään kohdannut. Yleistä on, että nuorten kohdalla puhutaan syrjäytymisen sijaan syrjäytymisvaarasta tai syrjäytymisuhan alla olevista nuorista. Tällöin esimerkiksi tarkastellaan nuorten kohdalla olemassa olevia riskitekijöitä. (Lean Leminahon luentomuistiinpanot 1.11.2010.)

Syrjäytymisestä puhuttaessa käytetään myös nimitystä moderni keskustelun aihe ja sitä se tänä päivänä todella on (Kuula 2000, 1). Varsinkin nuorten syrjäytymisestä ollaan erittäin huolissaan, sillä jos tämän päivän nuoret syrjäytyvät, kuka sitten pyörittää tulevaisuudessa yhteiskuntaamme? Onhan nuorissa kuitenkin tulevaisuutemme.

Koulutuksellisesta näkökulmasta katsottuna ratkaiseva nuoren elämänkulun suuntaaja on peruskoulutusvaihe. Huolestuttavana pidetään sitä, ettei kouluissa oteta tarpeeksi vakavasti huomioon nuorten syrjäytymistä. Tämä syrjäytymisen ongelma korostuu varsinkin yläkoulussa, koska juuri yläkoulun vaihetta pidetään tärkeänä kulminaatiovaiheena, kun kyse on nuoren tulevaisuuden valinnoista (Kuula 2000, 1). Koska koulu antaa suuntaa nuoren elämälle, on koululla myös tärkeä rooli nuoren syrjäytymisessä, sillä monesti syrjäytymiseen johtava kehä voi alkaa koulussa, esimerkiksi negatiivisten koulukokemusten kautta (Kuula 2000, 52).

Nuorten syrjäytymiseen löytyy monia vaihtoehtoja kirjavasta yhteiskunnastamme. Syrjäytymistä voivat muun muassa aiheuttaa kasvuympäristössä tapahtuvat muutok-

set, kuten kansainvälistyminen ja monikulttuurisuuden lisääntyminen, globaalit uhkatekijät ja tulevaisuuden epävarmuus. Perheissä tapahtuvat muutokset voivat olla myös suuria tekijöitä nuorten syrjäytymiseen. Tällöin turvallisten aikuisten määrä ja läsnäolo vähentyy, mihin puolestaan vaikuttaa perhekoon pieneneminen, sukulaisverkostojen ohentuminen, avioerojen lisääntyminen sekä koulujen ryhmäkokojen suurentuminen. (Lean Leminahon luentomuistiinpanot 7.12.2009.)

Kasvuympäristössä ja perheessä tapahtuvien muutosten lisäksi nuorten syrjäytymisen riskitekijöinä voivat olla eristäytyminen ja tunne-elämän häiriöt, esimerkiksi jos nuorella on taipumusta sosiaaliseen arkuuteen. Huonot kokemukset aiemmissa sosiaalisissa kontakteissa voivat myös olla riskitekijöitä, jotka mahdollisesti aiheuttavat lisää arkuutta ihmissuhteissa ja sopeutumisongelmissa. Koulukiusaaminen, syrjään jättäminen, oppimisvaikeudet, keskittymisvaikeudet, neuropsykiatriset ongelmat, mielenterveys- ja psyykkiset ongelmat, päihteiden käyttö, heikko itsetunto ja yhteiskunnan asettamat paineet muun muassa menestyksestä, voivat olla riskitekijöinä nuoren syrjäytymiselle. (Lean Leminahon luentomuistiinpanot 1.11.2010.)

Tuntuu kuin syrjäytyminen olisi nykypäivän ”kuumaperuna”; syrjäytymisestä keskustellaan lakkaamatta ja tuntuu kuin sitä pidettäisiin kokoajan esillä. Toisaalta on myös hyvä, että syrjäytymisestä puhutaan. Onhan syrjäytyminen kuitenkin vakava ongelma sekä yhteiskunnallisella että yksilöllisellä tasolla (Kuula 2000,1).

4.4 Kaverisuhteiden merkitys

”Ihmiset haluavat elää myönteisessä vuorovaikutuksessa toistensa kanssa, koska vuorovaikutuksessa eletty elämä on mielekkäämpää, rikkaampaa ja palkitsevampaa kuin eristyisyys” (Puolimatka 2004, 73).

Ihmisten välillä voi olla suuriakin tapaeroja etsiessä inhimillistä kontaktia ja luodessa inhimillisiä suhteita. Joillakin voi olla useita pinnallisia ystäviä, mutta harvoja läheisiä kavereita. Ystävyys tunne koostuu tietoisuudesta, mikä on ystävyys arvo. Aristoteleen mukaan elämä ei olisi elämisen arvoista, jos se ei sisältäisi ystäviä. Kun ihmisellä on ystäviä, hän tuntee molemminpuolista iloa. Ystävyys myös avartaa per-

soonallisuutta, jolloin ihminen avautuu uusille ja myönteisille kokemuksille. Ystävyys haluaa toiselle hyvää, mikä edistää hyvän elämän edellytyksiä. (Puolimatka 2004, 73-74.)

Nuori viettää tutkimusten mukaan ystäviensä seurassa vapaa-aikansa myös tietokoneen, matkapuhelimen, shoppailun sekä urheilun parissa. Esimerkiksi yhdeksäsluokkalaiset pojat käyttivät enemmän vapaa-aikaansa tietokoneiden parissa kuin tytöt, kun taas tytöt puhuivat puhelimesta ja kävivät ostoksilla enemmän kuin pojat. Yhdeksäsluokkalaiset pojat puolestaan urheilivat samanikäisiin tyttöihin verrattuna enemmän. (Kaivola ym. 2003, 172-173.)

Tutkimusten mukaan yhdeksäsluokkalaisten vapaa-aikaa ja harrastuksia tarkasteltaessa on huomattu, että nuorten pelkkä oleilu on lisääntynyt. Koti pysyy nuorilla edelleen tärkeänä keskipisteenä elämässä, mutta verrattaessa perheen ja vapaa-ajan vieton osuutta toisiinsa, on perheen osuus vähentynyt aikaisemmasta ja nuoren viettämä aika ystäviensä seurassa puolestaan lisääntynyt. (Kaivola & Rikkinen 2003, 172.)

Ystävyys ja ystävät merkitsevät nuorelle paljon. Ystävyssuhteiden kautta nuori saa emotionaalista tukea, jolloin läheisellä ystävyydellä on erityinen merkitys nuoren emotionaalisen kehityksen kannalta. Ystävyys on hyväksytyksi tulemistä, yhteenkuulumisen, kiintymyksen sekä toveruuden tunteita. Keskeisiä asioita ystävyydessä ovat myös toisesta välittäminen, toisen kunnioittaminen sekä ystävään luottaminen. Ystävyyden kautta nuori saa elämäänsä tukea ja varmuutta. Parhaiten läheiset ystävät toimivat toistensa itsetunnon ja itsetuntemuksen vahvistajina, tukevat henkistä kasvuaan ja vahvistavat identiteettiänsä rakentumista. (Aho ym. 1997, 178.)

Ystävyys- ja toverisuhteiden avulla nuori saa mahdollisuuden olla mukana sosiaalisissa vuorovaikutustilanteissa, joiden kautta nuoret oppivat sosiaalisia taitoja. Näitä sosiaalisia taitoja ovat muun muassa toisten hyväksyminen ja tukeminen sekä konfliktien käsittelemistaidot. Ystävyys- ja toverisuhteet nähdään yleensä positiivisena asiana, mutta esimerkiksi huonoilla toverisuhteilla voi olla myös tuhoisia vaikutuksia, kuten ystävyssuhteen katkeaminen voi aiheuttaa nuorelle huomattavaa ahdistusta. (Aho ym. 1997, 179-180.) Yleisesti katsottuna ystävillä ja kaverisuhteilla on kuitenkin

suuri merkitys jokaisen ihmisen elämässä. Ilman ystävyyttä voisi tuskin olla onnellinen. Siksi ystävillä ja kaverisuhteilla on tärkeä merkitys meidän elämässämme.

”Kuka tahansa voi ottaa osaa ystävänsä murheisiin, mutta tarvitaan todella hieno luonne ottamaan osaa hänen menestykseensä.”
(Aho ym. 1997, s.256)

- Oscar Wilde-

4.5 Tukioppilastoiminta kaverisuhteiden tukena

Tukioppilastoiminnan kautta koulussa voidaan tukea kaverisuhteita. Kaverisuhteiden tukemisen avulla pystytään siten ennaltaehkäisemään koulukiusaamista, yksinäisyyttä ja sitä kautta myös nuorten syrjäytymistä.

Tukioppilaat tukevat koulun kaverisuhteita järjestämällä muun muassa erilaisia ryhmäytämispäiviä, jolloin tukioppilaat vetävät yhteistoimintaa vaativia tehtäviä eri luokille tai koko koululle. Erilaisten leikkien, teemapäivien, juhlien ja muiden toimintojen avulla oppilaat saavat toisiinsa sellaista kosketuspintaa, mitä ei synny luokassa tunnilla istuttaessa. Yhteisten toiminnallisten hetkien aikana nuoret tutustuvat toisiinsa helpommin. Luokkatilasta hetkeksi poistuminen johonkin muuhun ympäristöön, kuten vaikka koulun ulkopihalle, voi luoda oppilaisiin uudenlaista henkeä. Yhdessä tehtäessä saattaa jopa unohtua, että nuoret itse asiassa ovat koulussa. Pienien ja yksinkertaistenkin asioiden kautta voi syntyä jotain suurta. Kun luokassa on hyvä yhteishenki, se tarttuu lopulta koko kouluun, jolloin myös jokainen yksilö koulussa voi hyvin. Tämä lisää puolestaan kouluviihtyvyyttä ja opiskelumotivaatiota, joka vaikuttaa suuresti myös oppimistuloksiin.

Tukioppilas voi huomata yksinäisen oppilaan ja mennä juttelemaan hänelle. Tukioppilas havaitsee helposti myös kiusaamisen ja puuttuu siihen ajoissa. Kun yksinäisyys ja kiusaaminen saadaan kitkettyä pois koulusta, asiat ovat hyvällä mallilla. Tukioppilastoiminnan merkitys kaverisuhteiden tukena on kiistatta suuri. Tukioppilaita voisi kutsua ikään kuin ”kaveripoliiseiksi”, jotka pitävät huolen siitä, että kaverisuhteet pysyvät kunnossa koulun sisällä ja miksei myös koulun ulkopuolellakin.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Tutkimusote

Toteutin opinnäytetyöni tutkimuksen kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on tyypillistä tutkimuksen kokonaisvaltainen tiedon hankinta. Laadullisen tutkimuksen aineisto kootaan luonnollisissa ja todellisissa tilanteissa. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2010, 164.) Myös omassa tutkimuksessani täyttyivät hyvin kvalitatiivisen tutkimuksen tyypilliset piirteet, sillä hankin tutkimukseeni aineiston kyselylomakkeiden ja ryhmähaastatteluiden avulla, joissa olin kummasakin itse paikan päällä suorittamassa aineistonkeruuta. (Ruusuvuori, Nikander & Hyvärinen 2010, 11.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa suositaan ihmistä niin ikään tiedonkeruun instrumenttina eli tutkija luottaa omiin havaintoihinsa sekä tutkittavien kanssa käytyihin keskusteluihin. Laadulliselle tutkimukselle on ominaista myös induktiivinen analysointi, jossa tutkija pyrkii paljastamaan aineistosta odottamattomia seikkoja, tällöin tärkeässä osassa on aineiston monitahoinen ja yksityiskohtainen tarkastelu teorian tai hypoteesien testaamisen sijaan. (Hirsijärvi ym. 2010, 164.)

Laadullisessa tutkimuksessa suositaan metodeja, joissa erityisesti tutkittavien ”ääni” ja näkökulmat tulevat esille. Näitä metodeja ovat muun muassa teemahaastattelut ja ryhmähaastattelut, joita itsekin käytin omaa tutkimusta tehdessäni. Lisäksi tutkimuksen kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti, ei satunnaisotoksen menetelmän tavoin. (Hirsijärvi ym. 2010, 164.)

Tyypillistä kvalitatiiviselle tutkimukselle on tutkimussuunnitelman muotoutuminen tutkimuksen edetessä eli tutkimuksen toteuttaminen tapahtuu joustavasti ja suunnitelmia muutetaan olosuhteiden vaatimalla tavalla. Laadullisen tutkimuksen tapauksen käsittelyssä käsitellään tapausta ainutlaatuisena ja tulkitaan aineistoa myös sen mukaisesti. (Hirsijärvi ym. 2010, 164.)

Tutkimuksessani käytin aineistonkeruun perusmenetelmiä eli kyselyitä ja haastatteluita. Kyselyt toteutin lomakekyselyinä ja haastattelut ryhmähaastatteluina. Kyselyitä ja ryhmähaastatteluita tehdessäni samalla myös havainnoin aineistonkeruuryhmää, mutta havainnointi ei kuitenkaan ollut merkittävä osa tutkimustani kyselyiden ja ryhmähaastatteluiden rinnalla. Tutkimukseni kohteena olivat Sinetän koulun yläkoululaiset ja heidän kaverisuhteidensa tukeminen koulussa tukioppilastoiminnan avulla.

5.2 Aineistonkeruu

5.2.1 Kyselyt

Aineistonkeruun yhtenä tapana on kysely. Kyselytutkimuksen avulla voidaan kerätä laajaa tutkimusaineistoa, jolloin tutkimukseen voidaan saada mukaan monia henkilöitä, jonka lisäksi kyselyn avulla voidaan kysyä myös monia asioita. Toisaalta kyselytutkimuksissa aineistoa pidetään pinnallisena ja tutkimusta teoreettisesti vaatimattomana. Haittana voi myös olla, ettei tutkimukseen vastaajista ole varmuutta, ovatko he suhtautuneet tutkimukseen vakavasti eli vastanneet kyselyyn huolellisesti ja rehellisesti. Annettujen vastausehtojen kanssa voi olla myös väärinymmärryksiä vastaajien kanssa sekä kato eli kyselyn kysymyksiin vastaamattomuus voi nousta suureksi, mikä vaikeuttaa tutkimuksen aineistonkeruuta ja sen analysointia. (Hirsijärvi ym. 2010, 193 & 195.)

Kyselyt toteutin yhdelle Sinetän yläkoulun seitsemännelle luokalle sekä yhdelle kahdeksannelle luokalle. Opinto-ohjaaja valitsi luokat, joille kysely toteutettiin. Kyselyihin vastaaviksi luokiksi opinto-ohjaaja päätti 7A- ja 8A- luokat, sillä perusteella, että ilmeisesti näillä luokilla oli ilmennyt kiusaamista. Yhteensä kyselyyn vastasi 37 oppilasta. Seitsemäsluokkalaisia oli yhteensä 21 oppilasta, joista poikia oli kahdeksan ja tyttöjä hiukan enemmän eli kolmetoista. Kahdeksasluokkalaisia oli yhteensä hieman vähemmän kuin seitsemäsluokkalaisia eli 16 oppilasta. Kahdeksasluokkalaisista vastaajista poikia oli yhdeksän ja tyttöjä seitsemän. Kysely oli neljän sivun mittainen ja vastaajilta meni noin 30 minuuttia aikaa kyselyn täyttämiseen. Kyselyt tehtiin tavallisen oppitunnin yhteydessä.

Toteutin kyselyt informoituna kyselynä eli jaoin itse kyselylomakkeet henkilökohtaisesti paikanpäällä vastaajille. (Hirsijärvi ym. 2010, 196-197.) Jakaessani kyselylomakkeita, kerroin samalla tutkimuksen tarkoituksesta ja selostin kyselyn sisältöä sekä annoin vastaajille kyselyn täyttöohjeita. Valvoin itse kyselyn, kun vastaajat vastasivat siihen sekä keräsin kyselyt itse myös pois vastaajilta paikanpäällä.

Kyselyn kysymykset käsittelivät kaverisuhteita. Kysymysteemoina olivat tukioppilastoiminta, kiusaaminen, luokkien- ja koulun yhteisöllisyys sekä yksinäisyys. Kyselyn kysymykset olivat kvalitatiivista eli laadullista tutkimusaineistoa noudattavia kysymyksiä, joissa nuoret saivat itse pohtia ja etsiä ratkaisuja kyselyn kysymyksiin. Kysely tehtiin nimettömänä eli anonyymina. Perustiedoiksi pyysin vain sukupuolen sekä luokka-asteen, mikä helpottaa tutkimustulosten analysointia.

Kyselylomakkeiden avulla sain kerättyä tietoja oppilaiden käyttäytymisestä ja toiminnasta eri tilanteissa, tiedoista, asenteista sekä käsityksistä ja mielipiteistä. Joihinkin kyselykysymyksiin pyysin vastaajilta myös perusteluita. Kyselykysymysten lisäksi lomakkeeseen sisältyi vastaajia koskevia taustakysymyksiä, kuten jo mainitsemani sukupuoli ja koulun luokka-aste (Hirsijärvi ym. 2010, 197).

Kyselyissäni käytin paljon avoimia kysymyksiä, jolloin vastaajalla on suurin mahdollisuus kertoa, mitä hänellä todella on mielessään (Hirsijärvi ym. 2010, 201). Avoimissa kysymyksissä esitetään vain pelkkä kysymys, jonka jälkeen jätin tyhjää rivitilaa vastauksia varten. Joissakin kohdissa käytin myös monivalintakysymyksiä, joiden valintavaihtoehdot olin laatinut valmiiksi vastaajille. Kyselyssä vastaaja merkitsi monivalintakysymyksissä rastilla vastauksensa. Käytin kyselyssäni myös asteikkoihin eli skaaloihin perustuvaa kysymystyyppiä, jossa esitetään valmiita väittämiä, johon vastaaja vastasi rastimalla mieleisensä vastauksen. (Hirsijärvi ym. 2010, 198-200.)

Kyselyiden tärkeimpänä tehtävänä oli saada tietoa ja vastauksia vastaajien itse tuottamilla vastauksilla, joten näin parhaaksi vaihtoehdoksi tutkimukseni kyselyiden koostuvan suuremmaksi osaksi avoimista kysymyksistä. Lisäksi mietin vielä viimeiseen asti kyselykysymysten määrää ja järjestystä lomakkeessa.

Kyselylomakkeen laadinnassa suurin haaste oli sen selkeys. Pohdin paljon kyselykysymysten muotoja, jotta yläkouluikäiset ymmärtäisivät, mitä kyselyssä kysytään. Testasin keskeneräistä kyselyä 13-vuotiaalla serkku-tytölläni. Pyysin häntä tekemään kyselyn. Samalla katsoin myös aikaa kellosta, jotta tietäisin minkä verran tarvitsen varata aikaa koulussa tapahtuvaan kyselyiden teettämiseen. Kun kyselyntestaus oli ohitse, kysyin vielä testaajalta, oliko kyselyssä epäselviä kysymyksiä, kohtia tai jotain parannettavaa, jonka jälkeen vielä hieman viimeistelin ja parantelin kyselyäni.

5.2.2 Ryhmähaastattelut

Haastattelu on kvalitatiivisen tutkimuksen päämenetelmä. Haastattelu on tiedonkeruumenetelmä, jossa haastattelija on suorassa kielellisessä vuorovaikutuksessa tutkittavan/tutkittavien kanssa. (Hirsijärvi ym. 2010, 204-205.)

Haastattelulla on sekä hyviä että huonoja puolia. Sitä voisikin kutsua kolikoksi, jolla on kaksi puolta. Haastattelu vie paljon aikaa ja sen katsotaan sisältävän paljon virhelähteitä. Nämä virhelähteet voivat aiheutuvat niin haastattelijasta kuin haastateltavasta itsestäänkin ja itse koko haastattelutilanteesta kokonaisuutena. Haastattelu voi tuntua esimerkiksi haastateltavan näkökulmasta katsottuna ahdistavalta tai pelottavalta tilanteelta. Lisäksi haastattelun luotettavuutta voi heikentää taipumus antaa suotavia vastauksia. (Hirsijärvi ym. 2010, 206.)

Haastattelua voidaan sanoa myös yhdenlaiseksi keskusteluksi ja keskustelun omaisena halusinkin ryhmähaastatteluni toteutuvan. Ero tavallisen ja haastattelukeskustelun välillä on siinä, että haastattelussa haastattelijalla on ohjat käsissään. (Hirsijärvi ym. 2010, 207.)

Tutkimushaastattelu jaetaan kolmeen eri ryhmään: strukturoituun haastatteluun eli lomakehaastatteluun, teemahaastatteluun ja avoimeen haastatteluun. Strukturoidussa haastattelussa haastattelu tapahtuu käyttäen apuna lomaketta, jossa on valmiit haastattelukysymykset. Lomakkeessa kysymysten esittämisjärjestys on täysin määritetty. Teemahaastattelussa on kyse avoimen haastattelun ja lomakehaastattelun välimuodosta. Tyypillistä teemahaastattelulle on, että kysymysten teema-alueet ovat jo

tiedossa, mutta haastattelukysymysten tarkka muoto sekä järjestys vielä puuttuu. (Hirsijärvi ym. 2010, 208.) Itse käytin haastattelussani strukturoitua haastattelun muotoa.

Avoimella haastattelulla on luultavasti eniten nimityksiä. Sitä voidaan kutsua myös vapaaksi haastatteluksi, syvähaastatteluksi, informaaliseksi haastatteluksi, ei-johdetuksi haastatteluksi sekä strukturoimattomaksi haastatteluksi. Avoimessa haastattelussa haastattelija pyrkii selvittämään muun muassa haastateltavan ajatuksia, mielipiteitä, tunteita ja käsityksiä sen mukaisesti, miten ne tulevat vastaan keskustelussa. Avoin haastattelu onkin haastattelumuodoista kaikista lähimpänä keskustelua. (Hirsijärvi ym. 2010, 209.) Ryhmähaastattelussani oli myös melko paljon havaittavissa avoimen haastattelun piirteitä, sillä ryhmähaastattelu oli hyvin keskustelunomaista.

Haastattelun voi toteuttaa kolmella eri tavalla: yksilöhaastatteluna, parihaastatteluna tai ryhmähaastatteluna (Hirsijärvi ym. 2010, 210). Itse valitsin haastatteluni muodoksi ryhmähaastattelun, sillä se oli tässä tilanteessa paras vaihtoehto. Aluksi ajattelin tehdä haastattelut yksilöhaastatteluina, mutta koska tukioppilaita olisi ollut yhteensä kaiken kaikkiaan 26 tukioppilasta, päätin toteuttaa tukioppilaiden haastattelun ryhmähaastatteluna. Kaikki tukioppilaat eivät osallistuneet ryhmähaastatteluun, sillä esimerkiksi osa kahdeksasluokkalaisista tukioppilaista vastasi kyselyyn. Haastattelu-ryhmät muodostuivat sen perusteella, miten tukioppilaat saatiin haastattelupäivänä kokoon.

Ryhmähaastattelu onkin tehokas tiedonkeruumuoto, sillä tietoja saadaan monelta henkilöltä yhtä aikaa (Hirsijärvi ym. 2010, 210). Ryhmähaastattelun avulla sain säästettyä aikaa ja samalla kuitenkin tutkimukseni otos säilyi suurin piirtein samana, mitä aluksi ajattelin. Lisäksi sain ryhmähaastattelun kautta paljon erilaisia vastauksia sekä keskustelua, jonka kautta voi ilmetä uusia näkemyksiä vastaajille että minulle. Luulen, että vastaajilla oli myös helpompaa olla haastattelutilanteessa ryhmänä tuttujen kavereiden kanssa kuin kahdestaan haastattelijan kanssa.

Haastatteluryhmiä saatiin muodostettua kaksi. Ensimmäinen haastatteluryhmä koostui yhdeksäsluokkalaisista tukioppilaista, joita oli yhteensä seitsemän. Ryhmässä oli

kuusi tyttöä ja yksi poika. Haastattelu tapahtui aamupäivästä ennen ruokailua ja haastattelutilana toimi Sinetän yläkoulun äidinkielen luokka.

Toinen haastatteluryhmä koostui kahdeksasluokkalaisista tukioppilaista, joita oli myös ensimmäisen ryhmän tapaan seitsemän. Kaikki haastateltavat olivat tyttöjä. Haastattelupaikkana toimi Sinetän yläkoulun atk-luokka ja ryhmähaastattelu toteutettiin ruokailun heti jälkeen.

Ennen ryhmähaastattelun aloittamista esittelin itseni ja kerroin miksi ja mitä varten olin tullut heitä haastattelemaan. Ennen ryhmähaastattelun aloittamista kerroin myös haastatteluun kuuluvista käytännön asioista, kuten siitä, miten toivon kysymyksiin vastattavan eli keskustelun omaisella tavalla. Lisäksi kerroin myös nauhoittavani diginauhurilla ryhmähaastattelut niiden myöhempää analysointia varten. Kummatkin ryhmähaastattelut tapahtuivat ympyrän ja puolikaaren tapaisessa muodostelmassa keskustelun kaltaisesti. Ryhmähaastattelun aikana tein tarvittaessa muistiinpanoja, vaikka myös nauhoitin haastattelut.

Ryhmähaastattelut onnistuivat mielestäni hyvin; keskustelua tuli paljon ja materiaalia sain kasaan kiitettävästi. Haastattelutilanne tuntui melko leppoisalta ja sellaiseksi sen yritin saadaikin. Ryhmähaastattelut olivat kestoiltaan noin 40 minuutin eli yhden oppitunnin mittaisia. Alku- ja loppuselostuksiin aikaa kului yhteensä noin 5-10 minuuttia ja itse keskustelu oli noin 30 minuutin mittainen.

Ensimmäinen ryhmähaastattelu oli kestoiltaan hieman lyhyempi kuin toinen, sillä toisessa ryhmähaastattelussa saatiin aikaan enemmän keskustelua. Ensimmäisessä ryhmähaastattelussa sovimme haastattelun alussa, että sanon aina kysymyksen, jonka jälkeen jokainen vastasi istumajärjestyksen mukaisesti kysymykseen.

Toisessa ryhmähaastattelussa sovimme, että kysymyksiin vastaaminen tapahtuu enemmänkin yleisen keskustelun tapaisena kuin istumajärjestyksen mukaisesti vastaamisena. Toinen haastatteluryhmä oli haastattelukestoltaan noin seitsemän minuuttia pidempi, sillä keskustelua syntyi enemmän ensimmäiseen ryhmään verrattuna. Ryhmähaastattelun lopuksi kiitin kaikkia haastatteluun osallistuneita ja annoin heille kiitokseksi makeisia, niin kuin olin tehnyt myös kyselyyn vastaajillekin.

Ryhmähaastattelun kysymykset käsittelivät samoja aihealueita kuin kyselynkin kysymykset. Osa kysymyksistä oli samanlaisia, kun osa taas oli luonnollisesti enemmän tukioppilastoimintaan keskittyviä.

5.3 Analyysi ja luotettavuus

Tutkimusaineistoa voidaan analysoida monella tavalla. Kvalitatiivisen tutkimusaineiston tavallisimmat analyysimenetelmät ovat teemoittelu, tyypittely, sisällönerittely, diskurssianalyysi ja keskustelunanalyysi. Laadullisen aineiston analysointi koetaan yleensä vaikeaksi, sillä tutkimusaineiston analysoimiseen on monia vaihtoehtoja, mutta tiukkoja sääntöjä ei ole olemassa. Lisäksi aineiston runsaus tekee analysoinnista haastavan. (Hirsijärvi ym. 2010, 224-225.)

Tutkimuksen analysoiminen ei tarkoita sitä, että tutkimus olisi vielä valmis, kun tutkimustulokset on analysoitu, vaan tuloksia täytyy selittää ja tulkita. Kun tutkija tulkitsee tutkimustuloksia, hän pohtii analyysin tuloksia ja tekee niistä omia johtopäätöksiä. Tulkinnassa selkiytetään ja pohditaan aineiston analyysissa esiin nousseita merkityksiä. Tutkimuksen tuloksista on pyrittävä laatimaan synteesejä, jotka kokoavat yhteen pääasiat ja antavat selkeät vastaukset asetettuihin tutkimusongelmiin. Johtopäätökset perustuvat synteeseihin. Johtopäätöksiä tehtäessä tutkijan on pohdittava saatujen tulosten merkitystä tutkimusalueella sekä tulosten laajempaa merkitystä. (Hirsijärvi ym. 2010, 229-230.)

Tutkimustulosten reliaabeliudella tarkoitetaan sitä, että tutkittava henkilö tai tutkittavat henkilöt päätyvät samanlaiseen tulokseen joka kerta, kun jotain asiaa tutkitaan. Tulokset pysyvät täten samoina, eivätkä muutu. Reliaabelius voidaan myös määritellä siten, että kahdella rinnakkaisella tutkimusmenetelmällä saadaan aina sama tulos. Tutkimustulokset ovat puolestaan silloin valideja, kun tutkimustulokset voidaan yleistää vaikkapa erilaisiin tilanteisiin ja henkilöihin. (Hirsijärvi & Hurme, 2009, 186-188.) Sekä kyselyiden ja ryhmähaastatteluiden osalta ainakin tutkimustulosten reliaabelius täyttyi, sillä tutkimustuloksissa aineisto kylläntyi, eli tulosten vastaukset olivat melko samankaltaisia. Luulen myös tulosten validiuden olevan hyvä. Lisäksi

aineiston koko oli tarpeeksi riittävä täyttämään sille asetetut tutkimuksen vaatimukset.

6 TUTKIMUSTULOKSET

Tässä luvussa tulkitSEN kyselyiden ja ryhmähaastatteluiden pohjalta saadut vastaukset kysymysten teemojen mukaisesti. Tulkinnan jälkeen teen aiheesta myös omat johtopäätökseni. Käyn läpi, miten nuoret vastasivat tukioppilastoimintaan, kiusaamiseen, luokan ja koulun yhteisöllisyyttä sekä yksinäisyyttä koskeviin kysymyksiin.

6.1 Kyselyiden tutkimustulokset

Seitsemäsluokkalaisten kysely tehtiin kolmannella oppitunnilla noin kello 10.15-11.00. Seitsemäsluokkalaisille teettämien kyselyiden pohjalta ilmeni, että seitsemäsluokkalaiset tiesivät niin sanotut perustiedot koulunsa tukioppilastoiminnasta, kuten mitä se tarkoittaa ja miten tukioppilaaksi voi päästä. Vain muutama sekä tytöistä että pojista kirjoitti, ettei tiedä juurikaan mitään koulunsa tukioppilastoiminnasta. Tytöistä kolme ei tiedä koulunsa tukioppilastoiminnasta mitään tai paljoakaan mitään. Pojista kaksi kirjoitti, ettei tiedä mitään tai paljoakaan koulunsa tukioppilastoiminnasta.

Tukioppilastoiminnan näkyvyydestä Sinetän koulussa seitsemäsluokkalaiset tytöt ja pojat vastasivat samantyyppisesti, eroja oli todella vähän. Tytöistä suurimman osan, eli seitsemän oppilaan mielestä tukioppilastoiminta näkyy Sinetän koulussa melko hyvin. Yhden mielestä se näkyy jopa hyvin, kun taas viiden oppilaan mielestä tukioppilastoiminta näkyy koulussa huonosti.

Seitsemäsluokkalaiset pojat olivat samalla kannalla tyttöjen kanssa tukioppilastoiminnan näkyvyydestä Sinetän koulussa. Kuusi poikaa vastasi tukioppilastoiminnan näkyvän koulussa melko hyvin. Yksi poika vastasi tukioppilastoiminnan näkyvän hyvin ja yhden mielestä se näkyy huonosti.

Kenenkään, niin tyttöjen kuin poikienkaan mielestä, tukioppilastoiminta ei näy erittäin huonosti Sinetän koulussa. Tyttöjen ja poikien vastauseroja tarkastellessa huomattavaa oli, että kaikki olivat melko yhtä mieltä tukioppilastoiminnan hyvästä näkyvyydestä koulussa. Tyttöillä oli kylläkin enemmän huonosti -vaihtoehtoja kuin pojilla, joten pojat olivat tyttöjä tyytyväisempiä tukioppilastoiminnan näkyvyyteen koulussa.

Hyvin moni seitsemäsluokkalaisista kyselyyn vastaajista tiesi myös ketkä olivat heidän koulunsa tukioppilaita. Tytöistä kaksitoista kirjoitti tietävänsä, ketkä ovat koulun tukioppilaita, vain yksi vastasi, ettei tiedä koulunsa tukioppilaita. Yksi vastasi kyllä ja kirjoitti tarkennukseksi tietävänsä kylläkin vain osan tukioppilaista.

Pojista seitsemän vastasi tietävänsä, ketkä ovat heidän koulunsa tukioppilaita. Yksi poika vastasi, ettei tiedä koulunsa tukioppilaita ja yksi poika vastasi sekä tietävänsä että ei tietävänsä, ketkä ovat koulun tukioppilaita. Yleisesti katsoen seitsemäsluokkalaiset tiesivät melko hyvin koulunsa tukioppilaat.

Kysymyksessä neljä kysyttiin mielipidettä tukioppilaitten tarpeellisuudesta koulun arjessa. Mielipiteet sekä seitsemäsluokkalaisten tyttöjen että poikien osalta menivät melko samalla tavoin. Sekä tytöissä että pojissa oli eriäviä mielipiteitä tukioppilaiden tarpeellisuudesta. Vastaajista osan mielestä tukioppilaat ovat tarpeellisia koulun arjessa, kun osan mielestä taas ei ole. Tytöt olivat vastanneet yleisesti hieman selkeämmin kysymykseen, kun eräässä poikien vastauksessa oli *”ei osaa sanoa”*.

Tytöt olivat myös perustelleet paremmin tukioppilaiden tarpeellisuuden, kun suurin osa pojista ei ollut perustellut vastaustaan ollenkaan. Tyttöjen vastauksista löytyi perusteluita sekä tukioppilaiden tarpeellisuuden puolesta että vastaan. Tyttöjen perusteluissa tukioppilaat ovat tärkeitä:

”Koska he osaavat oikeasti auttaa ja ryhmäyttää porukkaa välitunneilla.”

”Tuovat pirteyttä ja toimintaa, sekä auttavat muita.”

”Heille voi mennä puhumaan asioista ja ne on luotettavia. Ja kaikki tämmöset eri tempaukset tuo väriä kouluun ettei tää olis niin tylsää.”

Niiden tyttöjen, jotka olivat sitä mieltä, etteivät tukioppilaat ole tarpeellisia koulun arjessa, perustelut olivat seuraavanlaisia:

"Yli puolet tukioppilaista ovat kaikkea muuta mitä sana "tukioppilas" tarkoittaa", "ei ne ole mitenkään erillaisia ku muut oppilaat."

Seitsemäsluokkalaisista pojista kolme oli perustellut vastauksensa tukioppilaiden tarpeellisuudesta koulussa:

"He ovat tarpeellisia, koska jos olo tuntuu yksinäiseltä tai pahalta, tukioppilaan kanssa juttelu voi piristää"

"Onhan niistä iloa aina välillä koulussa."

"Ne voi auttaa kiusattua ja kuunnella jos on huolia."

Kyselyn viidennessä kysymyksessä oppilailta kysyttiin tilanteita, joissa heidän mielestään tukioppilaita tarvitaan koulussa. Tähän kysymykseen olivat vastanneet kaikki seitsemännen luokan oppilaat, eli kukaan ei ollut jättänyt kysymystä tyhjäksi, tosin yksi poika vastasi *"En tiedä."* Tyttöjen ja poikien vastauksissa ilmeni samoja tilanteita, joissa tukioppilasta tarvitaan. Yleisimpiä vastauksia olivat kiusaamis- ja yksinäisyystilanteet, ryhmäytymisessä, tapahtumien järjestämisessä, riitojen sovittelussa ja juttuseurana. Eräs vastaaja kuvasi hyvin osuvin sanoin tukioppilasta:

"Kiusaamisen karkoittajina"

"Porukka-hengen rakentajina".

Kuudennessa kysymyksessä oppilailta kysyttiin, millainen on heidän mielestään hyvä tukioppilas. Tyttöjen vastaukset olivat jälleen pidempiä kuin poikien. Poikien vastaukset olivat puolestaan selkeämpiä ja ytimekkäitä. Kumpienkin sukupuolten vastauksissa toistuivat samat asiat melko paljon eri muodoissaan. Tärkeimpänä hyvän tukioppilaan ominaisuutena seitsemäsluokkalaiset pitivät luotettavuutta, sitä että tukioppilas olisi mukava, toiset huomioon ottava, helposti lähestyttävä, iloinen, avulias ja sosiaalinen sekä kannustava.

”Aidosti välittävä, luotettava, ystävällinen, hyvä kuuntelija, kekseliäs, hauska.”

”Sellainen jolle voi mennä kertomaan murheista siten ettei tarvi pelätä että koko koulu tietää. Ja sellainen jolla oikeasti kiinnostaa eikä ole jossain kavereiden kanssa juorumassa.”

”Luotettava, mukava, ei levitä asioita muille, ottaa kaikki huomioon.”

Kiusaamiseen liittyvissä kysymyksissä kysyttiin, miten pitäisi puuttua kiusaamistilanteisiin sekä millaista kiusaamista netissä ilmenee ja miten siihen puolestaan pitäisi puuttua. Tässäkin tapauksessa tyttöjen ja poikien vastaukset olivat hyvin samantaisia, mutta jälleen tytöt vastasivat pidemmin kuin pojat. Kaikki olivat melko lailla samaa mieltä, että kiusaamiseen pitäisi puuttua heti ja se täytyisi ottaa vakavasti. Moni vastaaja olisi mennyt itse puolustamaan kiusattua tai kertonut kiusaamisesta jollekin muulle taholle, kuten tukioppilaalle, opettajille ja vanhemmille.

Netissä ilmenevän kiusaamisen vastattiin olevan pääasiassa haukkumista ja uhkailua facebookissa ja blogeissa. Tytöt kertoivat kiusaamisen olevan netissä loukkaavaa kommentointia, haukkumista ja mustamaalaamista. Esimerkiksi netissä kerrotaan ja levitellään valheellisia juttuja muista oppilaista, toisten seinille kirjoitetaan ilkeitä juttuja, toisten kuvia haukutaan ja toisesta lisätään kuvia nettiin ilman lupaa. Yleensä toisten haukkuminen tapahtuu nimettömänä, toisen käyttäjätunnuksen väärentämisenä tai toisen persoonana esiintymisenä. Poikien vastauksissa kahta vastausta lukuun ottamatta esiintyi sana haukkuminen.

”Haukkumista ja kuvien lisäämistä nettiin ilman lupaa.”

”Netissä kiusataan esim. facebookissa tai jossain muussa sosiaalisessa mediassa. Siellä haukutaan nimettömänä toisia tai sitten esitetään jotain toista.”

”Sanotaan rumasti, haukutaan ja keksitään valheellisia juttuja.”

Nettikiusaamisen puuttumiseen löytyi kummaltakin sukupuolelta samanlaisia keinoja. Yleisimpinä nettikiusaamisen puuttumiskeinoina olivat viranomaiset, kuten poliisi ja etenkin moni nuori oli maininnut nettipoliisin, mikä oli aika yllättävää, että he olivat tietoisia nettipoliisin olemassaolosta. Poliisin lisäksi moni nuori kertoisi nettikiusaamisesta aikuisille, kuten omille vanhemmilleen. Yksi tyttö oli vastannut kysymykseen: *”En tiä ku en oo asijaan kohodannu.”* Pojista kolme oli vastannut *”en tiä”* ja yksi jättänyt jopa kokonaan vastaamatta kysymykseen.

Luokan ja koulun yhteisöllisyyttä koskeviin kysymyksiin seitsemäsluokkalaiset tytöt ja pojat vastasivat jälleen samantapaisesti. Yhteisöllisyyden lisäämiseksi ehdotettiin enemmän ryhmäyttämispäivien pitämistä, yhteisleikkejä, yhteistapahtumia ja – tunteja, myös omaa rohkeus mennä juttelemaan muille oppilaille tuli esiin tietyistä vastauksista. Tukioppilailta toivottiin lisää teema- ja ryhmäpäivien järjestämistä, välituntitoimintaa, yhdessäoloa, tapahtumia, ryhmätöitä, leikkejä. Pojista osa oli jättänyt kokonaan vastaamatta kysymykseen yksitoista.

”Juuri teemapäivillä, ja muulla yhteistoiminnalla. Sekä erinlaisilla ryhmätöillä.”

”Järjestää luokille yhteisiä juttuja.”

Välituntitoimintaan liittyvien kysymysten vastaukset olivat aika yllättäviäkin, sillä suurin osa, jopa yhdeksän seitsemäsluokkalaisista tytöistä kaipasi lisää välituntitoimintaa, kun pojista vain yksi kaipasi lisää välituntitoimintaa. Pojista jopa seitsemän vastasi, ettei kaipaakaan lisää välituntitoimintaa kouluun. Monen pojan vastauslomakkeesta oli kylläkin huomattavissa, että he olivat laittaneet rastin *Kyllä* – ruutuun, mutta sitten pyyhkineet sen pois ja vaihtaneet *En* – ruutuun. Tytöt olivat ehdottaneet välituntitoiminnoiksi hauskoja leikkejä.

”Nyt välkillä ei ole mitään toimintaa, mutta jotain leikkejä olis kiva olla, tai sisävälitunnilla esim. joku biljardipöytä yms.”

”Mitä vain, kuten leikkejä, kunhan on hauskaa. Nytki välköillä on tylsää. Joskus voi olla leikkejä, mut nii että aletaan heti leikkiin että ehtii.”

”Joitain kivoja leikkejä voisi olla aina silloin tällöin.”

Viimeisenä kyselyn teemana oli yksinäisyys. Kysymykseen, miten autat yksinäistä oppilasta, moni ilmoittaisi yksinäisestä oppilaasta esimerkiksi opettajille, opinto-ohjaajalle tai tukioppilaille. Myös moni oli vastannut, että menisi itse juttelemaan yksinäiselle oppilaalle ja pyytäisi häntä mukaan kaveriporukkaan.

”Mennä vaikka juttelemaan sille.”

”Mennä ehkä juttelemaan tai vain moikata ja hymyillä ystävällisesti. Voisin pyytää häntä mahdollisesti mukaan porukkaan.”

Kysymykseen, miten oppilaat haluaisivat muiden suhtautuvan, jos vastaaja olisi uusi oppilas koulussa, vastaukset olivat seuraavanlaisia:

”Hyvin että minulle tulisi kavereita.”

”Hyvin ja yrittäisi tutustua minuun, hyväksyisi minut sellaisena kun olen.”

”Silleen ettei syrjittäisi. Vaan he olisivat minulle samanlaisia kuin muillekin oppilaille.”

Jälleen tyttöjen vastaukset olivat pidempiä kuin poikien. Tyttöjen vastauksissa ilmeni myös ulkonäöstä mainitseminen, mitä ei poikien vastauksissa ilmennyt ollenkaan.

”Ystävällisesti ja aktiivisesti. Ulkonäöllä ei saa olla väliä. Uutena haluaisin, että minut otettaisiin mukaan porukkaan.”

”Toivoisin, että muut eivät ajattele heti ulkonäön perusteella kaikkea ja tulisivat ensin juttelemaan ja kertomaan koulusta ja itsestään.”

Kyselylomakkeen viimeisenä osiona oli vapaan sanan vuoro, johon sai kirjoittaa, mitä halusi vielä sanoa. Pojista kukaan ei ollut vastannut viimeiseen osioon mitään, paitsi yksi poika oli kirjoittanut kuusi kertaa *Mo*, luultavasti ajankuluksi, sillä pojat vastasivat

kyselyyn nopeammin, mutta lyhyemmin lausein kuin tytöt. Tytöistä muutama oli kirjoittanut yllättävän pitkiäkin vastauksia viimeiseen osioon, tyhjiä vastauksia kyseiseen osioon tyttöillä oli viisi. Viimeisestä osiosta voisi päätellä, että tukioppilastoiminnassa saattaa olla jotain vialla, esimerkiksi tietyissä tukioppilaissa, ainakin tyttöjen vastauksista päätellen, sillä kaikki tytöt, jotka olivat vastanneet viimeiseen kysymykseen, olivat kirjoittaneet tukioppilastoiminnasta. Vastausten seassa oli positiivisia, mutta myös negatiivisia asioita:

”Tällä hetkellä tukioppilaissa on väärä henkilöitä.”

”Tukaritoiminta on hyvä keksintö!”

”Tukioppilaiden valintaan tulisi kiinnittää huomiota. Tukioppilaiksi on näin suoraan sanottuna valittu ihan hirveitä ylimielisiä nirppanokkia. He katsovat, niin kuin olisivat itse jotenkin ylempiäarvoisempia. Tämä on yksi seikka, joka tekee tukioppilaasta vaikeasti lähestyttävän. Meidän koulussa on valitettavasti pari tällaista tukioppilasta. Valtaosa tukioppilaista on kuitenkin onneksi mukavia ja helposti lähestyttäviä.”

Kahdeksaluokkalaisille teetin saman kyselyn kuin myös seitsemäsluokkalaisille oppilaille. Vastaajista yhteensä kuusitoista oppilasta oli paikalla, joista tyttöjä oli seitsemän ja poikia yhdeksän. Osa kyselyyn vastaavista tytöistä oli myös tukioppilaita, mutta he eivät osallistuneet tukioppilaille tarkoitettuun ryhmähaastatteluun, sillä he vastasivat jo kyselyyn. Kysely tehtiin viidennellä oppitunnilla, noin kello.12.45- 13.15 välisenä aikana. Kun seitsemäsluokkalaisista enemmistö oli tyttöjä, oli kahdeksannella luokalla enemmistö vastaajista poikia.

Kahdeksaluokkalaiset tytöt olivat kyselyiden vastausten perusteella hyvin tietoisia koulunsa tukioppilastoiminnasta, kun taas pojista osa ei tiennyt koulunsa tukioppilastoiminnasta melkein mitään. Päällimmäisinä asioina tukioppilastoiminnasta nousivat esille erilaisten tapahtumien ja toimintojen järjestäminen.

Tukioppilastoiminta näkyy kahdeksaluokkalaisten mielestä heidän koulussaan melko hyvin. Tytöistä kaikki olivat yksimielisesti sitä mieltä, että tukioppilastoiminta näkyy

heidän koulussaan melko hyvin. Poikien osalta oli havaittavissa sen sijaan pientä hajontaa, sillä kahden oppilaan mielestä tukioppilastoiminta näkyy koulussa hyvin, neljän mielestä melko hyvin ja kolmen pojan mielestä tukioppilastoiminta näkyy heidän koulussaan huonosti. Positiivista on kuitenkin se, että kenenkään mielestä tukioppilastoiminta ei kuitenkaan näy erittäin huonosti heidän koulussaan.

Tytöt ja pojat olivat yhtä mieltä siitä, tietävätkö he ketkä ovat heidän koulussaan tukioppilaita. Tytöistä kuusi vastasi tietävänsä, ketkä heidän koulussaan ovat tukioppilaita ja yksi vastasi, ettei tiedä. Pojissa tilanne oli sama, sillä seitsemän poikaa vastasi tietävänsä, ketkä ovat heidän koulunsa tukioppilaita ja kaksi vastasi, ettei tiedä.

Tukioppilaiden tarpeellisuudesta koulun arjessa kahdeksaluokkalaisten tytöt ja pojat olivat aikalailla samoilla linjoilla. Tytöistä viisi vastasi kysymykseen myönteisesti, kun kaksi tyttöä ei oikein tiennyt, ovatko tukioppilaat heidän mielestään tarpeellisia koulussa. Pojista kaksi kielsi suoraan tukioppilaiden tarpeellisuuden koulussaan, kahden pojan mielestä tukioppilaat ovat tarpeellisia, kun taas osa pojista ei ollut vastannut kysymykseen, ei tiennyt tai halusi tukioppilaiden olevan vieläkin enemmän tarpeellisia, kuin mitä he ovat tällä hetkellä.

Kahdeksaluokkalaisten mielestä tukioppilasta tarvitaan koulussa kiusaamistilanteissa, tilanteissa, joissa joku oppilas on yksin, oppilaiden virkistämiseen, hyvän hengen luomisessa, tapahtumien järjestämisessä, uusien oppilaiden tutustuttamisessa ja teemapäivissä. Kahta vastausta lukuun ottamatta kaikissa, sekä tyttöjen että poikien vastauksissa, oli mainittu kiusaamistilanteet, joissa tukioppilasta tarvitaan koulussa.

Kysymykseen, millainen on mielestäsi hyvä tukioppilas, yleisimpiä vastauksia pojilla olivat: hauska, auttaa, puuttuu kiusaamiseen, mukava, luotettava ja hyvä kuuntelija. Tyttöjen vastauksista löytyi seuraavia adjektiiveja, kuten auttavainen, kuunteleva, avoin, luotettava, sosiaalinen, aito oma itsensä ja iloinen. Kahdeksaluokkalaisten käsitykset siitä, millainen on hyvä tukioppilas, eivät paljoa eroa verrattuna seitsemäsluokkalaisten vastauksien kanssa. Sekä seitsemäs - ja kahdeksaluokkalaisille pojille tukioppilaan hauskuus näyttäisi olevan tyttöjä tärkeämpää. Kaikista tärkeimmäksi hyvän tukioppilaan piirteiksi nousivat kummallakin luokilla tukioppilaan luotettavuus ja mukavuus sekä auttavaisuus.

Kiusaamistilanteissa kahdeksasluokkalaisten tyttöjen ja poikien vastaukset eivät paljoa eronneet seitsemäsluokkalaisten vastauksista. Vastauksissa toistuivat melko paljon samat asiat, kuten kiusaamiseen puuttuminen menemällä itse tilanteeseen väliin tai kertomalla siitä tukioppilaille tai joillekin aikuisille, kuten opettajille. Vastausten perusteella kaikki näyttäisivät tietävän, miten kiusaamistilanteessa pitäisi toimia, eri asia on sitten, miten oikeassa tilanteessa toimitaan.

Nettikiusaamista koskevissa kysymyksissä toistuivat jälleen samat vastaukset kuin seitsemäsluokkalaisilla. Näitä olivat muun muassa haukkuminen, joka oli monen oppilaan vastauksessa, sekä uhkailua, syrjintää, mollaamista, juorujen levittämistä ja negatiivista kommentointia. Pojista kolme oli vastannut, ettei tiedä. Myös nettikiusaamisen puuttumiseen liittyvät vastaukset olivat hyvin samantapaisia seitsemäsluokkalaisten vastausten kanssa. Yleinen vastaus oli poliisille tai vanhemmalle kertominen netissä tapahtuvasta kiusaamisesta. Moni pojista ei ollut vastannut kyseiseen kysymykseen. Tytöistä yksi oli jättänyt vastaamatta kysymykseen.

Luokan ja koulun yhteisöllisyyttä koskeviin kysymyksiin sekä tytöt että pojat vastasivat hyvin samantapaisesti kuin myös seitsemäsluokkalaiset. Yhteiset luokkaretket ja leikit, luokkien sekoittaminen, yhteistunteja ja yhteisohjelmaa ja yleistä juttelukulttuuria myös muiden luokkien oppilaiden välillä olivat yleisimpiä vastauksia.

Kysymykseen välituntitoiminnasta, kahdeksasluokkalaiset tytöt vastasivat suuremmalta osin, etteivät he kaipaa lisää välituntitoimintaa. Vain yksi tyttö kaipasi lisää välituntitoimintaa ja yksi tyttö oli sekä välituntitoiminnan lisäämisen kannalla että vastaan. Eräs tyttövästaaaja oli laittanut seuraavan perustelun, siihen miksei hän halunnut lisää välituntitoimintaa:

”Välkällä on kiva vain olla ja hengailla kavereiden kans.”

Vastauksissa näkyy selvä ero seitsemäsluokkalaisten ja kahdeksasluokkalaisten tyttöjen välillä. Suurin osa seitsemäsluokkalaisista tytöistä kaipasi välitunneille lisää toimintaa, kun taas suurin osa kahdeksasluokkalaisista tytöistä ei kaivannut lisää välituntitoimintaa.

Yllättävää oli, että enemmistö eli kuusi kahdeksasluokkalaisista pojista kaipasi lisää välituntitoimintaa kouluun. Kolme pojista ei kaivannut lisää välituntitoimintaa kouluunsa. Pojat kaipasivat välitunneille *”enemmän tekemistä”* ja *”semmosta toimintaa että kaikki olisivat niissä mukana ja se olisi hauskaa esim. leikkejä polttopalloa yms.”*

Tulos kahdeksasluokkalaisten välituntitoiminnan lisäämisestä ei ollut niin yllättävä kuin seitsemäsluokkalaisten vastaukset. Odotin, että seitsemäsluokkalaiset pojat olisivat kaivanneet enemmän tekemistä välitunneille, mutta tulos olikin päin vastainen, kun tytöt kaipasivat lisää välituntitoimintaa. Yllättävää oli verrata seitsemäs - ja kahdeksasluokkalaisten poikien tuloksia, sillä tulokset olivat mielestäni päin vastaiset. Kahdeksasluokkalaiset pojat kaipasivat seitsemäsluokkalaisia poikia enemmän välituntitoimintaa, mikä oli positiivinen yllätys.

Yksinäisyyteen liittyvissä kysymyksissä vastaukset toistivat hyvin paljon samaa kaavaa kuin seitsemäsluokkalaistenkin vastaukset. Moni oppilas menisi juttelemaan yksinäiselle oppilaalle ja ottaisi hänet mahdollisesti mukaan omaan kaveriporukkaansa.

”No sille vois mennä vaikka juttelemaan” ja ”sanoa että tuu mun kaveriksi niin voitais olla kavereita ja että sen ei tarvitsisi seisoa enää yksin.”

Yleisesti ottaen poikien vastaukset olivat sekä seitsemäs – että kahdeksasluokkalaisten kyselyissä tyttöjen vastauksia lyhkäisempiä ja ytimekkäämpiä. Pojat olivat myös tyttöjä useammin jättäneet vastaamatta kysymyksiin, mikä oli odotettavissa. Mitä muuta haluat sanoa eli viimeisessä kyselylomakkeen osiossa kahdeksasluokkalaisilla oli yllättävän vähän kommentoitavaa verrattuna seitsemäsluokkalaisiin, varsinkin tyttöihin. Vain yksi tyttö oli kirjoittanut:

”Olisi kiva, jos koulun käytävälle painettaisiin kaikkien luokkien ja kaikkien oppilaitten käden kuvat seiniin. Ja opettajien tietenkin kans! xD”

Poikien vastauksissa oli *”en mitään”* ja suurimmaksi osaksi heillä ei ollut myöskään mitään kommentoitavaa.

Kun vertailen yleisellä tasolla seitsemäsluokkalaisten ja kahdeksasluokkalaisten vastauksia, olen hieman yllättynyt seitsemäsluokkalaisten erittäin etevistä ja järkevistä kommenteista ja vastauksista. Hyvien seitsemäsluokkalaisten vastausten jälkeen olisin odottanut kahdeksasluokkalaisilta hieman syvällisempiä vastauksia, mutta nyt luokka-asteiden vastauksia ei niinkään voinut suuremmin erotella ja vertailla.

6.2 Ryhmähaastatteluiden tutkimustulokset

Haastattelu aineiston tuottamisen tapana on usein laaja ja moniaineksinen tekstimassa, jonka lähestymiseen löytyy monta eri tapaa. Kynnys on korkea siirryttäessä laadullisen tutkimuksen aineistonkeruuvaiheesta sen analyysiin. Aineiston luokittelu, analysointi ja tulkinta ovat toisiinsa liittyviä, mutta kuitenkin varsin erilaisia osatehtäviä, joiden eteen tutkija joutuu.

Haastattelin Sinetän koulun kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisia tukioppilaita ryhmähaastatteluna. Tein ryhmähaastattelut kahdessa eri ryhmässä, kummassakin ryhmässä oli seitsemän haastateltavaa. Ensimmäisessä ryhmässä olivat yhdeksäsluokkalaiset tukioppilaat, joita oli yhteensä seitsemän tukioppilasta, heistä kuusi oli tyttöjä ja yksi poika. Haastatteluryhmät valikoituivat sen perusteella, miten tukioppilaat pääsivät tulemaan paikalle haastattelupäivänä, sillä heillä saattoi olla eri oppitunteja. Kaikki tukioppilaat eivät osallistuneet haastatteluun, tosin osa kahdeksasluokkalaisista tukioppilaista oli kylläkin mukana kyselyyn vastaamisessa. Toisessa haastatteluryhmä koostui seitsemästä kahdeksäsluokkalaisesta tukioppilaasta, jotka kaikki olivat tyttöjä. Valitsin ryhmähaastattelun siksi, koska se säästi tässä tilanteessa aikaa, sillä 14 tukioppilaan haastattelu oli ollut melkoinen urakka.

Haastattelut olivat kestoiltaan noin reilun puolen tunnin mittaisia. Ensimmäisen eli yhdeksäsluokkalaisten tukioppilaiden ryhmähaastattelu tapahtui toisella oppitunnilla noin kello 9.30-10.10 aikoihin, jolloin ryhmähaastattelun kestoksi tuli noin 30 minuuttia. Ryhmähaastattelun haastattelupaikkana toimin Sinetän yläkoulun äidinkielen luokkahuone.

Toinen ryhmähaastattelu eli kahdeksaluokkalaisten tukioppilaiden ryhmähaastattelu oli neljännellä oppitunnilla noin kello 11.45-12.30 eli toinen ryhmähaastattelu oli kestoltaan 37 minuutin mittainen eli hieman ensimmäistä haastattelua pidempi. Haastattelupaikkana toimi Sinetän yläkoulun atk-luokka. Kummassakin ryhmähaastattelutilanteessa muodostimme haastateltavien kanssa ympyrän muotoisen haastattelukehän. Vaikka nauhoitinkin ryhmähaastattelut diginauhurille, tein lisäksi vielä vihkooni muistiinpanoja. Kaikki haastateltavat olivat tietoisia nauhurista ja haastattelun nauhoituksesta eikä sen kanssa ilmennyt minkäänlaista ongelmaa.

Ryhmähaastattelun aluksi esitin itseni kuka olen, mistä tulen ja mitä teen täällä eli mistä tässä ryhmähaastattelussa on kysymys. Kerroin alustavasti aihepiirin, joista tulen kysymään asioita. Lisäksi kävin läpi vastaustekniikan kummankin ryhmän kanssa. Pyysin, ettei kukaan puhuisi toistensa päälle ja kysymyksien avulla vastauksia etsittäisiin ryhmässä keskustelun kautta. Lisäksi kysyin myös ryhmiltä heidän omaa mielipidettään, eli miten he haluaisivat vastausten tapahtuvan ryhmähaastattelun aikana. Ensimmäinen ryhmä halusi vastata jokainen vuorotellen kysymyksiini, kun taas toisessa haastatteluryhmässä haastateltavat halusivat tuoda vastauksensa esiin koko ryhmän yleisen keskustelun kautta.

Ensimmäisessä ryhmähaastattelun kysymyksessä pyysin tukioppilaita kertomaan, minkälaisissa tilanteissa heitä tarvitaan koulussa. Sekä ensimmäisellä- että toisella haastatteluryhmällä ei ollut eroja vastausten suhteen. Kummankin haastatteluryhmän vastauksissa ilmeni kiusaamistilanteet sekä niihin puuttuminen, ryhmäyttämistilanteet, luokkien yhdistäminen, hauskojen tapahtumien järjestäminen, yksinäisille oppilaille puhuminen ja juttelukaverina oleminen yleensäkin. Esimerkiksi toisessa haastatteluryhmässä vastattiin, että murheista on helpompi tulla juttelemaan omaikäiselle oppilaalle.

Toiseksi ryhmähaastattelussa kysyin tukioppilailta hyvän tukioppilaan ominaisuuksia. Ensimmäisessä haastatteluryhmässä nousivat esiin seuraavat ominaisuudet, kuten sosiaalisuus, ystävällisyys, avoimuus, helppo lähestyä ja tulla juttelemaan tukioppilaalle, aitous, kaikkien kaveri, osaa peittää oman pahan olon, on rehellinen ja reipas. Hyvänä tukioppilaan ominaisuutena pidettiin myös jokaisen omaa persoonallisuutta, sillä aina ei voida sanoa, minkälainen tukioppilaan täytyisi olla. On hyvä, että on ole-

massa erilaisia tukioppilaita, sillä oma persoonallisuus saa näkyä. Tukioppilaan ei tarvitse myöskään olla täydellinen eikä mikään kymppin oppilas:

”...tukarin ei tarvi olla mikkään semmonen kymppin oppilas ja näin...”

Toisessa haastatteluryhmässä nousivat esille hyvän tukioppilaan ominaisuuksina luotettavuus, *”ei kerro asioita kellekään, jos on tullu niinkö luottamuksellisesti sano-
maan”*. Hyvänä tukioppilaan ominaisuutena pidettiin myös hyvää kuuntelutaitoa, ei tuomitse muita, ei aseta ennakkoluuloja, hyvä tukioppilas ymmärtää toista eikä itse syyllistä ketään. Lisäksi mainittiin vielä tukioppilaan esimerkillisyys ja sosiaalisuus.

Kolmannessa haastattelukysymyksessä tukioppilaat saivat kertoa, millaisia kokemuksia heillä on ollut tukioppilaana olemisesta/toimimisesta koulussa. Ensimmäisen haastatteluryhmän tukioppilaat kertoivat ryhmäyttämisen, varsinkin seitsemäsluokkalaisten ryhmäyttämisen olevan todella tärkeää, sillä helposti uuden koulun ja luokan vuoksi moni oppilas voi jäädä ryhmän ulkopuolelle. Tapahtumien järjestämisestä pidettiin myös tärkeänä osana tukioppilaan toimintaa, sillä tapahtumien avulla oppilaat saavat irtautua hetkeksi arjesta. Yhdeksäsluokkalaiset haastateltavat sanoivat myös tukioppilaiden työn olevan todella tärkeää, jos he puuttuisivat aina esimerkiksi kiusaamistilanteisiin. Eräs haastateltava sanoikin:

”Meidän koulun tukioppilaiden työ olis tosi tärkeää ja meidän pitäis huomata enemmän sitä kiusaamista. Ei olla kuiteskaan ehkä puututtu niihin, jos ollaan nähty jotaki. Meidän työ ois tosi tärkeää ja on.”

Kaikkien mielestä tukioppilaana toimimisen kautta oltiin saatu kuitenkin paljon hyviä kokemuksia, eikä kukaan ollut katunut tukioppilaaksi ryhtymistään. Tukioppilaat mainitsivat myös huomanneensa koulun hengen parantuneen yhteisten toimintojen kautta. Kiusaamiseen puuttumisen tukioppilaat kuitenkin haluaisivat nähdä vielä paljon parempana, joten siinä olisi vielä kehitettävää.

Toisen haastatteluryhmän tytöillä tuli haastattelun aikana esille samantapaisia asioita, kuin ensimmäisellä ryhmälläkin. Juhlien ja teemapäivien järjestäminen, ryhmäytämistunnit sekä yksinäisille jutteleminen olivat yleisimpiä kokemuksia tukioppilaana

toimimisesta. Ensimmäiseen haastatteluryhmään verrattuna toisessa ryhmässä ei mainittu kiusaamista, joka taas ensimmäisessä ryhmässä nousi ykkösaiheeksi.

Neljäs ryhmähaastattelukysymys käsitteli tämän hetkisen tukioppilastoimintaa koulun arjessa. Kysyin myös haastattelevilta, onko heidän koulun tukioppilastoiminnassa esimerkiksi jotain kehitettävää. Ensimmäisessä ryhmässä tuli melko samanlaisia vastauksia kuin kolmannessakin kysymyksessä. Kiusaaminen ja siihen puuttuminen nousi jälleen ensimmäisen haastatteluryhmän ykkösaiheeksi. Kiusaaminen näkyy siis koulussa, mutta siihen ei välttämättä puututa:

”...mie oon ainaki havainnu sitä...”

Kiusaamiseen puuttumisen sanottiin kuitenkin parantuneen siitä, mitä se oli ennen. Syy tähän oli yhteistyön lisääntyminen opettajien kanssa ja todellinen puuttuminen kiusaamisen loppumiseen.

Toisessa haastatteluryhmässä kahdeksasluokkalaisten tukioppilaiden mielipiteet neljänteen haastattelukysymykseen olivat hieman eroavia ensimmäisen ryhmän vastauksiin verrattuna. Heidän mielestään parantamisen varaa olisi etenkin tukioppilaissa itsessään. Esimerkiksi teemapäivissä kaikki tukioppilaiden täytyisi pukeutua teeman mukaisesti ja olla esimerkillisesti mukana juhlissa. Lisäksi kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisten yhteistyössä olisi paljon parantamisen varaa. Yhdeksäsluokkalaisille toivottiin myös tukioppilastunteja, joita tällä hetkellä on vain kahdeksäsluokkalaisille. Näin myös yhdeksäsluokkalaisista saataisiin enemmän myös muille oppilaille tietoa, ketkä ovat tukioppilaita, sillä kaikki oppilaat eivät tiedä, ketkä heidän koulussaan ovat tukioppilaita.

Lisäksi tukioppilaaksi valintaan toivottiin muutosta. Lapun kirjoittamisen sijaan, toisen haastatteluryhmän tukioppilaat halusivat haastattelun. Tällä tavoin myös pojat voisivat olla enemmän mukana tukioppilastoiminnassa, sillä tällä hetkellä poikia on tukioppilaina vain kaksi oppilasta. Myös opettajien valintoja tukioppilaaksi pääsijöiksi pidettiin välistä ihmeellisinä. Miksei esimerkiksi kaikki halukkaat pääse tukioppilaaksi, vaikka paikkoja olisi vielä jäljellä? Vaikuttavatko opettajan omat mielipiteet valintoihin?

Viidennessä kysymyksessä kysyin, miten tukioppilas voisi tukea kaverisuhteita koulussa. Pyysin haastateltavia keksimään esimerkkitilanteen aiheeseen liittyen. Samat vastaukset alkoivat toistua kuin edellisissäkin kysymyksissä, kuten kiusaamiseen puuttuminen, muiden luokkien ryhmäyttäminen ja sitä kautta yhteishengen ja kaverisuhteiden parantaminen, yhdessä tekeminen ja esimerkiksi kolmen kaveruksen riitatilanteen selvittelyssä auttaminen.

Toisessa haastatteluryhmässä kaverisuhteiden tukeminen koulussa nähtiin vaikeana. Haastateltavat sanoivat, että kaikki vastuu esimerkiksi yksinäisten oppilaiden tilanteissa ei ole pelkästään tukioppilailla, koska myös yksinäisen täytyisi olla aktiivinen muodostettaessa kaverisuhteita.

”Yksinäisen pitäisi olla itsekkin aktiivinen, koska ei tukari voi aina sanoa, että meneppä tuon kaveriksi.”

Kuudennessa haastattelukysymyksessä kysyin, onko tukioppilaiden mielessä jokin koulun arkeen liittyvä asia, jota tukioppilaat voisivat parantaa? Ensimmäinen haastatteluryhmä haluaisi enemmän ryhmäyttämisiä ja etenkin heti alussa seitsemäsluokalaisille. Toisessa haastatteluryhmässä mainittiin vastauksia paljon enemmän. Koulun ilmapiirin piristäminen oli yksi tärkeä parannettava asia, jonka he toivat esille. Etenkin tämän hetkisten yhdeksäsluokkalaisten tuoma huono ilmapiiri kouluun, haluttiin kitkeä pois. Yhdeksäsluokkalaisten arvostelevat kahdeksäsluokkalaisia ja näkyvästi myös muitakin oppilaita sen sijaan, että he olisivat esimerkillisiä oppilaita muille. Tukioppilastuntien lisäämistä toivottiin kaikille oppilaille ja yleistä ajatusta, että kaikki ovat samanarvoisia. Näiden asioiden parantaminen nähtiin kuitenkin vaikeana ja haasteellisena.

Seitsemännessä haastattelukysymyksessä haastateltavien täytyi eläytyä tilanteeseen, jossa he näkevät välitunnilla yksinäisen oppilaan ja miettiä, miten he kyseisessä tilanteessa toimisivat. Ensimmäisessä haastatteluryhmässä vastattiin seuraavasti: *”Mennä reippaasti juttelemaan”, ”vaikka kysyä, et mitä kuuluu, ei liian päälle käyvästi, jos joku haluaa olla yksin.”* Hyvänä keinona tilanteeseen nähtiin pieni juttelu yksi-

näisen oppilaan kanssa ja meneminen luonnollisesti tilanteeseen, eikä pelkästä velvollisuuden pakosta.

Toisaalta esitettiin myös vastaus, jossa yksinäiselle ei välttämättä mennä heti juttelemaan, *”mutta sanoo vaikka heippa ja tälle.”* eli ensiksi pikku hiljaa tutustuu yksinäiseen oppilaaseen. Asiaan voi puuttua myös sanomalla yksinäisen oppilaan muille luokkalaisille, että he voisivat ottaa hänet mukaan tunnilla, vaikka ryhmittöihin. Lisäksi tukioppilas voisi käydä juttelemassa yksinäisen oppilaan muille luokkalaisille, koska tukioppilas ei pysty normaaleilla oppitunneilla yleensä vaikuttamaan. Asiasta voi sanoa myös opettajalle, jotta hän pitäisi yksinäistä hieman silmällä.

”Ei mene välttis tukarina tilanteeseen, vaan ihan oppilaana.”

Toisessa haastatteluryhmässä vastattiin yksinäisen oppilaan kohtaamisen olevan iso kynnys. Järkevänä ei pidetty sitä, että yksinäiselle oppilaalle mentäisiin heti puhumaan, ettei se tuntuisi liian säälittävältä häntä kohtaa. Tukioppilas ei saa myöskään tulla teeskentelemällä juttelemaan yksinäiselle oppilaalle, vaan jutella ensiksi vähän, esimerkiksi kysymällä, mikä tunti heillä on seuraavaksi. Reagoiminen kyseiseen jutteutilanteeseen riippuu myös paljon tapauksesta, sillä suoraan yksinäiselle juttelemaan tuleminen voi tuntua hänestä myös ahdistavalta. Jos yksinäinen oppilas on samalla luokalla, voisi tukioppilas olla hänen parinsa oppitunnilla ja samalla kysellä, mitä hänelle kuuluu. Toisen ryhmän tukioppilaat näkivät yksinäiselle oppilaalle juttelemisen helpompana keinona, mikäli yksinäinen oppilas olisi heitä nuorempi, esimerkiksi alakoululainen tai seitsemäsluokkalainen.

”Mie oon monesti miettiny, että meniskö puhumaan, mutta ei vaan jotenki...”

Kahdeksannessa haastattelukysymyksessä tukioppilaat eläytyivät tilanteeseen, jossa he saavat kuulla muilta oppilaita, että erästä oppilasta kiusataan koulussa. Pyysin heitä miettimään, mitä he tekisivät asialle. Ensimmäinen haastatteluryhmä kertoisi kiusaamisesta koulunsa tukioppilasopettajalle, he myöskin yrittäisivät itse huomioida kiusaamisen ja kertoa siitä opettajille.

”Kysyy ensin perustiedot: mistä sie tiität ja minkälaista esimerkkiä on tullu.”

Toinen haastatteluryhmä vastasi tukioppilaille olevan velvollisuuden kertoa kiusaamisesta opolle ja opettajille.

”Viimeksi käytiin sanomassa niille tukioppilaitten kaa, ja sitte ne alko pitää niille semmosia tunteja, ettei olis enää kiusaamista.”

Kiusaamiseen täytyisi puuttua myös sanoa kiusaamisesta kiusaajille, onko kiusaamisessa järkeä. Vanhemmille oppilaille olisi kuitenkin hankala mennä sanomaan asiasta. Kiusattu ei aina uskalla kertoa kiusaamisesta edes vanhemmilleen, koska hän pelkää häntä haukuttavan koulussa lisää, siispä asiasta on parempi kertoa tukioppilaille.

Yhdeksäs haastattelukysymys koski koulun ja luokan yhteishengen parantamista tukioppilastoiminnan avulla. Pyysin haastateltavia jälleen kertomaan asiasta esimerkkejä. Ensimmäinen haastatteluryhmä vastasi yhteishengen parannuskeinoiksi tapahtumien ja juhlien järjestämisen, kuten ystävänpäivä-, halloween- ja vappujuhlat, ryhmäyttämistuntien pitämisen ja teemaviikot. Oppilaita ei myöskään rankaistaisi nöyryyttämällä heitä muiden oppilaiden edessä, jos he eivät ole esimerkiksi pukeutuneet teeman mukaisesti juhlaan.

Myös toisessa haastatteluryhmässä mainittiin samoja asioita kuin edelliselläkin haastatteluryhmällä, kuten ryhmäyttämistunnit, leikit, välituntileikit sekä tapahtumien järjestely.

Kymmenennessä haastattelukysymyksessä kysyin, miten välituntitoiminnan avulla voitaisiin parantaa koulun yhteisöllisyyttä. Ensimmäisessä haastatteluryhmässä kerrottiin edellisistä yrityksistä vetää välituntitoimintaa muun muassa porukkaa yhdistävillä leikeillä, joka ei kovin ”ottanut tuulta purjeisiinsa.” Yläkoululaisia on enää hankala saada lähtemään mukaan toisin kuin esimerkiksi alakoululaisia, sillä tukioppilaat ovat vetäneet myös alakoululaisille välituntitoimintaa.

Toisessa haastatteluryhmässä tukioppilaat vastasivat välituntitoiminnan järjestämisen olevan melko harvinaista, koska porukkaa on hankala saada lähtemään mukaan, eivätkä kaikki tukioppilaitakaan ole olleet välituntitoiminnassa mukana. Ehdotuksia kuitenkin löytyi koulun yhteisistä jutuista, kuten makkaranpaistoretkessä, jossa tukioppilaat olivat olleet jakamassa vaahtokarkkeja muille oppilaille.

Kysymykseen yksitoista, mikä on tukioppilaan tarkoitus, ensimmäinen haastatteluryhmä vastasi tärkeimmäksi tukioppilaan tarkoitukseksi koulukiusaamisen pois kitkemisen. Seitsemäsluokkalaisten ryhmäyttäminen, yleisesti tukena oleminen, juttelukaaverina oleminen, niin sanottuna roolimallina oleminen, arjesta irrottautuminen erilaisen juhlien ja teemapäivien avulla, eri luokka-asteiden ja koulun yhteishengen nostattaminen, koulun vähentäminen eri luokka-asteiden välillä sekä arvojärjestyksen kitkeminen nousivat myös vastauksissa esille kysyttäessä tukioppilaan tarkoitusta.

Toisessa ryhmähaastattelu ryhmässä eli kahdeksaluokkalaisten tukioppilaiden ryhmässä vastauksissa nousi esille vähemmän vastauksia kysymykseen tukioppilaan tarkoituksesta kuin ensimmäisessä haastatteluryhmässä. Tukioppilaiden tarkoitus nähtiin kahdeksaluokkalaisten tukioppilaiden vastauksissa auttajana, joka huomaa opettajia helpommin kiusaamisen. Koulukiusaaminen näyttäisi olevan kummassakin haastatteluryhmässä tärkeimmäksi noussut vastaus tukioppilaan tarkoitukseksi. Kahdeksaluokkalaiset tukioppilaat myös lisäsivät vastaukseensa, että oma ikäiselle on helpompi kertoa asioista, kuten kiusaamisesta.

Ryhmähaastatteluiden kahdennessatoista kysymyksessä kysyttiin tukioppilaan tavoitteita. Ensimmäinen haastatteluryhmä kertoivat käyneensä syksyllä tukioppilastunnilla läpi yhdessä tukioppilasopettajansa kanssa tulevan vuoden tavoitteita sekä mitä tukioppilaat itse haluaisivat. Koulun pienentäminen ja samalla koulun yhdistäminen vieläkin enemmän nähtiin tukioppilaan tavoitteina, kiusaamisen vähentäminen sekä koulun piristäminen kaikenlaisilla pienillä jutuilla tulivat esille kysyttäessä tukioppilaiden tavoitteita.

Toisessa haastatteluryhmässä vastattiin melko samoilla linjoilla edellisen haastatteluryhmän tavoin kysymykseen tukioppilaan tavoitteista. Tukioppilaan tavoitteiksi vastattiin muiden auttaminen, esimerkkinä oleminen muille, jutteleminen muille oppilaille,

ilmapiirin parantaja, hyvänä tukioppilaana oleminen. Yhdeksäsluokkalaisten tukioppilaiden haastatteluryhmään verrattuna kahdeksäsluokkalaiset aikoivat olla ensi vuonna pirteämpiä kuin tämän vuoden yhdeksäsluokkalaiset tukioppilaat sekä olla hyviä tukioppilaita ja *”olla kunnolla siinä tukarihommassa mukana!”*

Kolmannentoista ryhmähaastattelukysymyksen avulla haettiin vastauksia siihen, miten tukioppilas voisi ehkäistä lasten ja nuorten yksinäisyyttä ja kiusaamista netin kautta. Ensimmäinen haastatteluryhmä kertoi viimesykyisyisestä tukioppilaspäivästään, jossa he olivat pohtineet muun jonkinlaisen tukioppilaiden facebook – ryhmän tai sähköpostin perustamista, jonne voisi lähettää myös nimettömänä viestiä ja kysymyksiä. Viestit menisivät sitten myös opettajille.

Toisessa haastatteluryhmässä pohdittiin myös ensimmäisen ryhmän tavoin tukioppilaiden oman facebook – ryhmän/sivuston perustamista. Hyvänä vaihtoehtona nähtiin myös oman facebook profiilin kautta kiusaamisen huomaaminen ja seuraaminen, mikäli sellaista netissä havaitsee.

Tukioppilaan motoiksi ja arvoiksi ensimmäinen haastatteluryhmä vastasi seuraavasti:

”Kaikki yhden ja yksi kaikkien puolesta.”

”Ollaan arjen sankareita.”

Toisessa haastattelu ryhmässä vastattiin puolestaan seuraavasti:

”Luottamuksen pitäisi olla hyvä arvo.”

Kummallakin haastatteluryhmällä oli vaikeuksia keksiä tukioppilaan mottoja ja arvoja. Haastattelijana jouduin tässä kysymyksessä melko paljon johdattelemaan heitä lisäkysymyksien ja vihjeiden avulla.

Viidennessätoista kysymyksessä kysyttiin, jos et olisi tukioppilas, miten haluaisit tukioppilaiden auttavan sinua koulun arjessa. Tässä kysymyksessä tarkoituksenani oli, että haastateltavat saavat eläytyä niiden tukioppilaiden asemaan, jotka eivät ole tukioppilaita. Vastaukset olivat seuraavanlaisia:

”Enemmän kaikkia niitä hauskanpitopäiviä.”

”Minusta tukarit sais näkyä enemmän ihan semmosessa arkielämässä koulussa.”

Tukioppilaiden sanottiin olevan melko näkymättömiä koulun arjessa, joten tukioppilaille kaivattiin enemmän näkyvyyttä koulussa.

Toisen haastatteluryhmän vastauksissa oli hieman erilaisia vastauksia, mutta yhteisten tapahtumien järjestäminen oli kummallakin ryhmällä samana vastauksena. Kaikkien oppilaiden hyväksyminen, ettei tukioppilas haukkuisi toisten ulkonäköä ja pukeutumista. Tukioppilaiden haluttiin myös olevan rohkeita juttelemaan muille tuntemattomimmillekin oppilaille.

Kuudennessatoista kysymyksessä tukioppilaita pyydettiin sanomaan hyviä ohjausleikkejä tukioppilaille, joista olisi hyötyä heille myös tulevaisuudessa, esimerkiksi ryhmäyttäessä muita oppilaita. Ensimmäisessä haastatteluryhmässä vastauksia tuli reilusti enemmän kuin toisessa haastatteluryhmässä. Kun ensimmäinen ryhmä kertoi yhteensä seitsemän ohjausleikkiä, kertoi toinen ryhmä vain yhden.

Kummallakaan haastatteluryhmällä ei ollut mitään kysyttävää, lisättävää tai sanottavaa haastattelun lopussa. Merkille pantavaa oli kuitenkin, että toinen eli kahdeksaluokkalaisten tukioppilaiden haastatteluryhmä jatkoi vielä yhdessä haastatteluryhmänsä kanssa innokasta keskustelua heidän koulunsa tukioppilastoiminnasta ja esimerkiksi tukioppilaiden huppareista.

7 YHTEENVETO JA POHDINTA

Tukioppilastoiminnasta oppilailla oli eriäviä mielipiteitä. Toiset näkivät oman koulunsa tukioppilastoiminnan hyvänä asiana, kun osa vastaajista ei tiennyt oman koulunsa tukioppilastoiminnasta paljoakaan. Useat, jotka olivat vastanneet kielteisesti koulunsa tukioppilastoimintaa koskeviin kysymyksiin, eivät myöskään olleet tyytyväisiä koulunsa tukioppilastoimintaan.

Myös kiusaamista koskeviin kysymyksiin vastattiin kiusaamista vastustamalla asenteella, mikä oli hyvä asia. Kukaan ei ainakaan kannattanut kyselyiden mukaan kiusaamista. Kiusaamisen ilmenemismuodoista oltiin hyvin perillä, kuten myös netissä ilmenevästä kiusaamisesta tiedettiin paljon. Kiusaamisen puuttumiseen löytyi vastaajilta paljon hyviä ratkaisukeinoja.

Luokan ja koulun yhteisöllisyyttä koskeviin kysymyksiin vastattiin hyvin samantapaisesti. Yhteishenkeä haluttiin nostaa erilaisilla tapahtumilla ja ryhmäytymisillä, myös välituntitoiminta sai joidenkin vastaajien osalta kannatusta. Pari vastaajaa suhtautui erittäin kielteisesti esimerkiksi ryhmäytymisiin, välituntitoimintaan ja sitä kautta koko luokan ja koulun yhteisöllisyyden nostamiseen.

Yksinäisyyttä koskeviin kysymyksiin vastattiin jälleen melko samantapaisesti. Moni olisi vastauksissaan mennyt juttelemaan yksinäiselle ja ottanut hänet esimerkiksi omaan kaveriporukkaan mukaan. Tutkimustulosten mukaan oppilaiden suhtautuminen yksinäisyyttä koskeviin tilanteisiin näyttäisi olevan hyvä, sillä kaikki näyttivät tietävän, miten tilanteessa tulisi toimia.

Tyttöjen ja poikien väliset erot vastauksissa olivat odotettavissa. Tyttöjen kyselyn vastaukset olivat paljon pidempiä kuin poikien vastaukset. Tämä kävi sekä seitsemäsluokkalaisten että kahdeksaluokkalaisten kyselyvastauksissa. Vastaukset tytöillä ja pojilla olivat sinänsä sisällöltään samantapaisia. Pojat vain eivät jaarittele vastauksiaan liikoja, vaan kirjoittavat vastauksensa tyttöjä ytimekkäämmin. Yllättävää oli huomata, ettei kovin montaa kysymyskohtaa ollut jäänyt ilman vastausta, joten sain tutkimusaineistoa kasaan mukavan määrän.

Seitsemäs- ja kahdeksasluokkalaisten kyselyjen väliset erot eivät olleet niin suuria kuin aluksi luulin. Luulin kahdeksasluokkalaisten muun muassa kirjoittavan syvällisempiä vastauksia sekä tietävän tukioppilastoiminnasta enemmän, mutta vastauksissa seitsemäsluokkalaisiin nähden ei ollut suurta eroa. Olikohan kysely luonteeltaan sellainen, ettei siihen olisikaan voinut syvällisemmin vastata? Vastaajat luultavasti tiedostivat, miten toimia ja vastata kyselyni kaltaisiin kysymyksiin ja tilanteisiin, mikä on pelkästään hyvä asia. Ainakin kaikki osaavat toimia oikein esimerkiksi kiusaamistilanteisiin puuttumisessa. Perusasiat ovat vastaajilla näin ollen ainakin hallussa.

Tukioppilaiden ryhmähaastattelussa tuli ensimmäisen ja toisen haastatteluryhmän välillä kokonaisuutta katsottaessa samankaltaisia vastauksia kummallakin ryhmällä. Ehkä ensimmäisen eli yhdeksäsluokkalaisten tukioppilaiden vastaukset olivat hieman syvällisempiä, joista huomasi, että he ovat toimineet kauemmin tukioppilaina kuin toisen haastatteluryhmän kahdeksasluokkalaisten tukioppilaat.

Ryhmähaastattelutilanteessa toisen eli kahdeksasluokkalaisten haastattelusta nousi ensimmäistä haastatteluryhmää enemmän esille heidän innostus tukioppilana olemista kohtaan. Ensimmäisessä haastatteluryhmässä keskustelu ei ollut niin antoisaa ja innokasta kuin toisen ryhmän kanssa. Ehkä kahdeksasluokkalaisten uudet tukioppilaat olivat innoissaan tulevasta tukioppilasvuodesta, kun yhdeksäsluokkalaisten ajatukset saattoivat olla jo muualla, kuten jatko-opinnoissa.

Kyselyiden ja ryhmähaastatteluiden perusteella voi huomata, että nuoret eivät tosiaankaan ole tyhmiä, vaikka tätä nimitystä joskus kuulee ihmisten käyttävän. Nuoret tietävät, miten eri tilanteissa tulisi toimia ja heillä oli hyvin paljon myös hyviä ehdotuksia ja ratkaisuja eri tilanteisiin. Miksi nuoret eivät aina sitten toimi näin, vaikka he tietäisivät, miten tulisi toimia erilaisten asioiden ja tilanteiden suhteen? Vaikuttaako ryhmän painostus tai jokin muu asia siihen, etteivät nuoret aina käytä omia ratkaisujaan eri tilanteisiin? Ehkä koulussa voi joillakin nuorilla olla tietynlainen kuori päällä, jonka avulla he suojaavat omaa minuuttaan. Siinä onkin pohdittavaa jatkoa ajatellen, miten tämän kuoren saisi pois.

Tutkimustulokseni johtopäätökset ovat seuraavat: tukioppilastoiminnan avulla voi tukea kaverisuhteita, mutta niin voi tehdä myös ilman, että on tukioppilas. Jokainen voi

olla arjen sankari ja tukea kaverisuhteita koulussa puuttumalla kiusaamiseen ja juttelemalla yksinäiselle oppilaalle. Keinoja on niin monia, kuin on nuoriakin. Toivottavasti tutkimukseen osallistuneet nuoret käyttäisivät myös käytännössä, koulun arjessa, kaverisuhteiden tukemisen keinoja yhtä hyvin, kuin he olivat ilmaisseet asiat kyselyissä sekä ryhmähaastatteluissa.

Heti alussa oli selvää, että teen laadullisen tutkimuksen. Tutkimusaineiston monipuolisuuden vuoksi ajattelin jo heti opinnäytetyöni alkuvaiheessa, että teen haastatteluiden lisäksi myös kyselyitä, mikäli se onnistuu. Haastattelu- sekä kyselytilanteet sujuvat mallikkaasti ja ainakin itselläni oli melko hyvä olotila sekä haastatteluissa että kyselyissä.

Kuten yleensä varmaan monelle muullekin opinnäytetyön tekijälle käy, niin kävi myös minulle: aikataulu jäi liian tiukaksi. Aiheen opinnäytteeseen sain loppusyksystä samaiselta opinnäytetyön tilaajaltani eli Sinetän koululta. Joulun jälkeen tarkoitukseni oli alkaa tosi toimiin opinnäytetyön suhteen, kunnes pienet vastoinkäymiset koittivat, muun muassa tutkimusluvan odottamisen kanssa.

Todellisen työn teon aloitin helmi-maaliskuun vaihteessa. Maaliskuun puolessa välissä tein haastattelut ja kyselyt Sinetän koulun oppilaille, joten maaliskuun huhtikuun on mennyt melko pitkälti tietokoneen äärellä opinnäytetyötä kirjoitellessa. Olen kuitenkin tyytyväinen suoritukseeni, sillä sain opinnäytetyöni määräpäivään mennessä valmiiksi, vaikka välillä olin jo luopua toivosta opinnäytetyön valmistumisen suhteen.

Opinnäytetyöni kautta olen saanut tutustua hetkeksi tämän päivän nuorten maailmaan. Maailma, jossa nuoret elävät, ei ole helppo. Kiusaaminen, yksinäisyys ja kaverisuhteiden puute vain hankaloittaa nuoren kasvua sekä oman identiteetin ja minun syntymistä. Kyselyiden ja ryhmähaastatteluiden avulla olen tavannut erilaisia nuoria, joilla on luultavasti myös erilaiset käsitykset koulumaailmasta. Toiset kaipaavat enemmän sosiaalista kanssakäymistä muiden nuorten kanssa, kun toiset nuoret haluaisivat mieluummin olla omissa oloissaan, rauhassa. Toiset tarvitsevat isomman joukon kavereita ympärilleen, kun toisille riittää pieni, mutta tiivis kaveriyhteisö.

Tärkeintä olisi, että jokainen nuori saisi myös koulussa kasvaa omanlaiseksi persoonakseen, omalla tavallaan. Yksi fakta kuitenkin on, että hyvillä kaverisuhteilla on nuoren elämässä ainoastaan positiivinen merkitys, joka vaikuttaa hyvällä tavalla nuoren koko elämään. Toivon, että olen opinnäytetyöni kautta ollut luomassa jotain merkityksellistä, josta nuoret voisivat saada apua hyvien kaverisuhteiden ylläpitämiseen. Kehittämisideana olisi hyvä toteuttaa koko koulua kattava hyvien kaverisuhteiden ylläpitämistä koskeva kampanja, joka ei rajoittuisi ainoastaan tukioppilastoimintaan, vaan myös muihin oppilaisiin ja miksei myös opettajiin. Hyviä kaverisuhteita ei saa koskaan väheksyä. Niistä täytyy muistaa myös pitää ajoittain huolta; öljytä hieman, mikäli ne meinaavat ruostua.

LÄHTEET

Aaltonen, Marjo & Ojanen, Tuija & Vihunen, Riitta & Vilén Marika 2003. Nuoren aika. Porvoo: WSOY.

Aapola, Sinikka 1999. Murrosikä ja sukupuoli. Julkiset ja yksityiset ikämäärittelyt. Vaasa: Ykkös-Offset.

Aho, Sirkku & Laine, Kaarina 1997. Minä ja muut. Kasvaminen sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Keuruu: Otava.

Antikainen, Ari 1998. Kasvatus, elämäntulku ja yhteiskunta. 1. painos. Porvoo: WSOY.

Hirsijärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2009. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsijärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2010. Tutki ja kirjoita. 15-16. painos. Hämeenlinna: Karisto.

Jokinen, Kimmo & Saaristo, Kimmo 2002. Suomalainen yhteiskunta. 1. painos. Juva: WSOY.

Kaivola, Taina & Rikkinen, Hannele 2003. Nuoret ympäristöissään. Lasten ja nuorten kokemusmaailma ja ympäristömielikuvat. Tampere: Tammer-Paino.

Kolehmainen, Anitta 2012. Yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisestä sakkoa tai vankeutta. Mistä apu, jos sinua kiusataan netissä? Kemi-Tornion kaupunkilehti. 7/2012, 19.

Kuula, Ritva 2000. Syrjäytymisvaarassa oleva nuori koulun paineessa. Koulu ja nuorten syrjäytyminen. Kasvatustieteellisiä julkaisuja. Joensuun yliopisto 2000. N:o 61. Joensuun yliopistopaino.

Laine, Kaarlo 2000. Koulukuvia. Koulu nuorten kokemistilana. Jyväskylä 2001: Koppinen.

Leminaho, Lea 2009. Elämänkulku, kasvatus ja kulttuuri -kurssin luentomuistiinpanot 7.12.2009. Tornio: Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Leminaho, Lea 2009. Elämänkulku, kasvatus ja kulttuuri - kurssin luentomuistiinpanot 9.12.2009. Tornio: Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Leminaho, Lea 2009. Elämänkulku, kasvatus ja kulttuuri – kurssin luentomuistiinpanot 15.12.2009. Tornio: Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Leminaho, Lea 2010. Erityiskasvatuksen orientaation luentomuistiinpanot 1.11.2010. Tornio: Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Louhi-Jauhiainen, Marjaana 2012. Hei ☺. Email heini.hakola@humak.edu 12.4.2012.

Lyricstyn kotisivut. Viitattu 19.2.2012. <http://www.lyricsty.com/katri-helena-nuoruus-on-seikkailu-lyrics.html>

Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2012. Arvot ja tavoitteet. Viitattu 15.2.2012. <http://www.mll.fi/kasvattajille/tukioppilastoiminta/taustaa/arvot-ja-tavoitteet/>.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2012. Hankkeen toimenpiteet. Viitattu 11.2.2012. <http://www.mll.fi/kasvattajille/tukioppilastoiminta/kaikillekaveri/toimenpiteet/>.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2012. Historia. Viitattu 5.2.2012. <http://www.mll.fi/mll/historia/>.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2012. Kaikille kaveri –hanke. Viitattu 5.2.2012. <http://www.mll.fi/kasvattajille/tukioppilastoiminta/kaikillekaveri/>.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2012. Kumppanit. Viitattu 17.2.2012. <http://www.mll.fi/mll/kumppanit/>.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2012. Nuorille. Viitattu 5.2.2012.
<http://www.mll.fi/nuorille/>.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2012. Piirit. Viitattu 18.2.2012.
<http://www.mll.fi/mll/piirit/>.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2012. Rahoitus. Viitattu 17.2.2012.
<http://www.mll.fi/mll/rahoitus/>.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2012. Tietoa MLL:sta. Viitattu 5.2.2012.
<http://www.mll.fi/mll/>.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2012. Tietoa MLL:sta. Viitattu 17.2.2012.
<http://www.mll.fi/mll/>.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2012. Toiminta ja projektit. Viitattu 17.2.2012.
<http://www.mll.fi/mll/toiminta/>.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2012. Tukioppilastoiminta. Viitattu 5.2.2012.
<http://www.mll.fi/kasvattajille/tukioppilastoiminta/>.

Pedanet 2012. Viitattu 15.2.2012.
<http://www.peda.net/veraja/rovaniemi/sinetta/marjaana>.

Pietiläinen, Marjut (toim.) 2011. Nuori tasa-arvo. Tilastokeskus. Helsinki: Edita.

Poikela, Hanna-Mari 2012. Tukioppilastoiminnasta. Email heini.hakola@humak.edu
26.3.2012.

Puolimatka, Tapio 2004. Kasvatus, arvot ja tunteet. Vantaa: Tammi.

Rovaniemen kaupunki 2012. Koulujen yhteystiedot ja sijainnit. Viitattu 15.2.2012.
http://www.rovaniemi.fi/suomeksi/Palveluhakemisto/Koulutus_ja_opiskelu/Koulujen_yhteystiedot_ja_sijainnit/Keskusta-Ounasjoen_alue/Sinetan_koulu.iw3.

Ruusuvuori, Johanna, Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (toim.) 2010. Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino.

Suomen Virtuaaliammattikorkeakoulu 2012. Opintojaksot. Viitattu 19.2.2012.
<http://www.amk.fi/opintojaksot/0407012/1084374081271/1107863922545/1107868110284/1107868147641.html>.

Tigerstedt, Christoffer (toim.) 2007. Nuoret ja alkoholi. Helsinki: Hakapaino.

LIITTEET

LIITE 1

KYSELY KAVERISUHTEISTA SINETÄN KOULUSSA

Olen yhteisöpedagogi-opiskelija Heini Hakola ja teen koulullenne opinnäytetyötä. Tutkimustani varten tarvitsen tietoa koulunne kaverisuhteista, joihin liittyvät muun muassa yksinäisyys ja kiusaaminen.

Toivon, että vastaat kyselyn kysymyksiin **totuudenmukaisesti ja asiallisesti**. Tulokset käsitellään luottamuksellisesti. Jos joidenkin kysymyksien vastauksesi eivät mahdu niille tarkoitetuille alueille, voit jatkaa vastauksiasi viimeisen sivun tyhjälle osalle.

Rastita omat tietosi:

Sukupuoli: ☐ Tyttö ☐ Poika
 Luokka: ☐ 7.lk ☐ 8.lk

TUKIOPPILASTOIMINTA

1. Mitä tiedät koulusi tukioppilastoiminnasta?

2. Miten tukioppilastoiminta mielestäsi näkyy koulussasi? Rastita yksi vaihtoehto.

☐ Hyvin ☐ Melko hyvin ☐ Huonosti ☐ Erittäin huonosti

3. Tiedätkö ketkä ovat koulussasi tukioppilaita? Rastita. ☐ Kyllä ☐ En

4. Ovatko tukioppilaat tarpeellisia koulusi arjessa? Miksi?

5. Millaisissa tilanteissa tukioppilasta mielestäsi tarvitaan koulussa?
Kerro esimerkkejä.

6. Millainen on mielestäsi hyvä tukioppilas?

KIUSAAMINEN

7. Erästä oppilasta kiusataan koulussa. Miten siihen pitäisi mielestäsi puuttua?

8. Millaista kiusaamista netissä ilmenee?

9. Miten nettikiusaamiseen pitäisi puuttua? Keksi esimerkkejä.

LUOKAN JA KOULUN YHTEISÖLLISYYS

10. Kuvittele, että tunnet jo oman luokkasi hyvin, mutta et tunne muita rinnakkaisluokkia. Millä keinoin kaikki luokat saataisiin tutuiksi ja yhtenäisemmiksi keskenään?

11. Miten tukioppilaat voisivat lisätä koulusi yhteisöllisyyttä, kuten me-henkeä ja yhteenkuuluvuutta? Kerro esimerkkejä.

12. Kaipaako kouluusi lisää välituntitoimintaa? Rastita. ☐ Kyllä ☐ En

Jos vastasit edelliseen kysymykseen *en*, siirry seuraavaan kysymykseen. Jos vastasit *kyllä*, kirjoita alla oleville viivoille, mitä toimintaa kaipaisit vielä lisää välitunneille.

YKSINÄISYYS

13. Eräs luokkalaisesi seisoo aina välitunnilla yksin koulun pihalla eikä hänellä tunnu olevan koulussa kaveria. Mitä sinä voisit tehdä tilanteelle auttaaksesi häntä?

14. Olet uusi oppilas uudessa koulussa. Et tunne koulusta vielä ketään. Miten toivoisit muiden suhtautuvan sinuun?

15. Mitä muuta haluat sanoa? Halutessasi voit jatkaa vastauksiasi tämän sivun taakse.

KIITOS VASTAUKSISTASI JA MUKAVAA KEVÄTTÄ! ☺

LIITE 2

SINETÄN TUKIOPPILAIDEN RYHMÄHAASTATTELU 13.3.2012

Haastattelija: Heini Hakola

Haastatteluryhmä: Sinetän koulun tukioppilaat

Haastattelupaikka: Sinetän koulu

TUKIOPPILAAT

1. Minkälaisissa tilanteissa tukioppilaita tarvitaan koulussa?
2. Minkälainen on mielestäsi hyvä tukioppilas? Mitä ominaisuuksia hyvällä tukioppilaalla voisi olla?
3. Millaisia kokemuksia sinulla on ollut tukioppilaana olemisesta/toimimisesta koulussanne? Esimerkiksi oletko kokenut itsesi ja toimintasi tarpeelliseksi? Jos olet, kerro joitain esimerkkejä.
4. Millaisena näet tämän hetkisen tukioppilastoiminnan koulusi arjessa? Onko siinä esimerkiksi jotain kehitettävää?
5. Millä tavoin tukioppilas voisi mielestäsi tukea kaverisuhteita koulussa? Keksikää jokin esimerkkitilanne.
6. Onko mielessänne jokin koulun arkeenne liittyvä asia, jota tukioppilaana voisit parantaa?
7. Näette välitunnilla yksinäisen oppilaan, miten toimitte?
8. Saatte kuulla muilta oppilailta, että erästä oppilasta kiusataan koulussa. Mitä teette asialle?
9. Miten koulun ja luokan yhteishenkeä voitaisiin parantaa tukioppilastoiminnan avulla? Kertokaa joitain esimerkkejä.

10. Miten välituntitoiminnan avulla voisi parantaa koulun yhteisöllisyyttä?
11. Mikä on tukioppilaan tarkoitus?
12. Mitkä ovat tukioppilaan tavoitteet? Entä mitkä ovat omat tavoitteenne tukioppilaina?
13. Miten tukioppilas voisi ehkäistä lasten ja nuorten yksinäisyyttä ja kiusaamista netin kautta?
14. Mitkä voisivat olla tukioppilaan mottoja, arvoja...?
15. Jos et olisi tukioppilas, miten haluaisit tukioppilaiden auttavan sinua koulun arjessa?
16. Kerro jokin hyvä ohjausleikki tukioppilaille, josta voisi olla tulevaisuudessa hyötyä heille?
17. Onko sinulla jotain kysyttävää, lisättävää tai sanottavaa?

Kiitoksia haastattelusta!

SINETÄN TUKIOPPILAIKEN OPASVIHKO

*On mukavaa olla
yhdessä. Kukaan
ei ole yksin.*

*Ketään ei
kiusata. Olemme
kaikkien
kavereita!*

Keinoja hyvien
kaverisuhteiden tukemiseen
koulussa

Sisäily

Aikutervehdys.....	3
• Omat tukaritietoni.....	4
• Tukioppilaan tarpeellisuus koulussa.....	5
❖ Hyvän tukioppilaan piirteet.....	6
• Kiisaamistilanteeseen puuttuminen.....	7
❖ Netissä ilmenevä Kiisaaminen.....	8
• Nettikiisaamiseen puuttuminen.....	9
❖ Yhteishengen parantaminen.....	10
• Yksinäisen oppilaan kohtaaminen.....	12
❖ Tukioppilaan mottoja.....	13
• Ryhmäyttämisleikkejä.....	14
❖ Hyviä linkkejä.....	15
• Tukarit -laulu.....	16
❖ Omia merkintöjä.....	17
Kuvalähteet.....	18

Tervehdys Sinulle hyvä tukioppilas!

Olet saanut käyttöösi Sinetän koulun tukioppilaita varten tehdyn opasvihkon, jonka tarkoitus on auttaa sinua tukemaan kaverisuhteita koulussasi. Opasvihko perustuu MLL:n Kaikille kaveri -hankkeeseen, jonka tarkoituksena on tukea kaverisuhteita koulun arjessa. Kaverisuhteita voidaan parantaa muun muassa poistamalla yksinäisyyttä ja kiusaamista sekä lisäämällä luokkien ja koulun välistä yhteishenkeä eri toimintojen kautta.

Opasvihkon materiaali on saatu Sinetän yläkoulun 7., 8. ja 9. luokan oppilailta keväällä 2012 tehtyjen kyselyiden ja ryhmähaastatteluiden avulla. Opasvihkon toteutus on ollut lisäksi yksi osa opinnäytetyötäni.

Opasvihkosta löydät tietoa muun muassa siihen, miten toimia tilanteissa, joissa näet yksinäisen oppilaan tai kuinka puuttua koulukiusaamiseen. Löydät opasvihkon sisältä myös esimerkkileikkejä, joita voit käyttää vaikkapa luokkien ryhmyttämistilanteissa. Sivuilla on myös ajatuksia tukioppilaista sekä lopussa juuri sinun omille merkinnöillesi tarkoitettua tilaa ja vaikka mitä muuta. Toivon, että tutustut kunnolla opasvihkon sisältöön. Muista myös, että saat tehdä opasvihkosesta oman näköisesi lisäämällä sinne ajatuksiasi, merkintöjäsi, alleviivauksia yms.

Toivon, että opasvihkosta on hyötyä Sinulle tulevaisuudessa sekä juuri tässä päivässä. Muista, että SINÄ olet ihana ja persoonallinen tukioppilas juuri sellaisena kuin olet. Kaikkea hyvää Sinulle matkallasi kohti hyvien kaverisuhteiden tukemista. Pidetään kaverisuhteista hyvää huolta, jotta koulu olisi kaikille mukava paikka olla ja opiskella!

Ollaan kaikille kavereita! 😊

Suuret kiitokset Sinetän koulun väelle, etenkin Marjaana -opolle opasvihkon ideasta ja kaikesta avusta, jota olen sen tekemiseen saanut!

Terveisin.

Heini Hakola

Opasvihkon tekijä

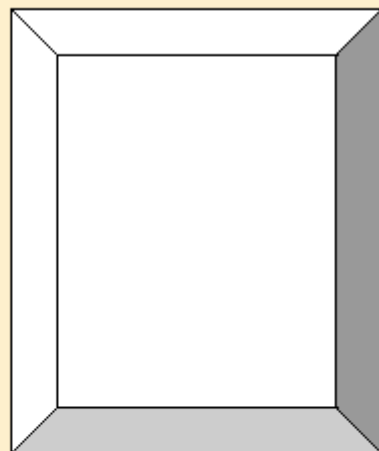
Torniossa 26.3.2012

Omat tukaritietoni:

Nimi: _____

Luokka: _____

Tukariopeni: _____

Valmistuin tukariksi: pv. _____ vuosi _____

Olen mielestäni hyvä tukari seuraavissa asioissa:

Näissä asioissa haluaisin vielä kehittyä:

Tukioppilas on tarpeellinen koulussa, koska hän...

- ❖ *anttaa ongelmissa*
- ❖ RYHMÄYTTÄÄ PORUKKAA
- ❖ tuo piristystä päivään
- ❖ vähentää/karkottaa kiusaamista
- ❖ **leikittää muita**
- ❖ tuo toimintaa koulupäivään
- ❖ tuo tempauksilla väriä koulun tylsyyteen
- ❖ *järjestää teemapäiviä*
- ❖ on hyvä juttelukaveri
- ❖ luo yhteishenkeä luokkiin ja koko kouluun
- ❖ on "porukkahengen" rakentaja
- ❖ huomaa yksinäisetkin oppilaat
- ❖ lohduttaa

**TUKI-
OPPILAS**

Hyvä tukioppilas on...

...ei jätä ketään yksin, auttaa vapaaehtoisestikin, oma-aloitteinen, ei kiusaa, rehellinen, huumorintajuinen, ei kiroile, on oma itsensä, puuttuu vakavissaan kiusaamiseen, ulospäin suuntautuva, tunnollinen, tulee toimeen kaikkien kanssa, sosiaalinen, ei tunne olevansa muita ylempi, ei tarvi olla täydellinen ihminen, tuki, johon voi turvautua...

"Sellanen joka on mukava ja iloinen.

*Sellanen jonka luokse voi mennä
kysyä jotain."*

Miten voit puuttua kiusaamistilanteeseen koulussa...

- ✓ Ilmoita tapauksesta jollekin heti!
- ✓ Suhtaudu tilanteeseen välittömästi ja vakavasti.
- ✓ Ota selvää miksi kiusataan, miten kiusataan ja miltä kiusatusta tuntuu...
- ✓ Yritä saada kiusaaminen loppumaan.

- Älä mene kiusaamiseen mukaan, vaan puolusta kiusattua.
- Yritä ystävystyä kiusatun kanssa.
- Kerro kiusaamisesta aikuiselle, kuten opettajille tai vanhemmille.
- Mene väliin kiusaamistilanteeseen.
- Selvitä kunnolla, mistä kiusaaminen johtuu.

- ❖ Tarkkaile kiusaamistilannetta myös vielä kiusaamistilanteen loputtuakin.
- ❖ Älä jätä kiusattua yksin!
- ❖ Keskustele.
- ❖ Käske kiusaajaa lopettamaan kiusaaminen.

- "Kiusaajille tulisi piittää puhuttelu ja ehkä jälki-istuntoa. Koulumme kiva-systeemi on hyvä."
- Auta kiusattua ja ole hänen tukenaan.
- Selvitä tilanne!

Kuinka puuttua nettikiusaamiseen?

Aina kiusaaminen ei tapahdu vain koulussa, vaan se voi jatkua myös koulun ulkopuolella, esimerkiksi netissä. Sinä voit tukioppilaana huomata myös nettikiusaamisen ja puuttua siihen, niin pian kuin mahdollista. Tällä sivulla kerrotaan, millaista kiusaamista netissä ilmenee ja seuraavalla sivulla esitellään keinoja, miten SINÄ voit puuttua nettikiusaamiseen.

Minkälaista kiusaamista netissä ilmenee?

- Loukkaavaa kommentointia
- Haukkumista mm. toisten kuvia
- Toisen mustamaalaamista
- Kiusaamista
- Syrjimistä
- Uhkauksia
- Tilapäivitysten valittamista
- Kirjoitetaan toisen seinälle/profiiliin ilkeästi
- Lisäillään toisesta halveksuttavia kuvia
- Nimettömänä haukkumista
- Toisen käyttäjätunnuksen väärentämistä tai toisen persoonana esiintymistä
- Nimittelyä toisesta, paskan puhumista
- Sanotaan rumasti, haukutaan ja keksitään valheellisia juttuja
- Tietojen varastamista
- Nimettömiä uhkauksia
- Kunnianloukkauksia eli esim. kuvien levittely
- Pilkkaaminen

Näin puutut nettikiusaamiseen...

- Ilmoita aikuiselle kiusaamisesta, kuten opettajille ja vanhemmille.
- Lisätkää tietoisuutta vanhemmille, että he tarkkailisivat lastensa netin käyttöä.
- Ilmoita kiusaamisesta ylläpitoon.
- Nettipoliisi/ koulupoliisi voi auttaa.
- Mene väliin kiusaamistilanteeseen.
- Kerro kiusaajalle, että nettikiusaaminen on vakava asia, johon viranomaiset voivat tulla mukaan, mikäli tilanne kärjistyy niin pahaksi.
- Ilmianna kiusaajan kommentti.
- Kiusaajan kanssa jutteleminen.
- Puolusta kiusattua.
- Selvitä kuka kiusaaja on.
- Tukarit voisivat perustaa esim. oman facebook- tai sähköpostisivuston, jonne voisi laittaa viestiä tuntemattomanakin!

Näin voit lisätä luokkien ja koko koulusi yhteishenkeä:

- Järjestä enemmän ryhmäytymispäiviä.
- Olkaa enemmän YHDESSÄ!
- Ole rohkea ja puhu myös tuntemattomimmille ihmisille koulussasi.
- Yhteistunteja ja yhteisiä tapahtumia
- Leikkejä

*"Tukarit vois järjestää enemmän yhteisiä tapahtumia" ja pelejä yms...
Niissä tutustuminen on helppoa ja hauskaa."*

"Pitämällä joku yhteinen tunti, tai päivä jossa kaikki on mukana ja että ois ryhmä, joissa on kaikilta luokilta oppilaita."

"Vietetäis enemmän aikaa heti syksyl."

"Yhteis-leikeillä ja jutustelulla."

"Oleskelemalla keskenään välitunneilla."

"Mennä juttelemaan joillekin."

"Tekemällä yhdessä juttuja."

- Välituntitoimintaa.
- Teemapäivät.
- Ryhmätyöt.

"Järjestämällä yhteisiä tutustumisia jo heti kun koulu alkaa."

"Pietään yhteisiä juttuja jossa ollaan tekemisissä myös rinnakkais luokan kanssa."

"Eri luokkalaisista tehtäisiin ryhmä."

"Vois vaikka kysyä luokanvalvojalta, että voitaisko järjestää jollekin tunnille jotain tekemistä luokkien kanssa yhdessä."

- Yhteisiä oppitunteja.
- Yhteisiä luokkaretkiä.
- Luokkien sekoitusta.

"Jos joku on yksin pyytämällä sitä porukkaan mukaan."

"Joidenkin eri leikkien kanssa esim. välikällä tai järjestää jotain leirejä tai päiviä joihin kutsutaan eri luokkalaisia. Tai sitten tukioppilaat voisivat mennä juttelemaan yksinäisen näköisille oppilaille ja yrittää etsiä heille kaveria."

Näin kohtaat yksinäisen oppilaan

koulussa...

- Hyväksy hänet juuri sellaisena kuin hän on.
- Ole ystävällinen.

- Mene juttelemaan hänelle.
- Ota mukaan yhteisiin juttuihin, kuten kaveriporukkaan.
- Mainitse siitä aikuisille, kuten opettajille.

- Mene hänen seurakseen.
- Ole luonteva, älä liian päällekkävyä.

- Mene tutustumaan häneen.
- Ole kiinnostunut siitä, mitä hänelle kuuluu.
- Moikkaa.

- Tarkkaile tilannetta.
- Joskus yksinäisen oppilaan kohtaaminen voi olla vaikeaa.

- Ole ennakkoluuloton.
- Ole tavallinen.
- Älä syrji häntä.
- Älä tee hätköityjä johtopäätöksiä.
- Ole positiivisesti kiinnostunut.

- Etsi kaveria hänelle.
- Käy juttelemassa niitä näitä vilpittömästi, ei säälistä.
- "rohkeuttaa sitä, että uskaltais olla muitten kans."
- "mennä puhumaan tai hymyillä ystävällisesti tai sanoa edes että HEI!"

Tukioppilaan mottoja, arvoja yms...

Tällä sivulla on tukioppilaiden itsensä määrittelemiä mottoja ja arvoja sekä kyselyistä saatuja ajatuksia tukioppilastoiminnasta. Voit täydentää listaa aina, kun mieleesi nousee jokin uusi ajatus. Toivottavasti sivu tulee jonain päivänä täyteen! ☺

"Tukaritoiminta on hyvä keksintö!"

"Kaikki yhden ja yksi kaikkien puolesta."

"Ollaan arjen sankareita."

"Luottamuksen pitäisi olla hyvä arvo."

Ryhmäyttämisleikkejä:

Tältä sivulta löydät hyviä leikkejä koulun ja luokan ryhmäyttämistilanteisiin sekä tietenkin tutustumiseen! Lisäile uusia leikkejä tänne muistiin ja kerro niistä toki muillekin! ☺

- *Lankakerä*
- *Mustikkapiirakka*
- *Takiaishippa*
- *Tuolileikki*
- *"Lehtojärven kättelyleikki"*
- *Vihreä perhe*
- *Lakanaleikki*

Hyödyllisiä linkkejä, joista saat paljon hyvää tietoa.

Käyppäs tsekkaan! ☺

- www.mll.fi
- www.mll.fi/nuortennetti
- www.nuori.fi
- www.nuorisuomi.fi
- www.nuorikulttuuri.fi

TUKARIT

(J. Karjalaisen *Sankarit*-laulun pohjalta "hieman muunneltuna" ©)

1.) Keitä ne on ne tukarit?

Ne kouluarjen tukarilaiset,
joita koko koulukunta arvostaa?
Keitä ne on ne tukarit?
Sellaiset tukarilaiset,
jotka tosi työstä hyvän mielen saa?

Ne on sinetän tukareita kaikki,
kun oikein silmiin katsotaan.
Tukarit on sankareita elämän,
ihän jokainen.

2.) Keitä ne on ne tukarit?

Sellaiset tukarilaiset,
jotka kiusattua aina puolustaa?
Keitä ne on ne tukarit?
Sellaiset tukarilaiset,
jotka yksinäisen oppilaan kanssa kaveeraa?

Nehän on sinetän tukareita kaikki,
kun oikein silmiin katsotaan.
Ne on sankareita kouluelämän,
ihän jokainen.

3.) Keitä ne on ne tukarit?

Kouluarjen tukarilaiset,
jotka hauskuudellaan kaikki lumoo?

Keitä ne on ne tukarit,
kaverisuhteiden ammattilaiset,
jotka kouluhenkeä tahtoo nostattaa?

Me ollaan tukareita kaikki,
kun oikein silmiin katsotaan.
Tukarit on sankareita kouluelämän,
ihän jokainen! ©

Tilaa omille muistiinpanoille ja merkinnöille...

This image shows a full page of blank, cream-colored paper with horizontal black ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, providing a template for handwriting practice or general writing. There are no margins, text, or other markings on the page.

Kuvalähteet:

<http://demi.fi/demila/12346>

http://www.messilantalli.fi/index.php?id=84&tx_ttnews%5BbackPid%5D=27&tx_ttnews%5Btt_news%5D=88&cHash=04b105ef0f2b49a0fe48a45746fcd1da

<http://www.mll.fi/kasvattajille/tukioppilastoiminta/aineistot/>

<http://www.mll.fi/nuortennetti/tukarit/>

<http://www.mll.fi/tiedostokirjasto/tukioppilastoiminta-ja-koulurauh/>

<http://tornio.mll.fi/toiminta/tukioppilastoiminta/>

<http://www.mtv3.fi/uutiset/kotimaa.shtml/nuorten-kokema-yksinaisyys-on-jatkunut-usein-pitkaan/2008/10/733485>

http://www.nyk.fi/suomi/6/tukiopp/toiminta02_03.html

<http://www.salo.fi/kasvatusjakoulutus/perusopetus/ylakoulut/hermanninkoulu/oppilaskunta/tukioppilaat/>

<http://tarinalinna.nettimuori.net/?tag=yhdessa>